

обществена поръчка с предмет:

"Втора междинна оценка на
Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г."

Втора междинна оценка на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г.

Възложител:

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО,
ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

Изпълнител:

„АГЕНЦИЯ СТРАТЕГМА“ ООД

София, януари 2022 г.

Настоящият документ е изготвен от екип на „Агенция СТРАТЕГМА“ ООД в изпълнение на обществена поръчка с предмет: " **ВТОРА МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ПРОГРАМАТА ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО 2014-2020 Г.** ", възложител **Министерството на земеделието, храните и горите** на Република България. Заключениета и тълкуванията, които се съдържат в настоящия документ, представляват експертното мнение на експертите на „Агенция СТРАТЕГМА“ ООД и по никакъв начин не следва да се приемат като становище или официална позиция на Министерството на земеделието, храните и горите на Република България или на Управляващия орган на Оперативна програма Морско дело и рибарство.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на съкращенията	7
ОБЩА МЕТОДОЛОГИЯ	9
1. Структуриране на междинната оценка	9
1.1. Обхват и структура на втората междинна оценка на ПМДР 2014-2020; Ограничения на оценката	9
1.2. Подход за разработване на тематичните раздели	12
1.3. Класификации и характеристики на рибарството и аквакултурата	16
1.4. Информационни източници за целите на оценката	17
2. Методика за междинна оценка на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за периода януари 2019 – декември 2020 г.	18
3. Изготвени предходни оценки на ПМДР 2014-2020	21
4. Изпълнение и актуалност на препоръките от преходни оценки	24
Междинни резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 за периода 2019-2020	25
1. Рамка за изпълнение на приоритетите и специфичните цели на ПМДР 2014-2020	25
1.1. Приоритети и специфични цели на ПМДР 2014-2020 г.	25
1.2. Наблюдение и оценка на изпълнението на ПМДР 2014-2020	27
2. Фактори, повлияли изпълнението на програмата и предприети корективни мерки	28
2.1. Кризата с Covid-19 – нормативно и пазарно отражение върху сектора през 2020 г.	28
2.2. Промени в ПМДР 2014-2020, извършени в периода на оценката	29
3. Ключови промени в политиката за развитие на сектор Рибарство на национално ниво и съответствие на ПМДР 2014-2020 г. с тях	33
3.1. Нормативни промени в свързано национално законодателство	33
3.2. Промени в европейското законодателство, съотносими с изпълнението на ПМДР 2014-2020 г.	35
4. Промени в социално-икономическото развитие на национално и секторно ниво	37
4.1. Перспективи за икономически растеж на икономиката като цяло, възможни последици от КОВИД-19 – пандемията	37
4.2. Общи показатели на икономическата среда в подсектора: цени на едро и дребно, индекс на потребителските цени, равнище на инфлация	38
4.3. Външни пазари	39
4.4. Степен на осигуряване на нормална конкурентна среда	39
4.5. Социална и културна среда	40

Основни икономически показатели на потенциалните бенефициенти на ПМДР 2014-2020	41
5. Резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 г. по Приоритети на Съюза, постигнати до 2020 г.	53
5.1. Приоритет на Съюза 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	53
5.1.1. Степен на използване на ресурсите	55
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>55</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 1</i>	<i>58</i>
5.1.2. Ефективност на изпълнението по приоритета	58
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>58</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>59</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>61</i>
5.2. Приоритет на Съюза 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури	64
5.2.1. Степен на използване на ресурсите	66
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>66</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 2</i>	<i>67</i>
<i>Териториално разпределение на финансираните проекти по ПС 2</i>	<i>68</i>
5.2.2. Ефективност на изпълнението по приоритета	68
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>68</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>69</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>71</i>
5.3. Приоритет на Съюза 3: Насърчаване изпълнението на ОПОР	73
5.3.1. Степен на използване на ресурсите	74
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>74</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 3</i>	<i>75</i>
5.3.2. Ефективност на изпълнението по приоритета	75
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>75</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>75</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>77</i>
5.4. Приоритет на Съюза 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване	77
5.4.1. Степен на използване на ресурсите	78
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>78</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 4</i>	<i>79</i>
5.4.2. Ефективност на изпълнението по приоритета	80
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>80</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>80</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>81</i>
5.5. Приоритет на Съюза 5 Насърчаване на предлагането на пазара и преработката	87
5.5.1. Степен на използване на ресурсите	88
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>88</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 5</i>	<i>89</i>

Териториално разпределение на финансираните проекти по специфични цели	89
5.5.2. Ефективност на изпълнението по приоритета.....	90
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>90</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>90</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>92</i>
5.6. Приоритет на Съюза 6 Интегрирана морска политика(ИМП).....	93
5.6.1. Степен на използване на ресурсите.....	94
<i>Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета</i>	<i>94</i>
<i>Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 6</i>	<i>94</i>
5.6.2. Ефективност на изпълнението по приоритета.....	95
<i>Направени изменения в индикаторите</i>	<i>95</i>
<i>Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки</i>	<i>95</i>
<i>Ефективност на изпълнението</i>	<i>96</i>
5.7. Техническа помощ	97
6. Ефективност и ефикасност на финансирането по приоритетите на ПМДР 2014-2020	99
6.1. Дял на сертифицираните, договорените и изплатени средства по приоритети на Съюза.....	99
6.2. Ефективност на постигане на приоритетите на Съюза.....	100
6.3. Ефикасност на изпълнението на приоритетите на Съюза.....	103
7. Въздействие на ниво приоритети на ПМДР 2014-2020	106
8. Оценка на релевантността на ПМДР	108
9. Напредък по прилагането на Финансови инструменти	110
10. Комитет за наблюдение на ПМДР 2014-2020 г.....	112
11. Управление на ПМДР и системите за контрол в периода 2019-2020 г. .	113
12. Публичност и комуникация	121
13. Предприети мерки против сериозни нарушения.....	125
14. Принос на напредъка към тематичните цели на ЕСИ фондове.....	127
15. Хоризонтални принципи на изпълнение (чл. 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013).....	128
16. Изводи от втората междинна оценка на ПМДР за изпълнението в периода 2019-2020 г.	130
16.1. Изводи по отношение на развитието на националния социално-икономическия контекст на сектор Рибарство	130
16.2. Резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 г. по приоритети на Съюза, постигнати до 2020 г.	131
16.2.1. Приоритет на Съюза 1 Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	132

16.2.2.	Приоритет на Съюза 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури.....	133
16.2.3.	Приоритет на Съюза 3: Насърчаване изпълнението на ОПОР	134
16.2.4.	Приоритет на Съюза 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване	135
16.2.5.	Приоритет на Съюза 5 Насърчаване на предлагането на пазара и преработката	136
16.2.6.	Приоритет на Съюза 6 Интегрирана морска политика(ИМП)	137
16.3.	Оценка на ефективността и ефикасността на финансирането по приоритетите на ПМДР 2014-2020; Въздействие на изпълнението на ниво приоритети на ПМДР	138
16.4.	Оценка на релевантността на ПМДР 2014-2020	139
16.5.	Управление на ПМДР и системите за контрол в периода 2019-2020 г.	140
16.6.	Публичност и комуникация.....	141
17.	Препоръки за изпълнението на ПМДР до 2023	143
17.1.	Управление на ПМДР 2014-2020	143
17.2.	Информация и публичност	143
17.3.	Програмиране на следващ програмен период	144
Приложения.....		Error! Bookmark not defined.
Приложение 1 Въпросник за бенефициенти на ПМДР (2014-2020) и статистически обработени резултати		
Приложение 2 Въпросник за бенефициенти на ПМДР (2014-2020) по мерки за COVID 19 подкрепа и статистически обработени резултати		

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ГИС	Географска информационна система
ДВ	Държавен вестник
ДМР	Дребномащабен риболов
ЕВРОСТАТ	Статистическата служба на Европейския съюз
ЕК	Европейска комисия
ЕОППРА EUMOFA	Европейска обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултура [European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA)]
ЕС	Европейски съюз
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство, 2014-2020 г.
ЕФР	Европейски фонд за рибарство, 2007-2013 г.
ЕФРСР	Европейски фонд за развитие на селските райони
ЗБ	Закон за биоразнообразието
ЗВ	Закон за водите
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРА	Закон за рибарство и аквакултури
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИМП	Интегрирана морска политика
КИД 2008	Класификация на икономическите дейности – 2008
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МНСПА	Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в Република България, 2014-2020
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет на Република България
МСП	Малки и средни предприятия
НРМ	Национална рибарска мрежа
НПО	Неправителствени организации

НСБ	Национален съвет за биоразнообразие
НСИ	Национален статистически институт
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООП	Обща организация на пазара
ОП	Организации на производителите
ПМДР	Програма за Морско дело и рибарство, 2014-2020 г.
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор Рибарство, 2007-2013 г
ОСР	Обща стратегическа рамка
РОУР	Регионални организации за управление на рибарството
СУР	Споразумения за устойчиво рибарство
ФАО	Организация по прехрана и земеделие, ООН [Food and Agriculture Organization, (FAO)]
CITES	Конвенция за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна
ETS	Система за търговия с емисии на ЕС

ОБЩА МЕТОДОЛОГИЯ

1. Структуриране на междинната оценка

1.1. ОБХВАТ И СТРУКТУРА НА ВТОРАТА МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ПМДР 2014-2020; ОГРАНИЧЕНИЯ НА ОЦЕНКАТА

Техническата спецификация предвижда извеждане на аналитичен отговор на въпросите за оценка по Общата рамка за наблюдение и оценка на Общността на програмите (ОРНО).

Приетият през юни 2019 г. План за оценка на Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г. определя тематичния обхват и основните въпроси на оценка, както и приложимите методи за оценка на програмата.

Същевременно са отчетени и предвижданията и практиките на Насоките на Европейската комисия за оценка на социално-икономическото развитие EVALSED, които към днешна дата представляват утвърдени подходи и стандарти в изготвянето на оценки на политики в ЕС.

EMFF Evaluation Working Paper¹ представя подходящото времево разпределение на различните типове оценки в цикъла на изпълнение на програмата.

Оценката на процесите, която се фокусира върху начина на изпълнението на програмата, е предвидена за осъществяване в две фази през програмния период, като през втората фаза следва да бъде оценен ефекта от промените, препоръчани и предприети в резултат на първата фаза.

Оценката на постигнатата ефективност и ефикасност от изпълнението на програмата на ниво стратегически цели/мерки следва да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчетат, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обичайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Оценката на въздействието на високо ниво (приоритети на Съюза) адресира влиянието на програмата, финансирана от ЕФМДР на секторно ниво. Този тип оценка може да бъде извършена само, когато изпълнението на програмата е в много напреднала фаза и са видими съществени резултати. Препоръчителният период за извършването на оценка на въздействието на високо ниво е в края на изпълнението на програмата или след нейното финализиране, което е препоръчителният вариант.

Съгласно насоките на EMFF Evaluation Working Paper **оценката на процесите/на изпълнението** включва оценка на ефективността и ефикасността на прилаганите подходи за включване на заинтересованите страни, изпълнение на програмата и комуникационната стратегия. **Оценката на ефективност и ефикасността на ниво специфична цел/мярка** се отнася до всеки от специфичните членове на ЕФМДР, а **оценката на въздействие** се извършва за всеки от шестте приоритета на Съюза.

¹ FAME Support Unit, CT03.1 – Working Paper on EMFF Evaluation, 2017

Втората междинна оценка на ПМДР 2014-2020 г. съчетава трите типа оценки, и съответно оценява както на ефективността и ефикасността на степента на използване на ресурсите, резултатността и ефективността от програмирането на ЕФМДР, така и изпълнението и приложимостта на процедурите по управление, планиране, наблюдение и контрол на мерките и участието на заинтересованите страни в процесите на изпълнение на програмата.

Предвид изброените постановки, при изготвянето на настоящата втора междинна оценка са отчетени и следните **ограничения на оценката**:

- Реалното изпълнение на ПМДР 2014-2020 г. – договориране и изпълнение на проекти, финансирани по отделните мерки на програмата, стартира през 2018 г.;
- Съществена част от финансираните проекти се реализират с пет годишен период на мониторинг за постигане на заложените в бизнесплановите цели, като методиката за наблюдение предвижда изчисляване на проследимите индикатори на петгодишна база;
- Горните ограничения ограничават възможностите за цялостна и реалистична оценка на ефективността на ниво специфични цели/мерки, както и за оценка на въздействието на ниво приоритети на Съюза;
- За целите на оценката на ефективността на ниво специфични цели/мерки са използвани претеглени индекс на постигане на индикатори за изпълнение и индекс на постигане на специфични цели по индикатори за резултат, а за оценката на въздействието на ниво приоритет на Съюза индекс на постигане на индикатори за резултат;
- Като допълващ индекс за оценка на въздействието от изпълнението на ПМДР 2014-2020 г. са използвани данните за Оценката на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС².

Европейските методически инструменти за оценка определят междинната оценка като важен инструмент за осигуряване на обратна връзка към управляващите и заинтересованите страни по изпълнение на програмите за морско дело и рибарство, подобряване качеството на програмите и тяхното прилагане и при необходимост, предприемане на мерки за преориентиране и по-добро адресиране на проблемите.

Междинната оценка представлява инструмент, с чиято помощ се изследва степента на използване на ресурсите, резултатността и ефективността от програмирането на ЕФМДР, социално-икономическото въздействие и неговото въздействие върху приоритетите на общността.

Основната цел на Междинната оценка е, основавайки се на изготвения План за оценка, да посочи ясна представа за постигнатите резултати по ПМДР за периода 01.01.2019 – 31.12.2020 г., като изследва:

- степента на използване на ресурсите,

² разработена с инструмента СИБИЛА 2.0, за въздействието от усвоените до края на 2020 г. средства по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) през програмния период 2014–2020 г., като ефектите са декомпозирани и по отделни оперативни програми

- резултатността и
- ефективността от програмирането на ЕФМДР,
- социално-икономическото въздействие и неговото въздействие върху приоритетите на общността.

Чрез изследването на посочените елементи Междинната оценка ще постигне заложените в Плана за оценка ключови цели, вкл.:

- да предостави на УО и на Комитета за наблюдение подробна и безпристрастна оценка на изпълнението на ПМДР към края на 2020 г. като се вземе предвид рамката на изпълнението;
- да оцени възприемането и въздействието на мерките от програмата във връзка с променящия се национален социално-икономически контекст и потребности в сравнение с идентифицираните цели и потребности в ОП;
- да оцени степента на постигане на всеки от приоритетите на Съюза (и мярката, когато е възможно) и на специфичните цели, определени в Регламент (ЕС) № 508/2014 относно Европейския фонд за морско дело и рибарство;
- да се оценят постигнатите резултати и да се определят действия, които Република България може да предприеме, предвид констатациите в оценката, особено по отношение на приложимостта на стратегията на ПМДР и на определените цели, които трябва да бъдат постигнати до 2023 г.;
- да се предложат последващи дейности за оценка, особено с оглед на бъдещите дейности по предварителна оценка, които трябва да бъдат предприети при подготовката на бъдещия финансов инструмент за рибарството.

Втората междинната оценка на ПМДР 2014-2020 г. е изготвена в съответствие с изискванията на Техническата спецификация, нормативно определените изисквания и методическите изисквания за изготвяне на този тип оценки и включва:

- резюме на адаптирана методика за оценяване;
- преглед и оценка на изпълнението и актуалността на изводи препоръки от предишни оценки;
- оценка на съответствието с настъпили промени в политиката и нормативната уредба в областта на морското дело и рибарството на национално ниво и на ниво ЕС, както и с промените в социалното и икономическото развитие на страната и съответни рибарски райони;
- оценка на междинни резултати от изпълнението на ПМДР по физически и финансови индикатори на база последни налични данни (основно за периода 2019 – 2020 г. и към средата на 2021 г.);
- оценка на степента на постигане на специфичните цели и изпълнението на приоритетите на ПМДР на база определена методика за оценка;

- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на ПМДР, както и оценка на въздействие на програмата и съответните ѝ приоритети;
- оценка на институционалната организация и системата за управление и изпълнение на ПМДР;
- относно прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ПМДР;
- изводи и препоръки за изпълнението на ПМДР относно:
 - необходимостта от промени по отношение стратегията за развитие в областта на морското дело и рибарството за остатъка от периода до края на действие на програмата, както и при подготовката на ПМДР за следващия планов и програмен период;
 - подобряване организацията и координацията на компетентните органи и ефективността на работа на административните структури във връзка с по-нататъшното изпълнение на ПМДР;
 - подобряване на действията по прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ПМДР.

1.2. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ТЕМАТИЧНИТЕ РАЗДЕЛИ

Аналитичен преглед на изводите и препоръките от предишни оценки

Разглежданите оценъчни въпроси в тази тематична област са следните:

Въпрос: Отразени ли са препоръките от предходни оценки?

Направен е преглед на изводите и препоръките от изготвените предварителна и междинна оценки на ПМДР за периода 2014 – 2020 г. Направен анализ на отразяването на препоръките в текущия вариант на ПМДР. Специално внимание е отделено на неотразените препоръки, както и на ефекта от препоръките, включени в ПМДР.

(i) Изводи и препоръки от предишни оценки

Изводите и препоръките от предходните оценки са анализирани по отношение на тяхната област, по отношението им към качеството на целите, на подобряване на ефективността и ефикасността или мониторинга и координацията на изпълнението.

(ii) Изпълнение и актуалност на изводите и препоръките

Анализирано е изпълнението на направените препоръки, както и степента, в която те са актуални към настоящия момент.

Въпрос: Извършени ли са промени в ПМДР в резултат на препоръки от други оценки?

Подробно са разгледани предварителната оценка, както и изготвената междинна оценка и настъпилите промени в резултат на техните изводи на текущия вариант на

ПМДР. Неотразените препоръки са изследвани и анализирани внимателно. Оценена е релевантността на решението препоръките да не бъдат отразени.

Оценка на съответствието на ПМДР с настъпили промени в политиката и нормативната уредба в областта на морското дело и рибарството на национално ниво и на ниво ЕС

(i) *Ключови промени в политиката и нормативната уредба в областта на морското дело и рибарството*

(a) Промени на ниво ЕС

Въпрос: Извършени ли са промени в политиката на морско дело и рибарство на ниво ЕС след 2018 г. и какво е тяхното отражение върху националната политика за морско дело и рибарство?

Представени са настъпилите промени в политиката и нормативната уредба на ниво ЕС в областта на морското дело и рибарство.

(b) Промени на национално ниво

Въпрос: Извършени ли са промени в нормативната уредба на национално ниво след 2018 г.?

Представени са настъпилите промени в политиката и нормативната уредба на национално ниво в областта на морското дело и рибарството, както и по отношение на управление и изпълнение на оперативната програма.

Оценка на съответствието на ПМДР 2014-2020 с настъпили промени в политиката и нормативната уредба

Въпрос: Каква е степента на съответствие на ПМДР 2014-2020 с настъпили промени в политиката и нормативната уредба в национален на европейски контекст?

Анализирано е в каква степен ПМДР съответстват на актуалната политика за морско дело и рибарство и нормативната уредба в областта и доколко настъпилите промени ще окажат влияние върху целите и приоритетите на ПМДР и изпълнението ѝ и необходимостта от промени в нея.

Промени в социално-икономическото развитие на страната и сектора

Въпрос: Какви са промените в социално-икономическото развитие на страната и сектор Рибарство и представляват ли те ограничение за развитието?

Въпрос: Съществуват ли нови фактори, благоприятстващи или затрудняващи икономическото и социалното устойчиво развитие на страната или рибарските райони като част от нея?

Оценка на съответствието на ПМДР 2014-2020 с настъпили промени в социално-икономическото развитие на страната

Въпрос: Съответстват ли изведените силни и слаби страни на ПМДР, съответно определените цели и приоритети на настъпилите промени в социално-икономическото развитие на страната?

Въпрос: Валидни ли са основните несъответствия, които трябва да се преодоляват?

Въпрос: Реалистично ли е постигането на определените цели на ПМДР предвид настъпилите промени в социално-икономическото развитие на страната?

Направена е оценка на съответствието на изведените силни и слаби страни с настъпилите промени в социално-икономическото развитие на страната.

Оценена е реалистичността и приложимостта на целите и приоритетите ПМДР за периода 2014-2020 г.

Оценка на текущите резултати от изпълнението на ПМДР по физически и финансови индикатори на база последни налични данни (за периода 2019 – 2020 г.)

Въпрос: Какъв е напредъка по постигане на заложените стойности на специфичните индикатори за изпълнение на ПМДР и планираното индикативно разпределение на необходимите ресурси по специфичните цели и приоритетни оси?

Оценен е напредъкът по постигането на целевите стойности към 2023 г. на специфичните индикатори за изпълнение на ПМДР като достигнат процент. С цел хармонизиране на оценките и изготвянето им спрямо заложените целеви стойности, оценката на напредъка е изготвена въз основа на данни от Годишните доклади за изпълнение за 2019 и 2020 г. За оценка на потенциала на достигане на целевите стойности в края на периода са използвани и данни от ИСУН 2020 към началото на ноември 2021 г.

Оценен е напредъка по постигането на предвидените финансови параметри по отделните специфични цели и приоритетни оси. С цел хармонизиране на оценките и изготвянето им спрямо заложените целеви стойности, използвани са данни за финансовите параметри към края на 2020 г., като в допълнение са оценени и наличните към началото на ноември 2021 г. данни.

Много важен е въпроса за степента на изпълнението на ПМДР спрямо планирания график – голямото закъснение в стартирането на процедурите оказва съществено влияние за постигането на планираните резултати.

Оценка на степента на постигане на приоритетите и изпълнението на специфичните цели на ПМДР

Въпрос: Каква е степента на постигане на приоритетите и изпълнението на специфичните цели на ПМДР?

Оценката на степента на постигане на приоритетите и изпълнението на специфичните цели на ПМДР е направена с помощта на разработена петстепенна оценъчна скала за оценка на степента на постигане на определените индикатори за изпълнение и резултат.

Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на ПМДР

Въпрос: Какви са постигнатите резултати и напредъка по отношение на постигането на приоритетите на ПМДР?

Въпрос: Каква е вероятността за постигане на целите по отношение на въздействията?

Въпрос: Съответства ли разпределението на финансовите ресурси по приоритети и по специфични цели на постигнатите резултати и планираните крайни цели?

Въпрос: Какво е съотношението на разходите към постигнати резултати?

Въпрос: Бюджетното разпределение съответства ли на приоритетите на ПМДР?

Въпрос: Каква е ефективността от прилагането на хоризонталните политики и вероятните въздействия, които могат да се постигнат?

Анализирани са броят и качеството на изпълнените проекти.

За целите на оценката на ефективността са използвани конструирани индекси на постигане на приоритетните оси и специфичните цели на ПМДР.

Оценени е възможността за постигане на целевите стойности в края на периода.

За целите на оценката на ефикасността е използван конструиран индекс на ефикасност – използван финансов ресурс към степен на постигане на целевите стойности (процент на постигане на заложеното изменение) по индикаторите за изпълнение.

Оценка на процесите на наблюдение и координация на изпълнението на ПМДР

Въпрос: Какво е качеството и използването на информационните системи, осигуряващи данни за мониторинг и оценка?

Въпрос: Използваните специфични индикатори осигуряват ли възможност за качествено наблюдение и оценка на изпълнението? Достъпна ли е информацията за тяхното проследяване?

Въпрос: Консултиране: В каква степен партньорите разпространяват информация за своята дейност по изпълнение на ПМДР? Запознати ли са заинтересованите страни с ПМДР?

Въпрос: Координация: Функционира ли ефективно КН по отношение прилагането на ПМДР? Доколко ефективна е координацията със заинтересованите страни?

Анализирана е системата и прилагането на мерките за публичност и информация на програмата.

Анализирана е дейността на участниците в координационните процеси – баланс на представителство, степен на участие и честота на участие на представителите в заседанията на КН, публичност на състава, процедурите за работа на КН, решения на КН, годишни отчети и др.

Изводи и препоръки за изпълнението на ПМДР

Оценката на ПМДР е направена въз основа на направените проучвания за всяка от дефинираните области на база на оценъчните въпроси и експертизата на екипа. Избраната петстепенната скала на конструирани индекси дава достатъчно широка и същевременно гъвкава рамка за изработване на оценката, очертаване на слабите страни на изпълнението и планирането.

Препоръките обхващат най-малко следните области:

- необходимостта от промени по отношение стратегията за изпълнение на програмата в периода до 2023 г., както и при подготовката на ПМДР за следващия планов и програмен период;
- подобряване организацията и координацията на компетентните органи и ефективността на работа на административните структури във връзка с по-нататъшното изпълнение на ПМДР;
- подобряване на действията по прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ПМДР.

1.3. КЛАСИФИКАЦИИ И ХАРАКТЕРИСТИКИ НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРАТА

Съгласно *Класификацията на икономическите дейности – 2008* (КИД 2008)³ икономическите дейности, свързани с **улов, производство, преработка и маркетинг на продукти от улов и аквакултури** на риба и други водни организми, по кодове включва:

- производство:
- преработка:
- търговия:

Политиката в областта на рибарството е една от общите политики на ЕС - **Обща политика в областта на рибарството** (ОПОР). ОПОР е въведена през 70-те години на миналия век и е актуализирана на няколко пъти, като последните промени са в сила на 1 януари 2014 г. Нейна цел е да се гарантира, че както риболовът, така и аквакултурите са устойчиви от екологична, икономическа и социална гледна точка и че осигуряват на гражданите на ЕС здравословна храна. ОПОР гарантира, че риболовните практики не нарушават способността на рибните популации да се възпроизвеждат. ОПОР допринася за повишаване на производителността, за добър жизнен стандарт в сектора на рибарството и стабилността на пазарите, като гарантира наличието на ресурси и разумни цени на доставяните на потребителите продукти.

Обхватът на ОПОР включва следните икономически дейности:

- **риболов** - улов на риба и други водни организми, който може да бъде *стопански* (когато рибата се лови в големи количества, обикновено с цел използване като храна) и *любителски* (за лично удоволствие, което понякога включва уловът да не бъде употребен за храна, а да бъде пуснат обратно в природата);
- **аквакултура** - отглеждане на риба и други водни организми -(молюски, раци и водорасли) чрез намеса в процеса на развитие и размножаване на водните организми, с цел увеличаване на продукцията от тях, като стопанисването и собствеността на ресурса може да е индивидуална и/или колективна;

³ Утвърдена със Заповед № РД 07-316 / 29.11.2007 г. на председателя на Националния статистически институт, обн. ДВ, бр. 107 от 2007 г.

- **преработка на риба и други водни организми** - преработка, консервиране на риба и други водни организми, изготвяне на хранителни продукти, компоненти за фармацевтичната индустрия и козметични препарати; производство на масла и мазнини и др.;
- **търговия с риба и рибни продукти** - търговия на едро и дребно с риба и други водни организми, и продукти от тях;
- **други икономически дейности**, свързани с улова, производството, преработката и маркетинга на продукти от улов и аквакултури.

Продуктите и услугите, произвеждани/осигурявани от икономическите дейности, свързани с **улов, производство, преработка и маркетинг на продукти от улов и аквакултури** се определят съгласно *Класификация на продуктите по икономически дейности* (КПИД-2015)⁴.

1.4. ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА ОЦЕНКАТА

Основните източници на информация, които използва методологията са:

- Национален статистически институт (НСИ)
- Изпълнителна агенция "Рибарство и аквакултури" (ИАРА)
- Управляващият орган (УО) на ОПМДР 2014-2020
- Междинното звено, Държавен фонд "Земеделие" – Разплащателна агенция (ДФЗ)
- Системата за агропазарна информация (САПИ)
- Европейската комисия, данни за ЕСИФ
- ЕВРОСТАТ
- Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултури (ЕОППРА)
- Организацията по прехрана и земеделие, ООН (ФАО)
- проведените проучвания и анализи - количествени и качествени, вторична обработка на данни, анализи на сектора.

Основната част от събраните и анализирани данни са за периода 2018-2020 г.

⁴ Утвърдена със Заповед № РД 07-395/02.12.2014 г. на председателя на Националния статистически институт, обн. ДВ, бр. 104 от 2014 г.

2. Методика за междинна оценка на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за периода януари 2019 – декември 2020 г.

За целите на оценката е разработена методика, която определя методите и съответните източници на информация, както и критериите за оценка на изпълнението на ПМДР.

Разработена е *петстепенна оценъчна скала* за оценка на степента на:

- постигане на заложените стойности на индикаторите за изпълнение;
- постигане на заложените стойности на индикаторите за резултат.

Оценени са причините за надхвърляне/непостигане на заложените стойности на индикаторите за изпълнение, както и възможността за постигане на целевите стойности в края на периода – оценка на реалистичността на заложените целеви стойности.

Конструирани са индекси на изпълнение на специфични цели, постигане на цели приоритетите и специфичните цели на ПМДР 2014-2020:

- **Индекс на напредък по специфични цели** - отразява степента на постигане на заложеното изменение на индикаторите за изпълнение по мерките на специфичната цел за оценявания период
- **Индекс на постигане на специфични цели** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на индикаторите за резултат по мерките на специфичната цел за оценявания период.
- **Индекс на постигане на приоритети** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на индикаторите за резултат по специфичните цели на приоритета за оценявания период.

За целите на оценката на ефикасността е използван конструиран индекс на ефикасност – използван финансов ресурс към степен на постигане на целевите стойности на индикаторите за резултат (процент на постигане на заложеното изменение) .

Индексите също се групират в *петстепенни оценъчни скали*. За целите на оценката са използвани следните оценъчни скали и категории:

Таблица. 1. *Степен на постигане на заложеното изпълнение на специфичните индикатори за изпълнение и резултати и степен на изпълнение на специфичните цели (СПСЦ), въз основа на постигнатото изпълнение на специфичните индикатори*

Скала	Дефиниция	Степен на изпълнение на приоритет/специфична цел
5 ↑	Постигната цел на индикатор над 125%	Напредък, значително над планирания по изпълнение на приоритета/целта
4 ↗	Постигната цел на индикатор между 110 и 125%	Напредък над планирания по изпълнение на приоритета/целта
3 →	100% (между 90 и 110%) постигната цел на индикатор	Постигнат планиран напредък по изпълнение на приоритета/целта
2 ↑	Постигната цел на индикатор между 50 и 90%	Задоволителен напредък по изпълнение на приоритета/целта
1 ↗	Постигната цел на индикатор между 10 и 50%	Ограничен напредък по изпълнение на приоритета/целта
0 →	Постигната цел на индикатор между 0 и 10%	Без напредък по изпълнение на приоритета/целта

Таблица. 2. *Степен на постигане на целите по приоритетни на съюза (ПС), въз основа на степента на изпълнение на специфичните цели*

5 ↑	Напредък, значително над планираното по целта
4 ↗	Напредък над планираното по целта
3 →	Постигнат планиран напредък по целта
2 ↑	Задоволителен напредък по постигането на целта
1 ↗	Ограничен напредък по постигането на целта
0 →	Без напредък по постигането на целта

При изготвянето на *междинната оценка* са използвани последните актуални данни за основните социално-икономически и секторни индикатори към края на 2019/2020 г., данни от Годишни доклади за изпълнение по ПМДР за 2019 и 2020 г. и данни от ИСУН 2020 към 04 ноември 2021 г.

Включването на заинтересованите страни в процеса на изготвяне на оценката е извършено чрез провеждане на:

- анкетни проучвания сред бенефициенти на ПМДР 2014-2020 г. по проекти, свързани с основните мерки (извън Covid-19 мерки) и сред бенефициенти само по мерки, насочени за компенсация на последствията от Covid-19 (проведени през октомври 2021 г. след съгласуване на въпросници с Възложителя)

- фокус група с представители на МИРГ в страната (проведена онлайн през октомври 2021 г. с участието на представители на 7 МИРГ)
- интервюта с представители на три браншови организации в подсектори риболов, аквакултури и преработка (проведени през ноември 2021 г.)
- интервюта с представители на УО, верифициращия и сертифициращия органи, както и ИАРА в качеството на бенефициент (проведени през ноември 2021 г.)

Използваните въпросници и статистически разпределения от проведените анкетни проучвания са представени в приложения към настоящата оценка. Мненията и становищата на заинтересованите страни, събрани в хода на проучванията са релевантно отразени на съответните места в текста, като е реферирано към съответното проучване.

3. Изготвени предходни оценки на ПМДР 2014-2020

В съответствие с нормативната уредба и добрата практика преди официалното приемане на ПМДР 2014-2020 е изготвена **предварителна (ex-ante) оценка** (август 2014 г.). В рамките на Предварителната оценка са отправени препоръки относно необходимостта от допълнителна аргументация на част от установените в SWOT анализа нужди, актуализация на данни за индикаторите, обосновка на комбинацията от мерки по ЕФМДР и преразглеждане на определените целеви стойности на съответните индикатори. Направени са *препоръки относно съгласуваността на бюджетните ресурси с целите на програмата*, като е посочена **нуждата от съответствие на предвидените средства за рибарски пристанища, кейове за разтоварване и лодкостоянки и опита от предходния период относно реализацията на сходни проекти и нивата на усвояване на разполагаемите ресурси**. Изведена е препоръка *средствата за развитие на аквакултури, както и средствата за изпълнение на СМР да не бъдат намалявани*, както и да бъдат представени *конкретни форми на финансови инструменти, приложими за всяка от предвидените мерки*. Оценката фокусира вниманието си върху необходимостта от допълнителни гаранции за осигуряване и развитие на капацитета на УО чрез обучения обмяна на опит с други държави-членки на ЕС, както и възможностите за намаление на текучеството в експертния състав на УО. Подобряването дейността на КН също е сред изведените препоръки, като се изисква осигуряване на балансирана представителност и включване на заинтересованите страни, вкл. представители на научни организации и бизнес с по-малки мащаби.

В съответствие с предвижданията на разпоредбите на Регламент (ЕС) №1303/2013, както и изготвеният през март 2019 г. Плана за оценка на ПМДР 2014-2020 г. в съответствие с Раздел 10 от ПМДР 2014.2020 г.⁵, през май 2019 г. е изготвена **Междинна оценка** на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. за периода от стартиране на програмата до 31 декември 2018 г.⁶

Междинната оценка потвърждава логиката на интервенция на ПМДР отношение на целите и приоритетите. Посочено е, че мерките на програмата са все още в начален етап от изпълнението си, а за голяма част от тях изпълнението все още не е стартирало към периода на оценка. Основния напредък по програмата към края на 2018 г. е свързан с инвестиционни мерки като „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ и мярка 5.4. „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“. Предвидените мерки, които имат допълващ ефект и допринасят за постигане на целите на програмата не са в процес на изпълнение към този момент. Съществено забавяне е регистрирано и по отношение подготовката и избора на стратегии за ВОМР, както и в стартиране работата на Националната рибарска мрежа. Това затвърждава тенденцията в закъснение изпълнението на планираните мерки, регистрирана и при оценяване изпълнението на оперативната програма в предходния период 2007-2013 г.

По отношение на постигане междинни целеви стойности на определените индикатори, междинната оценка установява, че **поради значителното изоставане на изпълнението на ПМДР спрямо планирания график, е налице изоставане на**

⁵ https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/pmdr/docs/2019-06/Plan_Evaluation_25042019_0.pdf

⁶ <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/node/3582>

изпълнението по заложените индикатори, като е установен частичен напредък по количествените индикатори за изпълнение, а **не е постигнат напредък по индикаторите, свързани с финансови показатели**. Поради ограниченото изпълнение на мерките не е възможно да бъде определен и напредък по индикаторите за резултат на програмата.

Нормативната среда, в рамките на която се изпълнява програмата, е определена като динамична в периода 2015-2018 г. Оценката е въз основа на множество идентифицирани изменения в националното законодателство, съотносимо към ПМДР, вкл. приемане на нови актове, не съществували при подготовката на програмата. Извършените в началото на периода (2015-2017 г.) структурни промени на УО на ПМДР са идентифицирани като фактор за забавяне на изпълнението на програмата, заедно с по-късното ѝ одобрение. Основната структурна промяна е извършена през април 2016 г., когато с Решение на МС е променена структурата, която изпълнява функциите на УО на програмата, като те са възложени на дирекция „Морско дело и рибарство“ в МЗХГ⁷. Функциите на дирекцията като УО са регламентирани в Устройствения правилник на МЗХГ през април 2015 г.⁸. През 2016 и 2017 г. са регламентирани и междинни звена на програмата – ИАРА и дирекция в ДФЗ, както и са ревизирани функциите им. Функциите на ИАРА като междинно звено са премахнати. В периода са извършвани и промени в Закона за рибарството и аквакултурите, както и в Закона за водите, съотносими към дейността на производителите на аквакултури и признаване на организации на производители на продукти от риболов и продукти от аквакултури, както и на асоциации на организации на производители в сектора.

Като непостигнати са определени основните цели на изпълняваната Комуникационна стратегия, свързани с популяризиране на програмата и запознаване на потенциалните кандидати с възможностите за финансиране.

Посочено е разминаване между предвижданията на ПМДР за състава на Комитета за наблюдение на програмата и състава му към момента на оценка, като е идентифицирано доминиране на представители на публичния сектор в разрез с предвижданията на програмата за представителство и баланс по отношение на представляваните сектори. Оценката идентифицира като извод несистемно извършване на наблюдението и оценяването на напредък по изпълнението на ПМДР. Отчетена е необходимост от подобряване на административния капацитет на УО и нужда от намаляване на текучеството сред служителите.

Препоръките на междинната оценка са фокусирани върху необходимостта от преодоляване на рисковете, възникнали със значителното забавяне на одобрението и изпълнението на Стратегиите за местно развитие на одобрените МИРГ, както и необходимостта от стартиране работата на Националната рибарска мрежа и осигуряване на експертна подкрепа за прилагане на подхода BOMR.

Междинната оценка препоръчва извършване на ревизия на заложените в рамката за изпълнение цели за 2018 и 2023 г., както и разработване на методология за оценка на индикаторите за резултат и верификация на индикаторите за резултат, заложи в

⁷ Решение № 211 от 06.04.2015 г. на МС

⁸ Чл. 39а. от Устройствен правилник на Министерството на земеделието и храните, ДВ бр. 29 от 21.04.2015 г., в сила от 21.04.2015 г. (отменен 07.07.2017 г.)

договорите за предоставяне на БФП при извършването на междинни и окончателни плащания. Като необходимост е посочено залагане на по-ясни правила и отговорности по отношение на мониторинга и оценката на програмата и създаване на база данни за отчитане на информацията по напредъка на изпълнението ѝ.

Като необходими са разгледани разширяване на дейността на КН на ПМДР по посока на консултиране с основните заинтересовани страни чрез създаване на постоянни и временни подкомитети по специфични и текущи въпроси и включване в заседанията на КН външни експерти от различни области, свързани с изпълнението на ПМДР (събиране на данни, контрол, околна среда, ИМП.), както и подкрепа за административния капацитет на дирекция „Морско дело и рибарство“ в качеството ѝ на УО на ПМДР.

Подчертана е необходимостта от прилагане на ефективен подход при осъществяване на комуникационната стратегия на програмата, вкл. по отношение анализ на заинтересованите страни, изготвяне на комуникационен план с ясни целеви групи, комуникационни цели и комуникационни канали. Посочено е, че потенциалната диверсификация на каналите за комуникация би спомогнала за достигане до по-широк кръг заинтересовани страни.

4. Изпълнение и актуалност на препоръките от преходни оценки

Направените изменения в ПМДР 2014-2020 г. в периода 1 януари 2019 – 31 декември 2020 г. са концентрирани върху подобряване ефективността от изразходване на планираните по отделните мерки и Приоритетите на съюза бюджети. С направените изменения частично са отразени препоръките, направени с първата Междинна оценка, направени са изменения в Рамката за изпълнение.

Съгласно Годишния доклад за изпълнение на ПМДР 2014-2020 г., изготвен от УО⁹, по препоръките на първата междинна оценка са предприети следните мерки:

- С цел преодоляване на забавянето в изпълнение на подхода ВОМР, е формиран екип от служители, чиито задължения са насочени към подпомагане на прилагането на подхода. Активно се работи за стартиране на процедури за подбор на проектни предложения от МИРГ.
- В край на 2019 г. е стартирала работата на Националната рибарска мрежа, като към момента на настоящата оценка са подадени, одобрени и разплатени два годишни междинни отчета за 2019 г. и 2020 г.
- Разработена е методология за оценка на индикаторите за резултат и през септември 2019 г. на ДФЗ-РА са делегирани функции по мониторинг на проектните предложения, финансирани по програмата.
- През 2020 г. стартира процеса по мониторинг на проектите след извършено окончателно плащане. Като в резултат от извършените проверки са верифицирани индикаторите за резултат, заложи в договорите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по приоритет 2 и 5 за договорите обект на проверката. Създаден е регистър на бенефициентите по програмата, който отчита изпълнението на проектите им и се обновява регулярно.
- През 2019 г. са проведени информационни кампании, семинари, фестивали, разработена е и се изпълнява комуникационна стратегия по линия на НРМ. През 2020 г. бяха използвани всички комуникационни канали за онлайн участие и провеждане на събития поради настъпване на пандемията COVID-19.
- Съставът на КН е формиран съгласно Постановление № 79 от 10 април 2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2014 - 2020 г. При необходимост се формират работни групи за консултиране на специфични и текущи въпроси, като напр. експерти в областта на финансовите инструменти и др.

⁹ <https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/term/559>

Междинни резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 за периода 2019-2020

1. Рамка за изпълнение на приоритетите и специфичните цели на ПМДР 2014-2020

1.1. ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ПМДР 2014-2020 г.

Стратегията на ПМДР подпомага осъществяването на основните цели и приоритети на ЕС за периода 2014-2020 г. и принципите на ОПОР, насочени към жизнеспособност, конкурентоспособност и екологична устойчивост в секторите на рибарството и аквакултурите и насърчаване на социалното сближаване и заетостта в зависими от рибарството общности. По този начин тя подкрепя постигането на целите на стратегията „Европа 2020“.

Стратегията на България е приспособена към всеки един от приоритетите на ЕФМДР.

ПС 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите

Основната цел на българската стратегия е да **допринесе за целите на ОПОР за постигане на МУУ¹⁰, намаляване на върнатия улов и прилова.**

Основните стратегически действия, предвидени от България по ПС 1 са:

- подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд;
- опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми;
- преодоляване на последиците от избухването на COVID-19 след 01 февруари 2020 г.

ПС 2 Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури

Основната цел на България по ЕФМДР за аквакултурите е да подобри икономическата жизнеспособност на предприятията, да гарантира безопасността на храните и благосъстоянието, да проучи сравнителните предимства на българските аквакултури и да подобри съответната законодателна рамка. Следните стратегически направления са идентифицирани:

¹⁰ Максимален устойчив улов

- подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП;
- предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания;
- опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури, и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите;
- насърчаване на аквакултури, характеризиращи се с високо равнище на опазване на околната среда;
- компенсиране за операторите във връзка с отглеждането и предлагането на пазара на аквакултури чрез мерки в областта на общественото здраве в резултат от избухването на COVID-19.

ПС 3 Насърчаване на изпълнението на ОПОР

ПМДР допринася за следните специфични направления:

- подобряване и предоставяне на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни;
- предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест

ПС 4 Повишаване на заетостта и териториалното сближаване

ПМДР допринася за стратегическото направление за насърчаване на икономически растеж, социално приобщаване, създаване на работни места в общностите от крайбрежните райони и регионите около вътрешните водоеми, които са зависими от рибарството и аквакултурите, чрез създаването на МИРГ, които прилагат стратегиите за местно развитие в тези области.

ПС 5 Насърчаване на предлагането на пазара и преработването

Основната цел е подобряване на качеството и насърчаване на предлагането на пазара на продукти от риболов в България. Главните стратегически насоки за постигане на тази цел са:

- подобряване на пазарната организация за продуктите от риболов и аквакултури
- насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара

ПС 6 Интегрирана морска политика(ИМП)

Този приоритет подкрепя дейности, които допринасят към развитие и прилагане на ИМП чрез:

- постигане на целите на интегрираното морско наблюдение, по-специално тези на CISE,
- увеличаване на знанията и гарантиране, че са налични необходимите данни относно запазването на биоразнообразието в морската среда и морските защитени зони по Натура 2000.

Оценката на междинните резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 г., степента на използване на ресурсите; резултатността; ефективността и ефикасността на използването на финансовия ресурс чрез планираните и осъществени мерки и въздействието на ПМДР и приоритетите ѝ върху развитието на сектора в изпълнение на приоритетите на общността е изготвена въз основа на анализ на информация от официални статистически източници (НСИ, ЕВРОСТАТ), Годишните доклади за изпълнение на ПМДР 2014-2020 г. за 2019 и 2020 г., данни от Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС и България 2020 (ИСУН 2020), както и данни, набрани чрез количествени и качествени изследвания сред заинтересовани страни в рамките на оценката.

В рамките на оценявания период са одобрени четири промени на Програмата, като при всяко от тях са извършвани промени в разпределението на финансовите ресурси, а в част от тях и на стойностите на индикатори за резултат и напредък. Предвид това, оценката на степента на напредък по отделните индикатори е направена въз основа на последните промени в Рамката за изпълнение, изменящи целеви стойности на част от индикаторите за 2023 г., одобрени в края на 2020 г.

1.2. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПМДР 2014-2020

За целите на наблюдението на изпълнението на ПМДР 2014-2020 и на напредъка по отношение на приоритетите на Съюза и специфичните цели е подготвен набор от индикатори, представен в Рамката за изпълнение на програмата.

В началото на юни 2019 г. е одобрен План за оценка на ПМДР 2014-2020 г.¹¹, чиято цел е осигуряване на разбираема рамка за оценяване и на ефективна интеграция. Планът се използва като инструмент за управление на изпълнението на оперативната програма (ОП), като цели наблюдение на ОП и опростяване на планирани и осъществявани оздравителни дейности, с оглед постигането на очакваните резултати. Планът за оценка гарантира осигуряване на наблюдение на програмата и оценка на междинния напредък на програмата, като с оглед късният старт и напредъка на изпълнението на програмата, и с цел ефективно и ефикасно проследяване на въздействието на ПМДР, втората Междинна оценка да бъде извършена през 2021 г.

¹¹ в съответствие с Раздел 10 от Програмата за морско дело и рибарство 2014 -2020 г.; CCI NO: 2014BG14MFOR001

2. Фактори, повлияли изпълнението на програмата и предприети корективни мерки

2.1. Кризата с COVID-19 – НОРМАТИВНО И ПАЗАРНО ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ СЕКТОРА ПРЕЗ 2020 Г.

Ключов фактор, повлиял върху изпълнението на програмата в оценявания период е възникването на кризата с разразилата се в началото на 2020 г. пандемия от Covid-19.

С разрастващото се разпространението на COVID-19 и въвеждането на извънредно положение¹² и извънредна епидемична обстановка¹³ на територията на Република България през 2020 г.¹⁴, са въведени временни противоепидемични мерки, в изпълнение на които се ограничава стопанската дейност в сектори на икономиката. Икономическите последици от кризата с COVID-19 са различни в различните сектори и за различните предприятия в зависимост от редица фактори, включително възможността да се адаптират към смущения във веригите на доставки, съществуването на запаси или разчитането на производствени процеси на принципа just-in-time.

Секторът на рибарството и аквакултурите е особено тежко засегнат от сътресението на пазара, предизвикано от значителен спад в търсенето. Поради затварянето на пунктове за продажба, пазари, търговски обекти и дистрибуторски канали има съществен спад на цените и обема. В резултат от спада в търсенето и на цените, заедно с уязвимостта и сложността на веригата на доставка (нетрайни продукти, голяма необходимост от работна ръка), операциите на риболовните флотове и производството на морски храни реализират загуби. Поради това рибарите са принудени да останат в пристанищата, а на производителите на аквакултури се налага да унищожават своята продукция или да понесат извънредни разходи за управление на запасите, включително повече място и храна за риби с размери, готови за консумация, които не могат да бъдат заклани поради пониженото търсене. Бързият спад засяга най-вече операторите на дребномащабния крайбрежен риболов и дребните производители на продукти от риболов.¹⁵

Въз основа на направените нормативни изменения в релевантното европейска законодателство, в ПМДР са предложени и одобрени изменения, с които е предвидено пренасочване на средства и реализация на мерки в подкрепа на преодоляването на последствията от кризата в сектора.

¹² с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.

¹³ с Решение № 325 на Министерския съвет от 14 май 2020 г. и последно удължена до 30 ноември 2021 г.

¹⁴ Закон за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., и за преодоляване на последиците, Обн., ДВ, бр. 28 от 24.03.2020 г., в сила от 13.03.2020 г., посл. доп. доп., бр. 77 от 16.09.2021 г., в сила от 16.09.2021 г.

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0142&from=EN>

2.2. Промени в ПМДР 2014-2020, извършени в периода на ОЦЕНКАТА

В периода 1 януари 2019 – 31 декември 2020 г. са извършени четири промени в ПМДР 2014-2020 г.

Промените, приети от КН в края на 2018 г. и включени в програмата през март 2019 г.¹⁶, включват промени в показатели за резултатите в специфични цели на три от шестте приоритета на ЕС, формиращи стратегическата част на ПМДР. Направени са и промени в бюджета на програмата, вкл. осигуряване на финансов ресурс за изпълнение на две стратегии за ВОМР от списък с резервни предложения. Ресурсът е осигурен чрез намаляване бюджетите на мерки 1.3, 1.7 и 4.1, като наличието на този ресурс се дължи на липса на интерес сред потенциалните кандидати или остатъчни средства след приключили процедури по съответната мярка. Направени са промени в Рамката на изпълнението, вкл. промени в редица показатели поради настъпили съществени промени в икономическите и екологични условия в България, отнасящи се до сектора на рибарството в Черно море, вкл. и такива, произтичащи от препоръки и планове на международни органи в областта на рибарството. В Приоритет 6 са направени промени, произтичащи от липса на проектна готовност в институционален бенефициент по мярката за интегрирано морско наблюдение - ИА „Морска администрация“. Направените промени са отразени и в съответните елементи на програмата, вкл. в приноса на тематичните цели; принос на ЕФМДР по години и размер на съфинансирането за приоритетите на Съюза, техническа помощ и друга подкрепа. Направени са и други промени в ПМДР, като включване на Методология за изчисляване на компенсациите по мярка 2.5 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“

През септември 2019 г., въз основа на изпратено от българските власти на 04.07.2019 г. искане за изменение, с Решение на ЕК е одобрено **второ изменение** на ПМДР 2014-2020 г.¹⁷. Изменението е направено във връзка с необходимостта от преодоляване на регистрирано от ЕК неизпълнение по правилото "n +3" и сумата, засегната от автоматичното освобождаване от задължение до 31 декември 2018 г. за Европейския фонд за морско дело и рибарство по ПМДР. Тази сума е в размер на 7 242 895,00 евро. Съответно, направените изменения на бюджета на Програмата включват:

- промяна по приоритети след прилагането на правилото „n+3“;
- промяна и изчисляване/формиране на нови стойности на резерва по всеки приоритет;
- прехвърляне на резерва от ПС 1, ПС 2, ПС 4, ПС 5 и ПС 6 към ПС 3.

Сумата в размер на 7 242 895,00 евро от ЕФМДР е отписана от Приоритет на съюза 1 (ПС 1), ПС 3 и ПС 5. В рамките на ПС 1 е намалена сума от мерки 1.1 „Диверсификация“ и мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продукта и използване на нежелан улов“. Посочените причини за това са установената липса на

¹⁶ Изменение на Решение за изпълнение С(2015) 8065 за одобряване на Оперативна програма „Европейски фонд за морско дело и рибарство – оперативна програма за България“, одобрено с Решение на Европейската комисия С(2019) 2296 от 20.03.2019 г.

¹⁷ Изменение на Решение за изпълнение С(2015) 8065 за одобряване на Оперативна програма „Европейски фонд за морско дело и рибарство – оперативна програма за България“, одобрено с Решение на Европейската комисия С(2019) 6402 от 02.09.2019 г.

интерес за кандидатстване по двете мерки, като по мярка 1.7 към юни 2019 г. са били налични само три договора за предоставяне на БФП и пет проектни предложения в процес на оценка, а по мярка 1.1 са били налице един административен договор за предоставяне на БФП и две проектни предложения в процес на оценка. Основното намаление на предварително планираните ресурси е направено в ПСЗ, насочен към осигуряване на набирането и използването на данни, като неговото изпълнение е осигурено чрез прехвърляне на резерва, предвиден за останалите пет приоритета в програмата. Изцяло отменен е бюджета на мярка 5.2 „Помощ за съхранение“ по ПС 5. Предвидено е в следващо изменение на програмата да бъдат направени необходимите промени в показателите за резултати и изпълнение, когато ще вземе предвид намаления бюджет на Програмата и ще бъдат направени разумни и обосновани корекции, както за показателите за резултати, така и на показателите за изпълнение при необходимост. Прехвърлянето на резервите по ПС 1, ПС 2, ПС 4, ПС 5 и ПС 6 към бюджета на ПС 3 е обосновано с неизпълнението на междинните цели съгласно Рамката за изпълнение на програмата. Прехвърлянето е обосновано с изпълнението на етапната цел по ПС 3 (единствена по програмата), за който размерът на резерва се запазен по всички мерки на приоритета, както и изискванията на чл. 20, ал. 4 от Регламент № 1303/2013 и съответното прехвърляне на резервите на неизпълнените приоритети към бюджета на ПС 3. Отмяната на резерва по ПС 1 и ПС 2 е направено само за част от мерките, като е запазен и не са отменени средства от мерките, по които има изразен голям интерес.

През юни 2020 г. е одобрено **третото за периода** изменение на ПМДР 2014-2020 г., което е направено във връзка с осигуряването на специални мерки за смекчаване на въздействието на избухването на COVID-19 върху сектора на рибарството и аквакултурите¹⁸. На основание Регламент (ЕС) 2020/560¹⁹ средства в програмата са пренасочени към конкретни мерки за справяне със ситуацията. След направен анализ на нуждите в сектора и консултации със заинтересованите страни,²⁰ Управляващият орган (УО) на ПМДР дефинира дейностите, които най-адекватно ще отговорят на потребностите на сектора и към които са пренасочени средства:

- осигуряване на компенсация за временно преустановяване на риболовните дейности²¹;
- компенсация на производителите на аквакултури²²;
- компенсация за преработвателни предприятия²³.

За осъществяване на тези действия са създадени две нови мерки (Мярка 1.9 и Мярка 2.6) в ПМДР и е релокиран съответния бюджет към тях, както са осигурени

¹⁸ Регламент (ЕС) 508/2014, изменен с Регламент (ЕС) 2020/560 на Европейския Парламент и на съвета от 23 април 2020 година за изменение на регламенти (ЕС) № 508/2014 и (ЕС) № 1379/2013 по отношение на специални мерки за смекчаване на въздействието на избухването на COVID-19 върху сектора на рибарството и аквакултурите

¹⁹ Регламент (ЕС) 2020/560 на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2020 година за изменение на регламенти (ЕС) № 508/2014 и (ЕС) № 1379/2013 по отношение на специални мерки за смекчаване на въздействието на избухването на COVID-19 върху сектора на рибарството и аквакултурите [2020] ОВ L130/11.

²⁰ Изпратено запитване до всички заинтересовани браншови лица и групи и получено Писмо от "Асоциация на производителите на риба и рибни продукти БГ Фиш" както и кореспонденция с ИАРА и представители на бранша по време на изготвянето на COVID-19 мерки.

²¹ Регламент (ЕС) 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2328/2003, (ЕО) № 861/2006, (ЕО) № 1198/2006 и (ЕО) № 791/2007 на Съвета и Регламент (ЕС) № 1255/2011 на Европейския парламент и на Съвета [2014] ОВ L149/1 (изм. ОВ на ЕС L130/11 от 24 Април 2020 г.), чл. 33, пар. 1, буква (г).

²² *Ibid.*, чл. 55, пар. 1, буква (б).

²³ *Ibid.*, чл. 69, пар. 3.

допълнителни средства за разширяването на обхвата на наличната Мярка 5.4. Общият размер на нуждите за двете нови мерки и разширението на вече работещата мярка за преработка е дефиниран в общ размер на 6,63 млн. евро от Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР). Определени са съответните видове компенсации и съответно методика за тяхното изчисление. За осигуряване на необходимите финансови средства за мерките срещу икономическите последици от избухването на COVID-19, е пренасочен бюджет от ПС 1, ПС 2 и ПС 4. Основната аргументация за избора на мерки, от които се реалочира бюджет за справяне с кризата, отново е установена трайна липса на интерес от потенциални бенефициенти. Въведени са нови индикатори в оперативната програма, свързани с мярка 1.9, 2.6 и 5.4 – мерките за справяне с кризата от на COVID-19, поради прилагането на опростената процедура.²⁴ Индикаторите (с изключение на тези, за изпълнение на мерките, които се затварят -1.5, 2.1 и 2.4.), свързани с мерките, **от които се релокират средства** не се изменят, като е предвидено извършване на ревизия на тези индикатори при следваща промяна, предвидена за 2020 г. Изменението води до промени в целите на рамката за изпълнение на ПМДР поради пренасочване на бюджетите по съответните приоритети и създаването на две нови мерки. Стойностите на междинните цели не се изменят с това изменение на ПМДР, тъй като са за приключил период. Крайните цели за 2023 г., отнасящи се до финансовите индикатори се изменят на база единствено промените, свързани с релокацията на средства по различните мерки, свързани със справянето с избухването на COVID-19. Целите за 2023 г. на останалите индикатори не се изменят, като е посочено, че това ще бъде направено при следващото изменение на програмата, за да се вземат предвид всички изменения.

Последното, четвърто, за оценявания период изменение на ПМДР 2014-2020 г. е одобрено от ЕК²⁵ на 14 декември 2020 г. въз основа на изпратено на 2 октомври 2020 г. от българските власти искане за изменение на програмата. С него е извършено *пренасочване на бюджетите по Приоритети на Съюза*, обосновано с различни аргументи. Във връзка с пренасочените бюджети са направени и изменения в част 3.1 „Описание на стратегията на Оперативната програма“, както и в част 3.2 „Специфични цели и индикатори за резултат“. Направени са промени в частите, отнасящи се до описанието на специфичните нужди на териториите от Натура 2000 и тези за информация за интегрирани териториални инвестиции и подкрепа на целите за промяна на климата. Направена е промяна по отношение на *въвеждане на финансови инструменти* и промяна в секция 14.1. Обоснована е нуждата от прилагане на финансови инструменти за подпомагане достъпа на сектора до средствата на ПМДР и подобрене на изпълнението ѝ. Посочено е, че финансовите инструменти се прилагат за да допринесат за постигането на специфични цели и да осигурят постигането на целите по-конкретно по ПС 2, 4 и 5. Промяната на съответните бюджети е довела и до *промяна в индикаторите*, които са свързани с тях. Индикаторите са променяни пропорционално на бюджетното намаление по описана методология, като някои от тях са променяни на три етапа, обосновано с различните по вид промени при предходни изменения на програмата. При промените

²⁴ Регламент (ЕС) 508/2014, *supra*, (бел 3), чл. 22, параграф 2, буква д).

²⁵ Решение на Европейската комисия C(2020) 9246 от 14.12.2020 г. за одобрение на изменение на Решение за изпълнение C(2015) 8065 за одобряване на Оперативна програма „Европейски фонд за морско дело и рибарство – оперативна програма за България“.

в индикаторите са следвани насоките на ръководство FAME Support Unit CT03.1 (EMFF EVALUATION TOOLBOX)²⁶. Извършени са съответните промени в *Рамката за изпълнение на програмата*. В приложение III са нанесени промени, касаещи *звената, отговорни за прилагането и изпълнението* на ПМДР 2014-2020. Направена е *промяна на методиката за изчисление на компенсации* (Covid-19), предвид намерението на УО да отвори нов прием по COVID-19 мерките в рамките на допустимия период. За да бъде възможно определянето на допустимостта на бенефициентите и правилното изчисление на премиите при новите планирани приеми са редактирани текстовете, които реферират към конкретни календарни години и месеци.

С цел гарантиране на по-добро, по-ефективно и по-ефикасно управление на финансовия ресурс, УО на ПМДР предлага обосновано изменение на Програмата с цел осигуряване на достатъчно средства за финансиране на проекти по мерките по ПМДР, към които има голям интерес.

²⁶ CT03.1, EMFF Evaluation Toolbox (FAME Support Unit), 110-119 https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/fame-working-paper-emff-evaluation-toolbox_en.pdf

3. Ключови промени в политиката за развитие на сектор Рибарство на национално ниво и съответствие на ПМДР 2014-2020 г. с тях

3.1. НОРМАТИВНИ ПРОМЕНИ В СВЪРЗАНО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Законът за рибарството и аквакултурата (ЗРА)²⁷ урежда отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми. Законът има за цел да осигури:

- устойчиво развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми
- развитие на стопанския и любителския риболов и аквакултурите
- прилагане на правилата за отговорен риболов
- повишаване потреблението на риба и рибни продукти в страната.

ЗРА регламентира отговорните органи и техните основни правомощия и функции по управление на рибарството и аквакултурите.

От август 2012 г. не се извършва стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, с изключение на р. Дунав, поради промяна в националното законодателство. Във вътрешността на страната се извършва единствено любителски риболов на основата на билети за любителски риболов, издавани от ИАРА или регистрирани асоциации.

В периода 2018 – 2020 г. в ЗРА, промени, свързани с планирането и изпълнението на ПМДР 2014-2020 г. са направени относно забрана за риболов във вътрешни естествени водоеми с мрежени уреди и относно организациите на производители и техните асоциации и условията и реда на одобрение на планове за планове за производство и предлагане на пазара.

С измененията в ЗРА от 2018 г.²⁸, се въвежда **забрана за риболов с мрежени риболовни уреди в естествени води и водни обекти**, с изключение на стопанския риболов във водите на Черно море и река Дунав при условията на чл. 17 от ЗРА и в регистрираните обекти за развъждане и отглеждане на риба и други водни организми и производството на носители на генетичен материал от хидробионти²⁹. Промяната е направен с оглед повишаване възможностите за контрол и опазване и поддържане на устойчиво развитие и състояние на рибните популации в естествените води и водни обекти във вътрешността на страната.

²⁷Обн., ДВ, бр. 41 от 24.04.2001 г., последни промени бр. 98 от 13.12.2019 г., в сила от 13.12.2019 г.

²⁸ Създаден е нов чл.39а в ЗРА, ДВ, бр. 55 от 2018 г.

²⁹ Чл. 25 от ЗРА

В края на 2018 г.³⁰ са променени **условията за признаване на организации на производители на риба и други водни организми, както и на асоциации на производители**. Министърът на земеделието, храните и горите признава организации на производителите на продукти от риболов, организации на производителите на продукти от аквакултури и асоциации на организации на производителите, които отговарят на посочените актуални регламенти, както и на условията и реда за признаване на организации на производители, предвидени в нарочна наредба³¹, издадена от министъра на земеделието, храните и горите. Посочено е, че организация на производителите на продукти от риболов и организация на производителите на продукти от аквакултури се учредяват по инициатива на производители на продукти от риболов и/или от производители на продукти от аквакултури за постигане на целите, посочени в чл. 7, и прилагане на мерките по чл. 8 от Регламент (ЕС) № 1379/2013. Асоциация на организации на производителите се учредява по инициатива на признати организации на производителите за постигане на целите, посочени в чл. 10 от Регламент (ЕС) № 1379/2013. Въведено е изискване за представяне план за производство и предлагане на пазара по чл. 28, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1379/2013. в съответния срок за одобрение в Министерството на земеделието, храните и горите план за производство³². Посочени са и случаите, в които министърът на земеделието, храните и горите със заповед оттегля признаването на организациите на производителите и техните асоциации.

Издадената в края на ноември 2018 г. Наредба³³ определя както условия и ред за признаване на организации на производители, асоциации на организации на производители и междубраншови организации, така и изискванията за изготвянето и одобрението на планове за производство и предлагане на пазара, представяни от признатите организации на производителите на продукти от риболов и/или на продукти от аквакултури.

С измененията в **Закон за водите** през 2019 г.³⁴ **отпада задължението за монтиране на измервателни устройства, които определят обема на отнетия при водовземането обем вода за аквакултури и свързаните с тях дейности**. Освен с ограниченията на практическото прилагане на изискването за монтиране на измервателни устройства, промяната е мотивирана, както с възвращаемостта на водата, отнета от водоизточника, в случаите на проточност през басейните, така и със сериозната финансова и административна тежест на изискването за малките рибопроизводители, което е сочено сред основните мотиви за преустановяване на дейността им. Посочено е, че невъзможността малките производители за прилагат разпоредбите на Закона за водите в тази му част създава предпоставки за намаляване на интереса към производство на аквакултури и свързаните с тях дейности, както и до намаляване на инвестициите в тях. Това, от своя страна, води до **непостигане на мерките и индикаторите, заложиени в Националния многогодишен стратегически**

³⁰ изм., бр. 91 от 2018 г., в сила от 2.11.2018 г.

³¹ Наредба № 7 от 22.11.2018 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на продукти от риболов и на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството и за одобрение на планове за производство и предлагане на пазара, издадена от министъра на земеделието, храните и горите, обн., ДВ, бр. 99 от 30.11.2018 г., в сила от 30.11.2018 г.

³² Чл.10, ал. 9 от ЗРА

³³ Виж.11

³⁴ ДВ, бр. 25 от 2019 г.

план за развитие на аквакултурата 2014-2020, приет от Министерският съвет, **както и на ПВДР 2014-2020 по отношение на инвестициите в аквакултури**. Със ходен ефект е въведеното отпадане на таксата за замърсяване от дифузни източници за аквакултури и в съоръжения и на таксата, която се дължи в случаите на водовземане от воден обект за аквакултури.

В началото на януари 2021 г. от министъра на земеделието, храните и горите е издадена **Наредба за ветеринарномедицинските изисквания и мерките за биосигурност към животновъдните обекти за риба и други водни организми**³⁵. Наредбата урежда ветеринарномедицинските и зоохигиенните изисквания, минималните изисквания относно средата за отглеждане, включително мерките за биосигурност в животновъдните обекти за отглеждане на риба и други водни организми; задълженията на собствениците или ползвателите на животновъдните обекти за отглеждане на риба и други водни организми при прилагане на определените изисквания; реда за официалния контрол върху горните дейности във връзка с изискванията на съответните регламенти на ЕС.

3.2. ПРОМЕНИ В ЕВРОПЕЙСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО, СЪОТНОСИМИ С ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПМДР 2014-2020 Г.

Създадена се ситуация след избухването на пандемията от COVID-19 постави секторите рибарство и аквакултури в безпрецедентна ситуация, която не е била прогнозирана на национално или европейско ниво. С приемането на Регламент (ЕС) 2020/560³⁶ на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2020 г. са предвидени специални мерки за смекчаване на въздействието на избухването на COVID-19 върху сектора на рибарството и аквакултурите.

С промените в Регламент (ЕС) № 508/2014 се предвижда, че ЕФМДР може да подпомага мерки за временно преустановяване на риболовни дейности, когато временното преустановяване на риболовни дейности е настъпило между 1 февруари и 31 декември 2020 г. вследствие на избухването на COVID-19, включително по отношение на кораби, извършващи дейност в рамките на споразумение за партньорство в областта на устойчивото рибарство. Предвидено е, максималният шестмесечен срок за подпомагане да не се прилага по отношение на подпомагането във връзка с кризата с COVID-19. Предвидени са съответни дерогации по отношение начина на изчисляване на минималния брой дни за риболовни дейности за **кораби и рибари** във връзка с прилагането на мерките за подпомагане.

Предвидените мерки в областта на общественото здраве включват възможността ЕФМДР да може да подпомага компенсационни схеми за предоставяне на оборотен капитал и компенсиране на **производителите на аквакултури** за временно спиране или за намаляване на производството и продажбите, или за допълнителни разходи за съхранение, настъпили между 1 февруари и 31 декември 2020 г. вследствие на избухването на COVID-19.

³⁵ Наредба № 10т 13 януари 2021 г. за ветеринарномедицинските изисквания и мерките за биосигурност към животновъдните обекти за риба и други водни организми, ДВ, бр.6 от 22 януари 2021 г.

³⁶ Регламент (ЕС) 2020/560 на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2020 година за изменение на регламенти (ЕС) № 508/2014 и (ЕС) № 1379/2013 по отношение на специални мерки за смекчаване на въздействието на избухването на COVID-19 върху сектора на рибарството и аквакултурите [2020] ОВ L130/11.

При съответни условия е предвидено, когато това е необходимо и за да се отговори на избухването на COVID-19, ЕФМДР да може да предоставя подпомагане, предназначено да **компенсира признати организации на производители и асоциации на организации на производители**, които съхраняват продуктите от риболов или аквакултури, изброени в приложение II към Регламент (ЕС) № 1379/2013, или продуктите, попадащи под код КН 0302, изброени в буква а) от приложение I към посочения регламент, при условие че тези продукти се съхраняват в съответствие с членове 30 и 31 от посочения регламент и при спазване на следните условия.

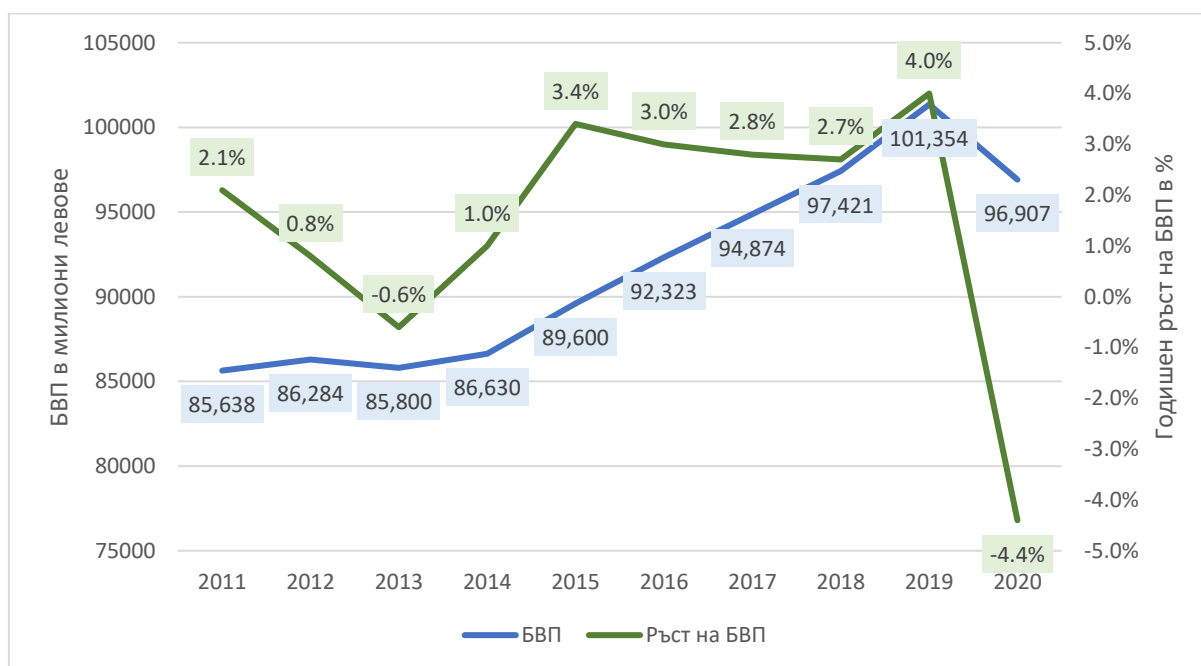
Предвидена е възможността ЕФМДР да може да подпомага предоставянето на оборотен капитал и компенсирането на **преработвателни предприятия** в обхвата, определен за **производителите на аквакултури** в член 55, параграф 1, втора алинея, както и възможност да подпомага компенсирането на допълнителните разходи, направени от операторите във връзка с риболова, отглеждането, преработването и предлагането на пазара на определени продукти от риболов и аквакултури от най-отдалечените региони, посочени в член 349 ДФЕС. ЕФМДР може също да подпомага мерки за компенсиране на имуществените щети в резултат от избухването на COVID-19 и по-специално тези, които са резултат от **спада на цената на рибата или от повишените разходи за съхранение**.

България е намерила за необходимо да се извършат бързи действия, за да се запази секторите рибарство и аквакултури от радикални сътресения. С оглед развитието на кризата с Covid-19 през 2020 г. и на основание на направените промени в Регламент (ЕС) №508/2014 на Европейския парламент и Съвета от 15 май 2014 г. за ЕФМДР и Регламент (ЕС) №1303/2013, свързани с осигуряване на подкрепа за преодоляване на последствията от пандемията, са в ПМДР приети промени през 2020 г., насочени към осигуряване на ресурс за прилагане на мерки в подкрепа на бизнеса за справяне с кризата (представени в т.2.2 от настоящата оценка).

4. Промени в социално-икономическото развитие на национално и секторно ниво

4.1. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ НА ИКОНОМИКАТА КАТО ЦЯЛО, ВЪЗМОЖНИ ПОСЛЕДИЦИ ОТ КОВИД-19 – ПАНДЕМИЯТА

Фигура 1. Брутен вътрешен продукт в милиони левове по цени на 2015 г и годишен растеж на БВП в проценти

Източник: НСИ, БНБ

В последните 10 години (2011-2020 г.) в развитието на икономиката на България като цяло могат да бъдат обособени три ясно разграничими периода.

- До 2014 г. включително: Влияние на световната финансова криза от 2008-2010 г., характеризиращо се със стагнация и бавно възстановяване със среден годишен ръст на БВП около 1%.
- 2015-2019 г.: Период на умерен растеж (над средния за ЕС) с годишен прираст на БВП между 2,7% и 4%.
- 2020 г.: Коронавирус криза, характеризираща се с рязък спад на БВП през 2020 г. (-4,4%) и начало на възстановяване през 2021 г. Данните на БНБ за първото и второто тримесечие на 2021 г. показват съответно свиване с -0,7% (Q1) и растеж с 4,8% (Q2).

На тази основа е съставена и последната (септември 2021 г.) есенна макроикономическа прогноза на Министерство на финансите. Според базисния сценарий тя предвижда растеж на БВП на България през 2021 г. от 3,9% растеж, който да се ускори до 4,7% през 2022 г., след което да се забави до 3,8% през 2023 г. Динамиката на реалния БВП отразява в значителна степен изменението на нетния износ и времевото разпределение на средствата, които се предвижда да бъдат получени от България за изпълнението на проекти по Националния план за

възстановяване и устойчивост. Очакването е вътрешното търсене да има основен положителен принос за растежа през прогнозния хоризонт, който да се дължи главно на частното потребление в условията на силен растеж на разполагаемия доход на домакинствата. Това е потенциален проблем за сектор Рибно стопанство, тъй като вътрешното търсене на практика не се променя през последните 10 години.

Прогнозата на Международния валутен фонд през октомври 2021 г.³⁷ е малко по-оптимистична и предвижда *4,5% и 4,4% ръст съответно през 2021 г. и 2022 г.*

Есенната икономическа прогноза от 2021 г. на Европейската комисия³⁸ за България е малко по-консервативна от прогнозата на БНБ и предвижда *ръст на БВП от 3,8%, 4,1% и 3,5% съответно през 2021 г., 2022 г. и 2023 г.*

Множество икономисти и организации активно дискутират какво е влиянието на коронавирус кризата. Формирани са две основни гледни точки и възможни сценарии.

→ *Бърз спад и бързо възстановяване (V-образна рецесия).*

→ *(Бърз) спад и по-бавно възстановяване, характеризирани като U-образна рецесия, L-образна рецесия и др. в зависимост от скоростта и продължителността на спада и времето за възстановяване.*

Текущите данни за развитието на кризата сочат, че по-скоро се реализира първия сценарий на V-образна рецесия. Мерките, които ще предприемат ЕС, ЕК и правителството на България все още са в процес на еволюция и влияят на вида на кризата. Целта е избягване в максимална възможна степен на втория сценарий.

Прекъснатите глобални снабдителни вериги по време на коронавирус кризата и тяхното преконфигуриране в настоящия момент водят до повишаване на цените на множество ресурси на международните пазари: горива, енергията като цяло, метали и други полезни изкопаеми и т.н. Повишават се и цените на множество услуги, особено в сферата на транспорта и логистиката, които могат да засегнат сектор Рибно стопанство. Изброените фактори представляват заплахи за реализиране на втория от посочените сценарии, U- или L-образна рецесия.

4.2. ОБЩИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА В ПОДСЕКТОРА: ЦЕНИ НА ЕДРО И ДРЕБНО, ИНДЕКС НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ, РАВНИЩЕ НА ИНФЛАЦИЯ.

Вътрешната търговията с риба и рибни продукти, ракообразни и мекотели се отчита с показатели: продажби на едро, продажби на дребно и индекс на потребителските цени.

Годишните продажби на едро нарастват от 244,1 мил. лв. през 2010 г. до 301,7 мил. лв. през 2019 г. Средният годишен ръст на продажбите на едро за периода 2010-2019 г. е 2,4%.

³⁷ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>

³⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/bulgaria/economic-forecast-bulgaria_en

Годишните продажби на дребно нарастват от 152 мил. лв. през 2010 г. до 375,3 мил. лв. през 2019 г. Средният годишен ръст на продажбите на едро за периода 2010-2019 г. е 10,6%.

Към момента не са налични данни за 2020 г., но няма съмнение, че двата показателя са отбелязали намаление.

Индексът на потребителските цени (ИПЦ) отчита средногодишната инфлацията на пазара. Движението на средногодишния ИПЦ на база на предходните 12 месеца за група „Риба и други морски храни“ показва значим растеж на цените през 2011 г. и 2012 г. (стойности от 8,4 и 7,1), стагнация от 2013 г. до 2018 г. (стойности под 0,4) и умерен растеж на цените през 2019 г. и 2020 г. (стойности от 2,7 и 2,5). В комбинация с отчитаното относително постоянно потребление като обем на домакинствата можем да заключим, че ръстът на годишните продажби на едро и дребно се дължи на продажби в по-високи ценови класове.

Осигуряване на финансиране за подсектора

- БФП по оперативни програми
- Възмездно финансиране, лихвени проценти

4.3. ВЪНШНИ ПАЗАРИ

Пъстървата и шарановите видове формират основния износ на продукти от аквакултура. Основен пазар и за двата вида е Румъния.

Таблица 3. Износ на шаранови видове и пъстърва по години като обем (в тонове) и стойност (в милиони левове), източник: ЕОППРА

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Износ на шаранови видове - тонове	570	845	592	665	683	1067	1919	2985	1616	1459
Износ на шаранови видове – мил. лв.	2,0	2,7	1,9	1,9	2,0	2,9	5,9	9,7	5,8	5,1
Износ на пъстърва - тонове	631	671	692	656	521	564	608	667	1151	984
Износ на пъстърва - мил. лв.	3,6	4,7	3,9	3,9	3,0	3,3	3,7	4,5	7,8	7,5

Основният продукт, който се изнася е **прясна/ охладена риба**.

И при двата вида се наблюдава възходяща тенденция в периода 2014-2019 г., като при шарановите видове през 2017 г. нивото е значително по-високо от останалите години.

4.4. СТЕПЕН НА ОСИГУРЯВАНЕ НА НОРМАЛНА КОНКУРЕНТНА СРЕДА

Търговията с риба и рибни продукти се осъществява в няколко различни по вид обекти:

- големи търговски вериги (супермаркети, хипермаркети) - практически всички обекти предлагат пресни или замразени продукти

- специализирани магазини
- пазари
- директна продажба от рибовъдни стопанства, тържища за продажба на риба и рибари.

Само групата вериги Кауфланд, Лидл, Метро, Била, Фантастико, Т-Маркет имат 390 търговски обекта в страната³⁹.

Броят на специализираните магазини се е променял между 424 и 484 в периода 2009-2016 г.

Директната продажба от рибовъдни стопанства, тържища за продажба на риба и рибари е оценена чрез вписаните по Наредба № 26 от 14 октомври 2010 г. рибопроизводители.

В списъка на производителите на първични продукти, регистрирани в съответствие с чл.1, т.1 от Наредба № 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход от април 2020 г., поддържан на националния портал за отворени данни, <https://data.egov.bg>, има 31 фирми и още 9 записа, за които липсва име на фирма, които доставят прясна и охладена риба.

4.5. СОЦИАЛНА И КУЛТУРНА СРЕДА

Традиции и развитие на потреблението на продукти от аквакултура

Запазва се дългосрочната тенденция на плавно намаляване и застаряване на населението в страната. Базовата тенденция при консумацията на риба и рибни продукти е изведена от данните на НСИ за потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство. През последните 10 години няма съществени промени в нивата на потребление. Според данните през 2020 г. консумацията на риба и рибни продукти средно на лице от домакинство е 5,6 кг – практически толкова, колкото е през 2011 г. – 5,4 кг Най-високата стойност за периода е 6,7 кг през 2013 г. (единствена стойност над 6 кг), а най-ниската е 4,9 кг през 2017 г. (единствена под 5 кг).

Годишният доклад на Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултура за 2020 г. сравнява *изчисленото потребление* в страните членки на ЕС за 2018 г. (производство + внос – износ на човек от населението). Средното ниво за ЕС е **24,4** кг на човек или над 3 пъти нивото в България от малко под 8 кг. на човек. България е на **предпоследно място** по изчислено потребление на продукти от риба и аквакултури в ЕС, като след нас е Унгария, а близо пред нас - Румъния. Водещи страни са Португалия и Испания съответно с над 50 и над 45 кг на човек. На Балканския полуостров водещи са Хърватска и Гърция с близо 19 кг на човек.

Промени в начина на живот по отношение на хранене, здравословни практики

През 2018 г. е проведено специализирано социологическо проучване на потреблението⁴⁰, което резюмираме в настоящата и следващата под-секции.

³⁹ „Анализи на пазара на храни и спиртни напитки и техните големи дистрибутори в ЕС

⁴⁰ Маркетингов доклад за видовете риба и рибни продукти с добри и устойчиви пазарни перспективи“ и сравнителен анализ с предходни проучвания (Екзакта, Евробарометър)

Рибата е популярен сред българските граждани продукт. Едва 1% от изследваните пълнолетни градски жители не консумира риба. В сравнение с рибата, другите водни организми и производните продукти регистрират значително по-малък потребителски интерес, като *хайверът*, *моллюските* и *ракообразните* са относително по-популярни, докато продуктите от водорасли са най-малко консумирани.

Хората, които заявяват, че се хранят здравословно, консумират риба значимо по-често (87% я имат в менюто си поне няколко пъти месечно или по-често), т.е. тя се възприема като елемент от здравословното хранене.

Промени във вкусовете и предпочитанията на потребителите

Предлагането на продукти от аквакултура и други видове риба и водни организми в търговските вериги съществено влияе на предпочитанията на потребителите.

Сред спонтанно посочените (свободен текст) консумирани видове риба *скумрията* е лидер. За нея се сещат близо 1/3 от респондентите. След нея се нарежда *пъстървата*, която е на "върха на съзнанието" на два пъти по малко - 15% от запитаните градски жители. *Шаранът* е на трета позиция, посочен от един от десет запитани. Следва групата от видове, които събират между 2,5% и 6,5% от спонтанните първоначални посочвания: *цаца*, *хек*, *сьомга*, *ципура*, *риба тон*, *миди* и *лаврак*.

Когато на респондентите се покаже списък с видовете риба, други водни организми и продукти от тях сред произведените от аквакултура в България водещи по предпочитания и консумация са *пъстървата* и *шаранът*, като важно наблюдение е, че повечето потребители отъждествяват пъстърва с *балканската пъстърва*, макар широко предлаганият вид да е друг. Продукти от аквакултура от внос, които намират място в списъка и конкурират българските са *сьомгата*, *лавракът* и *ципурата*, а цялостен конкурентен натиск оказват и продукти от улов: *цаца*, *рибата тон*, *сафридът*, *хекът*, *акулата*, *калкан*, *попчетата*, *скарриди* и *калмари*.

Допълнителни данни са налични в изследванията Евробарометър 450 (2016 г.) и 475 (2018 г.). Те показват, че делът на **консумиращи поне веднъж седмично** сред цялото население на страната е значително по-нисък - около 18%. Тук е най-съществената разлика със средното за ЕС 28 където този дял е 41% или 2.3 пъти повече от българския.

Жителите на столицата консумират риба по-интензивно (80% от пълнолетните столичани го правят няколко пъти месечно или по-често, спрямо 75% за останалите градове).

Основни икономически показатели на потенциалните бенефициенти на ПМДР 2014-2020

Основните икономически показатели, които разглеждаме, са залегналите в индикаторите за резултат по Програмата:

- Обем на произведената продукция или улов;
- Стойност на произведената продукция или улов;
- Нетна печалба на предприятията;
- Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост.

От гледна точка на икономическите показатели разглеждаме малки, средни и големи предприятия – собственици или управляващи рибовъдни стопанства, упражняващи риболовна или преработвателна дейност.

Според Закона за малките и средни предприятия, определението е:

„Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2006 г.) (1) Категорията **малки и средни предприятия** включва предприятията, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души, и
2. годишен оборот, който не превишава 97 500 000 лв, и/или стойност на активите, която не превишава 84 000 000 лв.

(2) От предприятията по ал. 1 **малки предприятия** са тези, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 50 души, и
2. годишен оборот, който не превишава 19 500 000 лв, и/или стойност на активите, която не превишава 19 500 000 лв.

(3) От предприятията по ал. 1 **микروпредприятия** са тези, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 10 души, и
2. годишен оборот, който не превишава 3 900 000 лв, и/или стойност на активите, която не превишава 3 900 000 лв.“

Подсектор Риболов

- **Обем на улова**

Обемът на улова е изследван чрез данните от публичния регистър на ИАРА „Данни за разтоварената през предходната година риба или други водни организми“ за периода 2011-2020 г.

Обемите се запазват относително постоянни. Разликите вероятно се дължат на сезонни фактори. Най-висок е обемът през 2019 г. (10269 т), а най-нисък през 2012 г. (8098 т). Намалението през 2020 г. (6314 т) е пряка последица от COVID кризата.

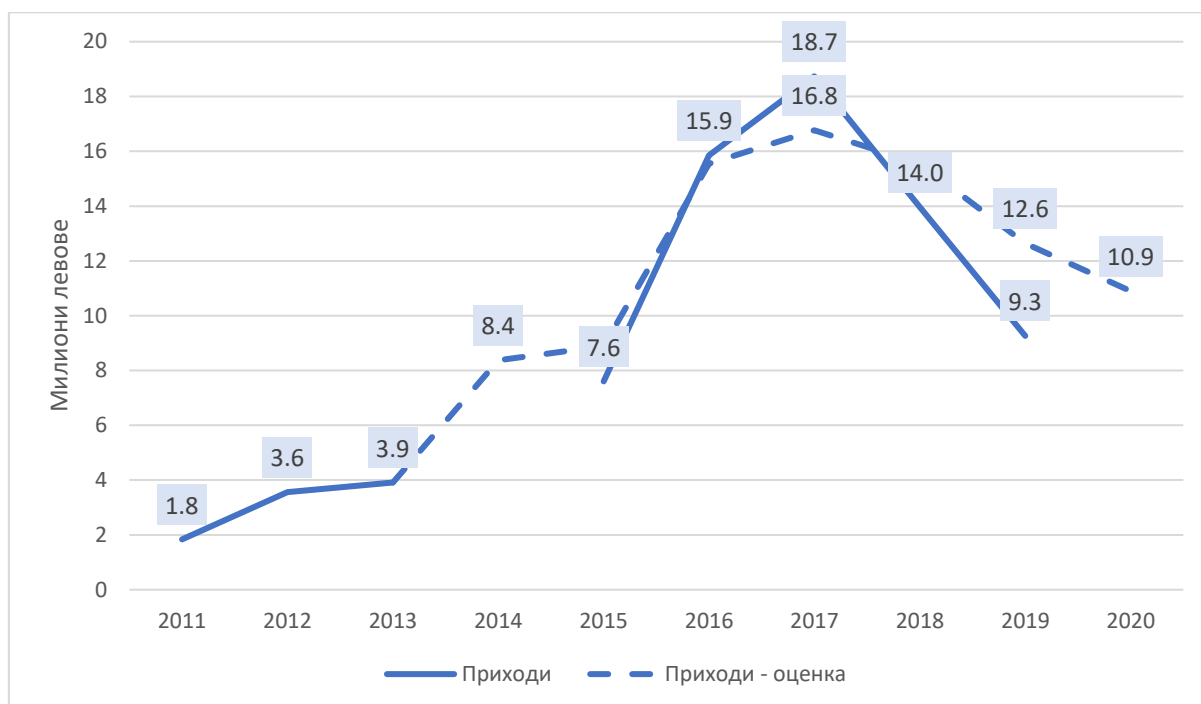
Таблица 4. Обем на улова в тонове в подсектор Риболов, източник: ИАРА

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Риболов	8139	8098	9482	8564	8749	8558	8507	8544	10269	6314

- **Стойност на улова**

Стойността на улова е изследван чрез два източника: Данните на НСИ за приходи на предприятията в подсектор Рибарство (2011 г. – 2019 г.), обозначени на следващата графика като „приходи“, и данните от публичния регистър на ИАРА „Данни за разтоварената през предходната година риба или други водни организми“ за периода 2011-2020 г. в комбинация с данните за единична цена по видове на ИАРА и Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултура (ЕОППРА), обозначени на следващата графика като „приходи - оценка“.

Фигура 2. Приходи в милиони левове в подсектор 03.1 Риболов и оценка на стойността на улова, източници: НСИ, ИАРА, ЕОППРА

Приходите в сектора нарастват от 2014 г. до 2017 г., тенденция започнала още през 2011 г. Двата източника дават близки стойности: от 7-8 мил. лв през 2014 г. до 17-19 мил. лв през 2017 г. За периода 2018 г – 2020 г се наблюдава спад до около 11 мил. лв в края му в оценката на стойността на улова. Спадът при приходите е по-съществен до 9,3 мил. лв през 2019 г. като за 2020 г се очакват още по-ниски стойности.

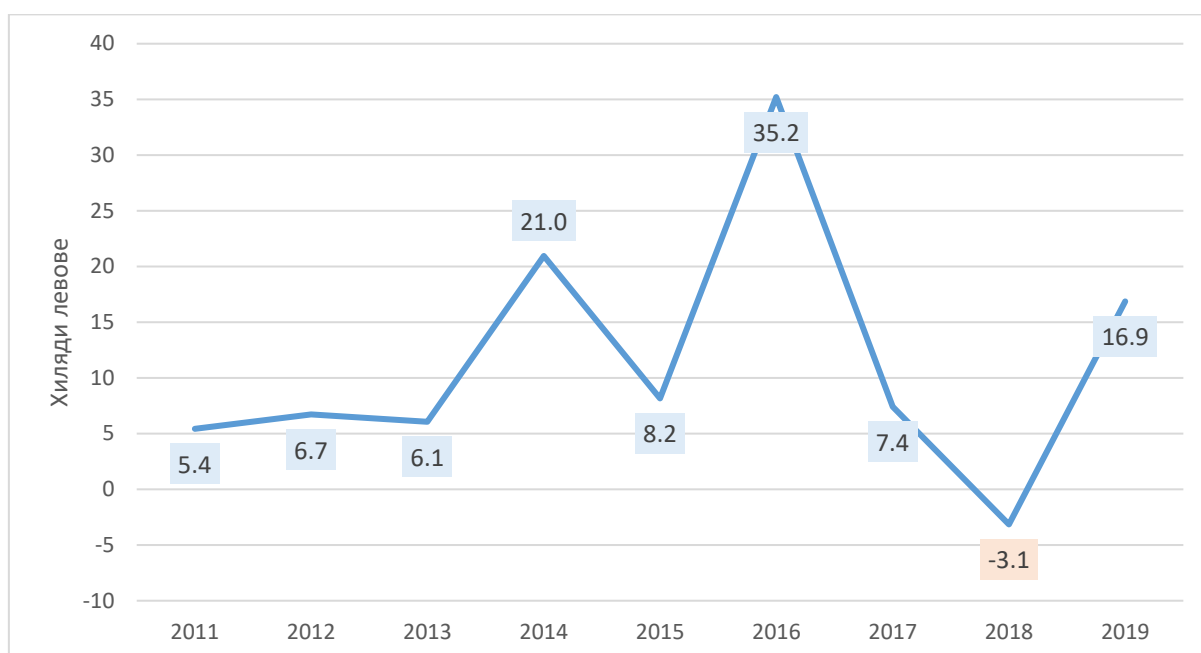
Тенденциите при промяната на стойността на улова могат да бъдат обяснени чрез няколко основни фактора:

1. Бързият ръст и максимални нива през 2017 г. както и спадът след това могат да бъдат обяснени с развитието на улова на „Бяла пясъчна мида“. Тя е продукт с висока стойност, развит след 2014 г., но след достигане на максимални обеми през 2017 г. през следващите три години обемите са около и под тези от 2016 г.
2. Основни видове с по-значими обеми и стойност имат силни сезонни разлики. При лефер, сафрид, черноморска барбуния и др. се наблюдават сезонни разлики между уловените обеми и съответно стойност от над 50%, а често и в пъти.
3. Настоящата COVID криза е довела до значително намаление на обемите и стойността на улова през 2020 г.

• Нетна печалба на предприятията

Подсекторът е на печалба през всички години на периода 2011-2019 г. без 2018 г. (загуба от 0,3 мил. лв). Тя се изменя между 0,3 мил. лв (2011 г.) и 2,9 мил. лв (2016 г.), с медиана за периода от 0,7 мил. лв. Това е отразено и в средната печалба на предприятие, представена на следващата графика.

Фигура 3. *Нетна печалба на предприятие в хиляди левове в подсектор 03.1 Риболов и оценка на стойността на улова, източник: НСИ*

Медианата на средната печалба на предприятие за периода 2011 г. – 2019 г. е 7 400 лв.

- **Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост**

По данни на НСИ за 2019 г. в подсектора работят 84 предприятия, като 75 от тях са в океански и морски риболов, а 9 в сладководен риболов. За десет годишен период се наблюдават две тенденции: **нарастване** от 45 предприятия през 2010 г. до 84 предприятия през 2014 г.; запазване на броя между 2014 г. и 2019 г., като най-голям той е през 2018 г. (94), а най-малък през 2016 г. (81).

Заетите лица в подсектор „Риболов“ проследяваме чрез данните на НСИ за заети лица в еквивалент на пълна заетост.

Таблица 5. *Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост в сектор Рибно стопанство, източник: НСИ*

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Риболов	91	87	122	125	168	169	214	252	260	190

Броят на заетите лица (в еквивалент на пълна заетост) в подсектор Риболов през 2019 г. е 2,1 пъти броя през 2010 г., а през 2018 г. е достигнал близо 3 пъти началния за периода.

Разглеждаме ръста на заетите лица в еквивалент на пълна заетост и в контекста на годишния ръст на БВП на страната за периода 2010-2019 г. Наблюдаваме почти пълно съвпадение на тенденциите. След периода на стагнация до 2014 г. се наблюдава ускорено увеличение на заетостта. Данните за 2020 г. все още не са налични, но е очаквано да се наблюдава спад в заетостта.

Съгласно общите данни на **НСИ** средногодишния брой **заети лица в еквивалент на пълна заетост** в сектор 03 Рибно стопанство, включващ Рибарство и Аквакултури, нараства от 703 през 2011 г., 830 през 2014 г, до 1125 души през 2018 г. и 1048 през

2019 г. По данни на **НОИ** средногодишния брой **осигурени лица** в сектор 03 Рибно стопанство нараства от 615 човека през 2011 г., 707 през 2014 г, до 1162 души през 2018 г. и 951 през 2019 г. Данните на НСИ и НОИ са близки като през повечето години средногодишния брой заети лица в еквивалент на пълна заетост е малко по-висок от средногодишния брой осигурени лица.

От друга страна според данните, събирани от ИАРА, броят на заетите в дребномащабен риболов (в еквивалент на пълна заетост) нараства от 349 през 2014 г. до 496 души през 2019 г. или с над 42% за петгодишния период. Въз основа на съпоставката на данните от НСИ и НОИ с данните, събирани от ИАРА за заетите лица (в еквивалент на пълна заетост), може да бъде направен извод, че отчитаните от НСИ/ НОИ заети/ осигурени в подсектора обхващат **основно заетите в едромасщабния риболов**. Оценката на данните показва, че в периода 2014-2018 г. между 85 и 97% от заетите в дребномащабния риболов лица не са обхванати от данните на НСИ, т.е. около 350 (в еквивалент на пълна заетост) лица годишно са заети с дребномащабен риболов като физически лица, без да са регистрирани като икономически единици. Съотношението на лицата с еквивалент на пълната заетост към броя на заетите лица в дребномащабния риболов (ИАРА) показва, че се осъществява под 1/3 заетост годишно или около 70 дни.

Разходите за възнаграждения на заето лице в еквивалент на пълна заетост дават допълнителна информация за конкурентоспособността на подсектор „Риболов“.

Таблица. 6. Средни годишни разходи за възнаграждения на заето лице в еквивалент на пълна заетост в сектор Рибно стопанство в левове, източник: НСИ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Риболов	5 625	8 420	12 617	18 151	15 538	7 979

В подсектора се наблюдават твърде големи промени от година на година за обособяване на ясна тенденция, вероятно поради силна зависимост от сезонни фактори и относително малкия брой предприятия.

Подсектор Аквакултури

- **Обем на произведената продукция**

Обемът на произведената продукция е изследван чрез данните от публичния регистър на ИАРА „Регистър на произведената риба от рибовъдните стопанства“ за периода 2011-2020 г.

Обемите се нарастват за периода 2014 г. – 2017 г., тенденция започнала още 2011 г. За периода 2018 г. – 2020 г. те се запазват относително постоянни с малко намаление през 2020 г. Разликите вероятно се дължат на сезонни фактори. Най-висок е общият обем през 2019 г. (16 502 т), а най-нисък през 2012 г. (7 557 т). Намалението през 2020 г. (15 052 т) е пряка последица от COVID кризата.

Таблица. 7. Обем на произведената продукция в тонове в подсектор Аквакултури, източник: ИАРА

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
За консумация	5532	5986	9674	9113	10874	12953	14095	14156	14053	13004

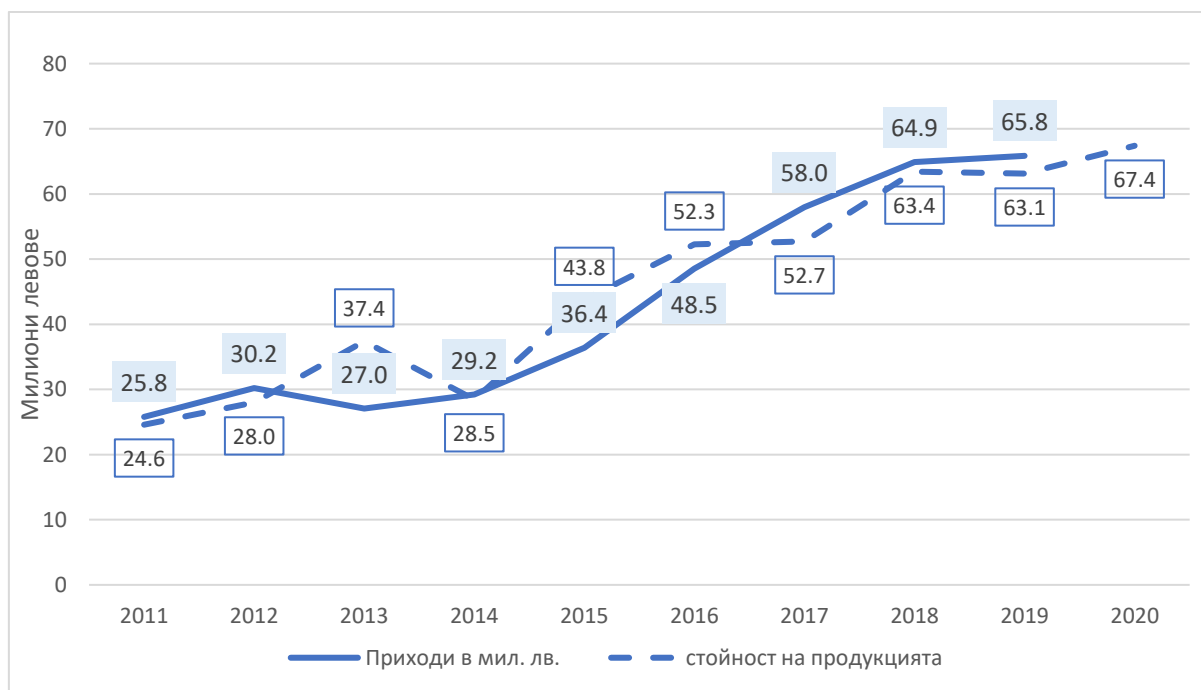
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	7750	7557	12178	11207	13562	15854	16237	16349	16502	15052

Спадът през 2020 г. засяга видове със съществен дял в експорта: шаранови, сомови, черна морска мида.

- **Стойност на произведената продукция**

Стойността на улова е изследван чрез два източника: Данните на НСИ за приходи на предприятията в подсектор Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми (2011 г. – 2019 г.), обозначени на следващата графика като „приходи“, и данните от публичния регистър на ИАРА „Регистър на произведената риба от рибовъдните стопанства“ (за консумация) за периода 2011-2020 г. в комбинация с данните за единична цена по видове Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултура (ЕОППРА), обозначени на следващата графика като „стойност на продукцията“.

Фигура 4. Приходи в милиони левове в подсектор 03.2 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми, източници: НСИ, ИАРА, ЕОППРА

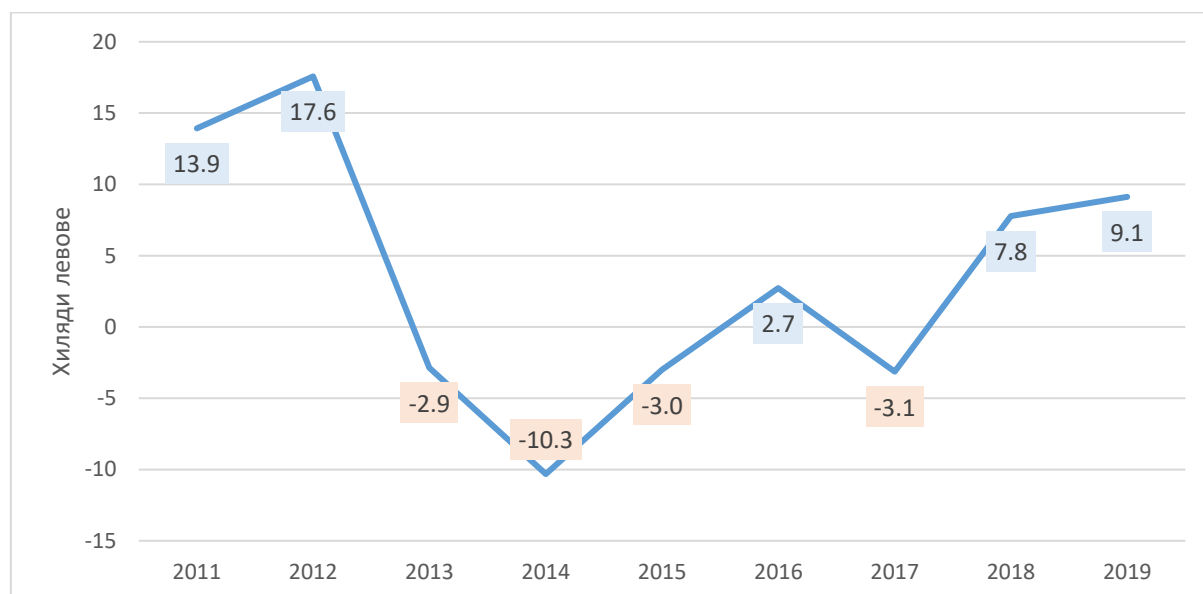

Приходите в сектора показват устойчив растеж за периода 2014 г. – 2020 г., тенденция започнала поне от 2011 г. и дори няколко години по-рано. През 2020 г. оценката на база стойност на продукцията е за продължаващ растеж или поне за запазване на нивото за разлика от другите два подсектора. Това се дължи основно на увеличаване на обемите на произвежданите видове пъстърва, които имат цена на килограм над средната за подсектора и по този начин компенсират намалените обеми при шаранови и сомови видове.

- **Нетна печалба на предприятията**

Подсекторът е на печалба в началото и края на периода 2011-2019 г. и на загуба през 2013 г. – 2015 г., 2017 г. Печалбата/ загубата е с медиана за периода от 0,9 мил. лв. Загубите през посочените четири години вероятно се дължат на активна инвестиционна сейност, довела до разширяване на капацитета и увеличаване на продукцията между 2013 г. и 2017 г. Това е отразено и в средната печалба на предприятие, представена на следващата графика.

Фигура 5. *Нетна печалба на предприятие в хиляди левове в подсектор 03.2 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми, източник: НСИ*

Медианата на средната печалба на предприятие за периода 2011 г. – 2019 г. е 2 700 лв.

- **Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост**

По данни на НСИ за 2019 г. в подсектора работят 330 предприятия. За десет годишен период се наблюдават две тенденции: **нарастване** от 211 предприятия през 2010 г. до 316 предприятия през 2015 г.; запазване на броя между 2016 г. и 2019 г., като най-голям той е през 2016 г. (346), а най-малък през 2019 г. (330). Над 95% от предприятията в подсектора през целия период са микро предприятия с до 9 души персонал, като средният брой заети лица на предприятие варира между 2,3 и 2,75 (2,6 през 2019 г.).

Заетите лица в подсектор „Аквакултури“ проследяваме чрез данните на НСИ за заети лица в еквивалент на пълна заетост подсектор: 03.2 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми.

Таблица. 8. *Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост в сектор Рибно стопанство, източник: НСИ*

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Аквакултури	581	616	622	636	662	710	831	833	866	858

В подсектора ръстът е плавен от 581 заети лица (в еквивалент на пълна заетост) през 2010 г. до 858 през 2019 г. по данни на НСИ, което прави ръст от 47,7%.

Разглеждаме ръста на заетите лица в еквивалент на пълна заетост и в контекста на годишния ръст на БВП на страната за периода 2010-2019 г. Наблюдаваме почти пълно съвпадение на тенденциите. След периода на стагнация до 2014 г. се наблюдава ускорено увеличение на заетостта. Данните за 2020 г. все още не са налични, но е очаквано да се наблюдава спад в заетостта.

Разходите за възнаграждения на заето лице в еквивалент на пълна заетост дават допълнителна информация за конкурентоспособността на подсектора.

Таблица 9. Средни годишни разходи за възнаграждения на заето лице в еквивалент на пълна заетост в сектор Рибно стопанство в левове, източник: НСИ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Нарастване за периода
Аквакултури	4 307	4 485	5 088	5 723	5 860	6 578	52,7%

В подсектор Аквакултури се наблюдава трайна тенденция на растеж с общо нарастване от 52,7% за периода от 2014 г. до 2019 г.

За сравнение разглеждаме и показател *Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности и сектори* в сектор **Селско, горско и рибно стопанство**. За периода тя се е повишила от 7 989 лв. през 2014 г. до 11 553 лв. през 2019 г. или повишение с 44,6% (11 807 през 2020 г). В частния сектор, в който са основния дял от предприятията, нарастването е от 7 525 лв. През 2014 г. до 11 000 лв. през 2019 г. или повишение с 46.1% (11 334 през 2020 г).

Сравнението показва, че средните годишни разходи за възнаграждения на заето лице в левове в подсектор Аквакултури са около 57% от стойността на средната годишна заплата (СГЗ) на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности и сектори в сектор Селско, горско и рибно стопанство. Темпът на растеж на тези разходи е в подсектор Аквакултури малко по-бърз от растежа на СГЗ в сектор Селско, горско и рибно стопанство.

Подсектор Преработка

За оценка на показателите на преработената продукция са използвани данни от НСИ за подсектор *10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия* по КИД-2008. Той включва:

- **Преработка и консервиране** на риба, ракообразни и мекотели: охлаждане, замразяване, изсушаване, опушване, осоляване, поставяне в саламура и др.
- **Производство на продукти** от риба, ракообразни и мекотели: филета, хайвер, черен дроб и др.

- **Производство на брашно** от риба за консумация от човека или за храна за животни
- **Производство на брашно, прахове и агломерати** под формата на гранули от риба от и други водни животни, **негодни за консумация от човека**
- **Дейност на кораби-заводи**, специализирани **само в преработка и консервиране на риба**
- **Преработка на морска трева и други водорасли.**

В подсектора **не се включва производството на готови ястия** (10.85 в КИД-2008), тъй като в него не са разделени ястията от месо, риба, вегетарианските ястия и др. Готово ястие е такова, което съдържа най-малко две основни съставки (с изключение на подправки и сосове). С други думи основните консервирани продукти са част от 10.20 по КИД-2008.

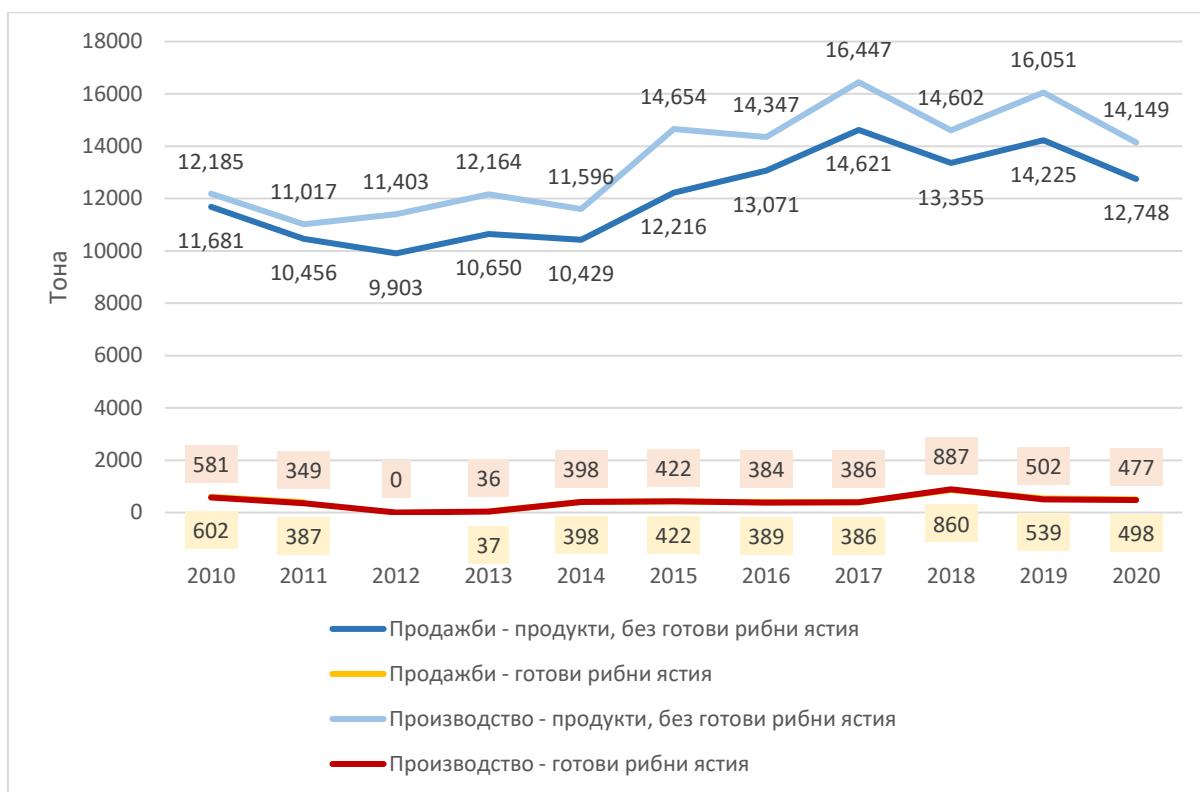
- **Обем на произведената продукция**

Обемът на произвежданата и реализирана продукция е изследвана чрез данните за промишленото производство от НСИ за периода 2010-2020 г.

Посочените данни са публични и обхващат между 60% и 80% от на преработена продукция.

Фигура 6.

Обем на продукцията в подсектор 10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия и подсектор 10.85.12 Готови ястия на базата на риба, ракообразни и мекотели в тона по групи: Производство на продукти, без готови рибни ястия; Продажби на продукти, без готови рибни ястия; Производство на готови рибни ястия; Продажби на готови рибни ястия,

Източник: НСИ

Обемът на произведената продукция в подсектор *Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия* се е повишил от 11 596 t през 2014 г. до 16 447 t през 2017 г. През последните 3 години, 2018 г. – 2020 г. той е малко по-нисък – малко над 14 000 т.

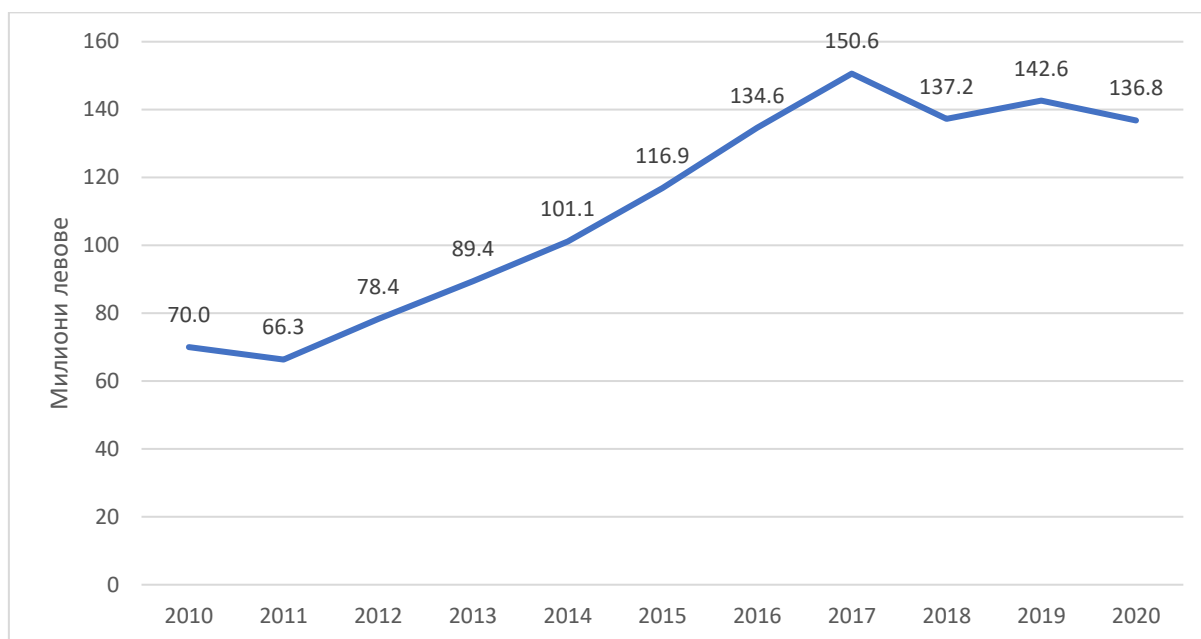
В същото време обемът на производството на готови рибни ястия е се запазва на постоянни нива между 386 t и 477 t за периода 2014-2017 г., 2019-2020 г., като само през 2018 г. има повишение до 887 т. При продажбите на готови рибни ястия стойностите са практически идентични.

- **Стойност на произведената продукция**

Стойността на произведената продукция по продуктови групи, показана на предходната графика, представлява между 60% и 80% от приходите в подсектор *Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия* с медиана 75% за периода 2010-2018 г., т.е. данните представят около 75% от приходите в подсектора. Останалите се конфиденциални поради малък брой производители в някои продуктови групи.

Годишните приходи в подсектора нарастват от 66,3 мил. лева през 2011 г., 101,1 мил. лв през 2014 г., до 150,6 мил. лева през 2017 г. През последните 3 години, 2018 г. – 2020 г. те са малко по-ниски – около 137-143 мил. лева.

Фигура 7. *Годишни приходи в подсектор 10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия в милиони левове,*

Източник: НСИ

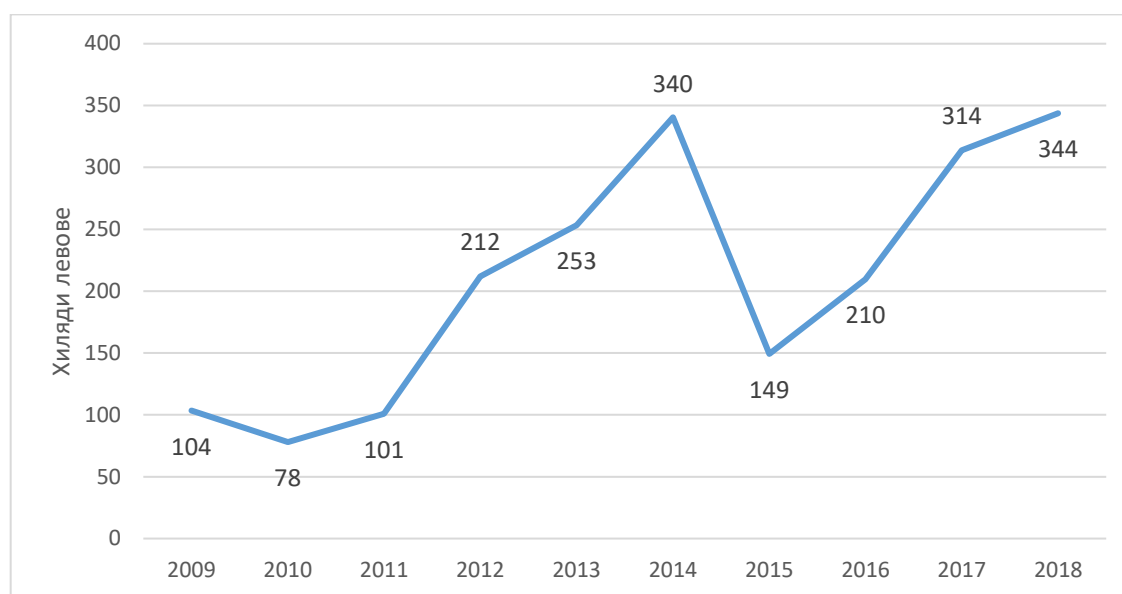
Делът на подсектор 10.20 *Преработка на риба и рибни продукти* от икономиката на България е оценен чрез разглеждане на индикатора *Приходи от дейността* сред всички нефинансови предприятия (всички икономически дейности, с изключение на сектори К, О, Т и U от КИД-2008). Делът е относително постоянен – малко над 0.04% до 0.044% за периода 2014-2020 г. с максимален дял от 0.05% през 2017 г.

Докладът „Анализ на състоянието на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост“ от януари 2020 г. на Института по аграрна икономика (ИАИ-СА) на Селскостопанска академия оценява дела на подсектор „Преработка и консервиране на риба и други водни животни“ от Хранително-вкусовата промишленост (ХВП) на 1.2% от произведената продукция и 1.7% от добавената стойност към 2017 г.

- **Нетна печалба на предприятията**

Подсекторът е на печалба през всички години на периода 2014-2018 г. Тя се изменя между 6.6 мил. лв и 15 мил. лв, като през 2017 г. и 2018 г. е близко до максималната за периода в абсолютно изражение.

Фигура 8. *Средна годишна печалба на предприятиев подсектор 10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия в хиляди левове,*

Източник: НСИ

Динамиката на средната годишна печалба на предприятие в подсектора повтаря тази на общата годишна печалба. Тя е 340 хил. лв през 2014 г. или три пъти по-висока от средната печалба на предприятие в групата на малките предприятия от 10 до 49 заети в страната. През 2018 г. нараства до 344 хил. лв или над два пъти по-висока от средната печалба на предприятие в групата на малките предприятия от 10 до 49 заети в страната. Наблюдението не е валидно за всички години от периода, например през 2015 г. средната печалба на предприятие в сектора е много близка до средната печалба на предприятие в групата на малките предприятия от 10 до 49 заети в страната.

Може да се направи **сравнение** и с претеглената **средна печалба на предприятие в България** в съответствие с микса от микро, малки и средни предприятия в подсектор 10.20. През 2014 г. средната печалба на предприятие е над 2 пъти по-висока от средната за микса в България, а през 2018 г. е с 8% по-висока.

- **Брой заети лица в еквивалент на пълна заетост**

По данни на НСИ за 2018 г. в подсектора работят 41 предприятия, като близо 30% са средни предприятия, а останалите са марки и микро. По данни на ПМДР, кандидатствали с проекти по програмата през 2019 г. / 2020 г. са **45 предприятия**.

За десет годишен период се наблюдават две тенденции: **нарастване** от 34 предприятия през 2010 г. до 44 предприятия през 2014 г.; **запазване** на броя между 2014 г. и 2019 г., като най-голям той е през 2016 г. - 51, а най-малък през 2018 г. - 41.

Броят на заетите лица (в еквивалент на пълна заетост) в подсектор **10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия** се повишава от 1451 през 2014 г. до 1574 през 2018 г. по данни на НСИ. Делът на заетите лица в **подсектора** от всички заети лица в нефинансовите предприятия в

България се остава относително постоянен, малко над 0.07%, за периода 2014-2018 г., като най-висока стойност - 0.075%, показателят има през 2017 г.

Докладът "Сектор „Преработка на риба“ в ЕС. Икономически доклад" на Научния, технически и икономически комитет за рибарство⁴¹ предоставя данни за структурата на заетостта на преработката на риба в България до 2018 г. Данните показват, че въпреки силно положителните тенденции в икономическите показатели на подсектора, пълната заетост в него намалява. Заетите на пълен работен ден намаляват от близо 93% през 2014 до 83.2% през 2018 г.

- **Перспективи за растеж на ХВП в подсектор преработка на риба и други водни организми**

Анализът на предприятията в подсектор *Преработка на риба и други водни организми* показва, че е налице балансирана структура по отношение на големина - микро, малки и средни предприятия. Икономическите данни демонстрират добър експортен потенциал и нарастващо количеството на експортираната продукция с всяка година. Налице е дългосрочна тенденция за увеличаване на приходите от преработка на риба и други водни организми (основно консервирана), като основните видове са от внос. Основните икономически показатели се характеризират като:

- Дългосрочно нарастване на средните годишни приходи на предприятие
- Генерирана печалба в сектора във всяка от последните 10 години
- Дългосрочно повишаване на производителността на труда (приходи от заето лице), като ръстът му в подсектора е най-висок за ХВП.

От нетен вносител за периода преди 2014 г. подсекторът се е превърнал в износител в периода 2014-2017 г. с положителен баланс от над 50 мил. лв. Подсекторът е с най-високо икономическото използване на инвестиционния капацитет в ХВП, показващо наличие на оптимално натоварване на създадения инвестиционен капацитет, висока пазарна възвращаемост и добра ценова позиционираност.

5. Резултати от изпълнението на ПМДР 2014-2020 г. по Приоритети на Съюза, постигнати до 2020 г.

5.1. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1: НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВО В ЕКОЛОГИЧНО ОТНОШЕНИЕ, ИНОВАТИВНО, КОНКУРЕНТОСПОСОБНО И ОСНОВАНО НА ЗНАНИЯ РИБАРСТВО, ХАРАКТЕРИЗИРАЩО СЕ С ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Факторите, идентифицирани като оказващи значително въздействие върху работата на българския (вътрешен и морски) риболовен флот включват: липсата на баланс във флота, остарели риболовни кораби, липса на бордово оборудване за безопасност; наличие на малки рибарски пристанища и липса на съоръжения за обработка на

⁴¹ The EU Fish Processing Sector. Economic Report (STECF-19-15), Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF), Edited by Loretta Malvarosa, Natacha Carvalho and Jordi Guillen, a Science for Policy report by the Joint Research Centre (JRC), the European Commission's science and knowledge service, 2019

отпадъците, които не предлагат възможност за нормална първа продажба, като големите и новомодернизирани пристанища обслужват само малки плавателни съдове.

Като значими нужди са идентифицирани: постоянно прекратяване на риболовни дейности за балансиране на флота; увеличаване на доходите на рибарите; модернизиране на рибарските пристанища и създаване на условия за обслужване на различните видове риболовни кораби; намаляване на влиянието върху екосистемите посредством подобрения на избора от риболовни уреди и създаване на успешни партньорства между бизнеса и научно-изследователските институти и организации.

Като основни цели на ПС 1 са определени принос в постигане на максимално устойчив улов, намаляване на върнатия улов и прилова. Определени са следните стратегически направления:

- Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на рибарските предприятия, включително малките и вътрешния флот;
- Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми;
- Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов чрез окончателно преустановяване на риболовните дейности.

В резултат на развилата си криза с **Covid-19**, през 2020 г. като допълнително стратегическо направление е включено и **подпомагане за временното преустановяване на риболовни дейности**.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в четири специфични цели:

Специфична цел 1.1: Намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов

- Мярка 1.4/ чл. 38 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към защита на видовете“
- Мярка 1.5/ чл. 39 „Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси“
- Мярка 1.6/ чл. 40.1.а „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – събиране на отпадъци в морето от рибарите

Специфична цел 1.2: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми

- Мярка 1.6/ чл. 40.1.б-г „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – по-добро управление

Специфична цел 1.3: Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов

→ Мярка 1.3/ чл. 34 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“

Специфична цел 1.4: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд

→ Мярка 1.1/ чл. 30 „Диверсификация и нови форми на доход“

→ Мярка 1.2/ чл. 32 „Здраве и безопасност“

→ Мярка 1.7/ чл. 42 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“

→ Мярка 1.8/ чл. 43.1+3 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“

В рамките на приоритета се осъществяват и мерки за:

→ Мярка 1.9/ 33 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последици от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“

5.1.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

В периода 2019-2020 г. в ПС 1 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс, както и с отменяне на мерки в рамките на приоритета.

Част от мерките по ПС 1 са източници на финансов ресурс, насочен към мерки както в неговия обхват, така и в обхвата на други приоритетни оси на програмата. Мерките, чиито **бюджети са понижени** включват:

→ Мярка 1.1/ 30 „Диверсификация и нови форми на доход“

→ Мярка 1.2/ 32 „Здраве и безопасност“

→ Мярка 1.3/ 34 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“

→ Мярка 1.6/ 40.1.a и г „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – събиране на отпадъци в морето от рибарите и по-добро управление

→ Мярка 1.7/ 42 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“

С изцяло отменен бюджет са Мярка 1.4/ 38 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към защита на видовете“ – отменен бюджет към края на 2020 г. и мярка 1.5 „Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси“.

Причините за значителното намаляване на бюджетите на мерки по ПС 1 са от различен характер.

Крайният срок на договаряне на финансиране по Мярка 1.3/ 34 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“ е изтекъл на 31 декември 2017 г. До този момент са сключени само 8 договора, като за тях е осигурено необходимото финансиране. Предвид ниския интерес на потенциалните бенефициенти, аргументиран с разкрити възможности за риболов поради увеличени квоти по определени видове, през 2019 г. остатъчният бюджет е пренасочен към Мярка 4.2.

Нисък интерес е регистриран и у потенциалните бенефициенти за кандидатстване по мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“. Изпълнението на мярката има за цел подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително дребномащабния крайбрежен флот, както и подобряване на безопасността и условията на труд. Мярката насърчава инвестициите, които добавят стойност към продуктите на рибарския сектор, като, по-конкретно, предоставя възможност на рибарите да обработват, предлагат на пазара и пряко да търгуват със собствения си улов, както и за въвеждане на иновативни инвестиции за плавателни съдове, което ще доведе до повишаване на качеството на продуктите на рибарството. Анализът, извършен от УО, свързва липсата на подадени проектни предложения при първия прием по мярката с особеностите на българския дребномащабен риболов и декларирания от него нисък средногодишен улов. Предвид това, отварянето на втория прием по мярката е направено при значително облекчени условия като намаляване на минималния размер на БФП за един проект, както и разширяване на кръга на допустимите кандидати. След направена актуализация на целевите стойности на показателите за резултати и осигуряване на финансов ресурс за реализация на 36 проекта, остатъчният финансов ресурс е пренасочен към мярка 4.2. Продължаващата липса на интерес към мярката в края на 2019 г. (три подписани договора за изпълнение и пет представени за оценка проектни предложения) е причина част от бюджета ѝ да бъде отписан при актуализацията на бюджета на програмата във връзка с неизпълнението на правилото "n +3" към края на 2018 г.

Поради горната причина е отписан и част от бюджета от мярка 1.1 "Диверсификация", като отново е установена липса на интерес към мярката, както по време на първия отворен прием по мярката (2018 г.) и така и при втория прием (2019 г.).

В началото на 2020 г., при извършено пренасочване на бюджетите за осигуряване на ресурс за справяне с икономическите последици от избухването на COVID-19 са намалени бюджетите на мерки 1.2 „Здраве и безопасност“, 1.4 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете“ и 1.5 „Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси“. Мерките са избрани поради изразеният от бранша нисък интерес към тях, като той се дължи на нерентабилността на риболовната дейност, *невъзможност да се осигурят нужните средства за самоучастие, ниско ниво на административна готовност да се използва ИСУН, липса на изградена достатъчно надеждна пристанищна и обслужваща инфраструктура*, намаляващ интерес към риболовни дейности като цяло. Въпреки осъществените информационни кампании през 2019 и 2020 г., вкл. и чрез използване на мрежите на браншовите организации,

функциониращата към този момент Национална рибарска мрежа, както и реализираните информационни събития в основните морски центрове, и многократните възможности за представяне на проектни предложения по тези мерки, регистрираният интерес е трайно нисък. Мерки 1.4 и 1.5 не са отваряни за представяне на предложения поради предварително заявено отсъствие на интерес за кандидатстване.

В края на 2020 г., в рамките на четвъртото изменение на програмата за оценявания период отново са намалени бюджетите на мерки от 1.1, 1.2, 1.4. и 1.7. Финансовият ресурс е пренасочен основно към Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“. От мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ са прехвърлени средства към мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“.

Финансови средства се пренасочват към Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ тъй като мярката се радва на висок интерес; има доказан висок праг на усвоимост на бюджетни средства (101% ангажирани); спомага за справянето с някои от причините за ниския интерес по другите мерки, а именно липса на стабилни доходи на рибарите; има директен принос към прилагането на Общата политика в областта на рибарството, чрез подпомагане **изпълнението на задължението за разтоварване на улова (landing obligation)**; е предпоставка за устойчива инфраструктура за риболовните кораби и осигурява изпълнение и на препоръки от междинната оценка на ПМДР.

Потенциалните бенефициенти, в случай на поява на интерес, имат възможност да получат подкрепа за дейности по закритите мерки чрез Местните инициативни рибарски групи (МИРГ). Релокацията на средствата няма да ограничи потенциалните кандидати, защото такива мерки (от ПС 1) са достъпни чрез водените от общностите местно развитие стратегии.

Увеличен е бюджетът на създадената в средата на 2020 г. мярка 1.9 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последствия от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“. Към тази мярка при първия ѝ прием е регистриран значителен интерес и в очакваните от УО размери (ангажирани са близо 97% от нейния бюджет). С оглед продължаващата епидемиологична обстановка в световен мащаб, включително и в България и трудностите, пред които е изправен секторът вследствие на пандемията, след проведена от УО проведе обществена консултация⁴² с представители от сектора за нуждите на засегнатите оператори от допълнително подпомагане и установената необходимост от допълнително подпомагане са прехвърлени средства, с които да бъде обезпечено отварянето на още един прием със същия бюджет за периода, допустим съгласно чл. 33 от Регламент (ЕС) 508/2014.

⁴² УО първоначално проведе писмена консултация и допълнително проведе онлайн видео среща с представители на сектора на 18.08.2020 г., както и среща в гр. Сливен на 19.08.2020 г.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 1

Общият брой сключени договори по ПС 1 към началото на ноември⁴³ 2021 г. е 112. От тях 41 са договорите, сключени по предварително програмираните мерки и 71 са договорите, сключени по въведената през 2020 г. Мярка 1.9/ 33 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последиствия от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“.

Таблица. 10. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 1 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансиранни проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 1.1: Намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов	11	1	10	-	-	11
Мярка 1.4/ чл. 38	-	-	-	-	-	-
Мярка 1.5/ чл. 39	-	-	-	-	-	-
Мярка 1.6/ чл. 40.1.a (отпадъци)	11	1	10			11
Специфична цел 1.2: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми	3		3			3
Мярка 1.6/ чл. 40.1.б-г (по-добро управление)	3		3			3
Специфична цел 1.3: Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов	8		8			8
Мярка 1.3/ чл. 34	8		8			8
Специфична цел 1.4: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд	19	8	8		3	16
Мярка 1.1/ чл. 30	4	1	2		1	3
Мярка 1.2/ чл. 32	3		3			3
Мярка 1.7/ чл. 42	6	2	2		2	4
Мярка 1.8/ чл. 43.1+3	6	5	1			6
Мярка 1.9/ 33 COVID-19	71	25	46			71
ОБЩО за ПС 1	112	35	77		4	109

Източник: ИСУН2020

5.1.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ПРИОРИТЕТА

Направени изменения в индикаторите

С оглед направените промени в ресурсите по ПС 1 и с оглед намаляването на бюджета на мерки 1.4, 1.5, 1.6 и 1.8 са извършени изменения в индикаторите за резултат „1.4.a - Change in unwanted catches (tonnes)“, „1.4.b - Change in unwanted catches (%)“, „1.5 - Change in fuel efficiency of fish capture“. С оглед намаляването на бюджета на мерки 1.1, 1.2, 1.7 и 1.8 са извършени изменения в индикаторите за резултат „1.1 - Change in the value of production“, „1.3 - Change in net profits“, „1.7 - Employment created (FTE) in the fisheries sector or complementary activities“, „1.8 - Employment maintained (FTE) in the fisheries sector or complementary activities“, „1.9.a

⁴³ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

- Change in the number of work-related injuries and accidents“, „1.9.b - Change in the % of work-related injuries and accidents in relation to total fishers“. Променени са всички индикатори за изпълнение по специфичните мерки на приоритета.

Във връзка с въведените компенсаторни Covid-19 мерки са създадени индикатор за резултат– „2K-19 - N° of businesses maintained“ и индикатор за изпълнение „1.10 - N° of projects on temporary cessation“.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

До края на 2020 г. са финансирани проекти по всички мерки в рамките на приоритета с изключение на затворените мерки по Специфична цел 1.1 и на Мярка 1.6/ чл. 40.1.а „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – събиране на отпадъци в морето от рибарите и Мярка 1.1/ чл. 30 „Диверсификация и нови форми на доход“.

Таблица 11. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 1

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 1.1: Намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов			3 ➡	планиран напредък
Мярка 1.4/ чл. 38 „Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към защита на видовете“				
Брой на проектите за ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към защита на видовете	n/a	n/a	n/a	n/a
Мярка 1.5/ чл. 39 „Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси“				
Брой на проектите за ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към защита на видовете	n/a	n/a	n/a	n/a
Мярка 1.6/ чл. 40.1.а „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – събиране на отпадъци в морето от рибарите				
Брой на проектите за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите - събиране на отпадъци в морето от рибарите	3	n/a	0 ➡	без напредък
Брой на проектите за добавена стойност, качество, използване на нежелания улов и рибарските пристанища, кейовете за разтоварване, рибните борси и покритите лодкостоянки	1	2	5 ⬆	напредък, значително над планирания
Специфична цел 1.2: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми			3 ➡	планиран напредък
Мярка 1.6/ чл. 40.1.б-г „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ –по-добро управление				
Брой на проектите за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите	3	3	3 ➡	планиран напредък
Специфична цел 1.3: Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов			3 ➡	планиран напредък
Мярка 1.3/ чл. 34 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“				

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Брой на проектите за окончателно преустановяване	8	8	3 →	планиран напредък
Специфична цел 1.4: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд			2 ↑	задоволителен напредък
Мярка 1.1/ чл. 30 „Диверсификация и нови форми на доход“				
Брой на проектите за насърчаване на човешкия капитал и социалния диалог, диверсификация и нови форми на доход, новосъздадени предприятия за рибарите и безопасност/здраве	7	n/a	0 →	без напредък
Мярка 1.2/ чл. 32 „Здраве и безопасност“				
Брой на проектите за насърчаване на човешкия капитал и социалния диалог, диверсификация и нови форми на доход, новосъздадени предприятия за рибарите и безопасност/здраве	8	2	1 ↑	ограничен напредък
Мярка 1.7/ чл. 42 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“				
Брой на проектите за добавена стойност, качество, използване на нежелания улов и рибарските пристанища, кейовете за разтоварване, рибните борси и покритите лодкостоянки	3	4	5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 1.8/ чл. 43.1+3 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“				
Брой на проектите за добавена стойност, качество, използване на нежелания улов и рибарските пристанища, кейовете за разтоварване, рибните борси и покритите лодкостоянки	9	4	1 ↑	ограничен напредък
Мярка 1.9/ 33 „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последствия от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“				
Брой на проектите за временно преустановяване на риболовната дейност	100	71	2 ↑	задоволителен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 1.1 е оценен като **планиран**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период за Мярка 1.6/ чл. 40.1.6-г. **Потенциалът за постигане на напредък, значително над планирания по Специфичната цел 1.1** е осигурен, предвид финансираните през 2021 г. проекти за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите - събиране на отпадъци в морето от рибарите.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 1.2 е оценен като **планиран**.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 1.3 е оценен като **планиран**.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 1.4 е оценен като **задоволителен**. **Потенциалът за постигането на планиран напредък по СЦ 1.4**, съгласно заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение **е наличен** по Мярка 1.8 и в известна степен по Мярка 1.1, по която през 2021 г. са финансирани четири проектни предложения, от които към момента на оценката са активни три.

Таблица. 12. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 1

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁴⁴ , евро	Оценка по скала	Напредък
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1 Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите				
Финансов показател	18 365 225,00	6 906 816,7	1	ограничен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 1 е оценено със **ограничен напредък**, като над 92% от него е постигнат в периода 2019-2020 г., в който са сертифицирани общо 6 400 388 евро БФП.

В началото на ноември 2021 г. общата стойност на договорените средства е близо 14 630 000 евро, с което **на практика е договорен 79,7% от бюджета по ПС 1.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обикновено използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 13. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 1

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1 Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 1.1: Намаляване на въздействието на рибарството върху морската среда, включително избягване и намаляване, доколкото е възможно, на нежелания улов			0	без напредък
Промяна в нежелания улов (тонове)	-194,69	0	0	без напредък
Промяна в нежелания улов (%)	-2,28%	0	0	без напредък
Специфична цел 1.2: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми			2	задоволителен напредък
Промяна в горивната ефективност при риболов, litres fuel/ tonnes landed catch	-3,56	0	0	без напредък
Промяна в покритието на зоните по Натура 2000, определени съгласно директивите за птиците и местообитанията, кв. км.	0	0	3	планиран напредък
Специфична цел 1.3: Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов			0	без напредък

⁴⁴ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1 Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите				
<i>Индикатор за резултат</i>	<i>Целева стойност (2023)</i>	<i>Постигната стойност (2020)</i>	<i>Оценка по скала</i>	<i>Напредък</i>
Промяна в процента на небалансираните флоти, %	-1,35	0	0 →	без напредък
Специфична цел 1.4: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребномащабния крайбрежен флот, и подобряване на безопасността и условията на труд			1 ↗	ограничен напредък
Промяна в стойността на продукцията, хил. евро	68,1	0	0 →	без напредък
Промяна в обема на продукцията, тона	0	0	3 →	планиран напредък
Промяна в нетната печалба, хил. евро	85,12	0	0 →	без напредък
Създадена заетост (ЕПРВ) в сектора на рибарството или допълнителните дейности, FTE	21	0	0 →	без напредък
Запазена заетост (ЕПРВ) в сектора на рибарството или допълнителните дейности, FTE	10	0	0 →	без напредък
Промяна в броя на трудовите злополуки и произшествия	0	0	3 →	планиран напредък
Промяна в процента на трудовите злополуки и произшествия спрямо общия брой рибари, %	0	0	3 →	планиран напредък
К-19 – Брой запазени бизнеси/фирми (нов индикатор)	100	0	0 →	без напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателите за резултат по целите на ПС 1 регистрират следния напредък:

- Специфична цел 1.1 не регистрира напредък;
- Специфична цел 1.2 не регистрира задоволителен напредък;
- Специфична цел 1.3 не регистрира напредък;
- Специфична цел 1.4 не регистрира напредък

Предвид първоначалния етап от изпълнението на основната група проекти, потенциална възможност за оценка на **ефективността** на изпълнението на ниво мерки и специфична цел е **след приключване на изпълнението на финансираните проекти.**

Във връзка с изискването за изпълнение на условието през целия програмен период заявленията от операторите от сектора на *дребномащабния крайбрежен риболов* да **се разглеждат като приоритетни** в рамките на до 60 % от цялото подпомагане, се разглеждат пет от мерките на ПМДР 2014-2020 г., по които се дава приоритет на представителите на дребномащабния крайбрежен риболов:

- Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“;
- Мярка 1.2 „Здраве и безопасност“;
- Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие“;

- Мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“;
- Мярка 1.8 „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“.

Предоставянето на приоритет по тези мерки за оператори от сектора на дребномащабния крайбрежен риболов се осъществява чрез предвидената възможност за получаване на допълнителен брой точки, съобразно одобрените критерии за подбор на проектните предложения, които представляват от 20% до 30% от общия максимален брой точки по съответната процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Друг прилаган подход за подкрепа на дребномащабния крайбрежен риболов е предоставянето на операторите от сектора на по-голям интензитет на помощта (напр. по мярка 1.7 „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“).

Предвид отсъствието на напредък по ключови индикатори за резултат като тези в СЦ 1.1, СЦ 1.2 и СЦ 1.3 следва да се отчетат и аргументите за направените в програмния период промени в ПС 1 и релокация на финансовите ресурси, предвидени за приоритета.

На практика, в периода януари 2019 – декември 2020 г. основни „донори“ при преразпределението на финансов ресурс в ПМДР 2014-2020 г. са мерки по **Приоритет на Съюза 1** „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство с ефективно използване на ресурсите“: Мярка 1.1/ 30, Мярка 1.2/ 32, Мярка 1.3/ 34, Мярка 1.6/ 40.1.а и г, Мярка 1.7/ 42. **Всички** те, с изключение на Мярка 1.3/ 34, са част от мерките на ПМДР 2014-2020 г., които **са директно насочени към** и по които се дава приоритет на представителите на **дребномащабния крайбрежен риболов**.

Проучванията и анализите, извършени от УО в периода 2019 – 2020 г. потвърждават ниския интерес, проявен от потенциалните бенефициенти за представяне на проектни предложения, свързват непривлекателността на разполагаемото финансиране с декларирането на ниския средногодишен улов, както и със свързаните с подготовката и изпълнението на проектите разходи за административни, консултантски услуги, вкл. и административна тежест по наблюдението и контрол на изпълнението на финансираните проекти.

Очевидно, „добавената стойност“ от възможния достъп до определен финансов ресурс в подкрепа на дейността на представителите на дребномащабния риболов, не надвишава съществено „добавения разход“ за подготовка, изпълнение и отчитане на финансираните проекти.

Изведените фактори, които влияят върху този баланс, са свързани с наличието на нестабилни доходи поради слабите икономически резултати в сектора на ДМР и от обичайното практикуване на дейността като сезонно и допълващо, странично занимание. Тази нестабилност на доходите (сезонност, зависимост от намаляващи/ неустойчиви рибни запаси и квотиране на икономически атрактивни видове в Черно море) създава и съответна несигурност относно устойчивостта в задължителния период на мониторинг на изпълнение на проектите. Фактор, свързан директно с

риболовните дейности, който също ограничава интереса на потенциалните бенефициенти, е и все още отсъствието на изградена в достатъчна степен надеждна пристанищна и обслужваща инфраструктура.

Фактори, ограничаващи интереса на потенциалните бенефициенти към мерките по приоритета са и тези, свързани с администрирането и управлението на проектите през целия цикъл, вкл. затруднения за осигуряване на нужните средства за самоучастие, както и за използване на ИСУН като инструмент за кандидатстване и управление на договора за финансиране, за подготовка на проектно предложение и отчитане на изпълнението на финансиран договор.

Въпреки възможността за въздействие на ПМДР върху част от ограничаващите интереса на ДМР към финансирането фактори – като подкрепа за изграждане на подходяща пристанищна и обслужваща инфраструктура, опростяване и проектиране на подходяща за сектора административна и мониторингова рамка за финансиране и изпълнение на проекти (опростяване на правилата при финансиране с малки индивидуални бюджети), *програмата разполага с ограничени възможности за въздействие върху процесите на повишаване декларирането на времето на действителен риболов и на реалния улов, осъществяван в дребномащабния риболов.* Следва да бъдат **инициирани мерки на национално ниво, които да анализират и оценят възможностите на сектора и стимулирането на рибарите, опериращи в него (физически и юридически лица) да предоставят цялата налична информация относно реално извършваните риболовни дейности и реализиран улов.** Това ще създаде възможност за ясно определяне на характеристики на бъдещи мерки в подкрепа на ДМР, осигуряващи реалистични критерии за допустимост, необходими за бизнеса допустими дейности и ясни, устойчиви и проследими показатели за наблюдение и оценка изпълнението на проектите.

5.2. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2: НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВИ В ЕКОЛОГИЧНО ОТНОШЕНИЕ, ХАРАКТЕРИЗИРАЩИ СЕ С ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ, ИНОВАТИВНИ, КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И ОСНОВАНИ НА ЗНАНИЯ АКВАКУЛТУРИ

Анализът, извършен на етап програмиране идентифицира следните аспекти, които оказват значително въздействие върху сектора на аквакултурите в страната: липса на информация относно пазарния потенциал на видовете и биологичните аквакултури, липса на диверсификация на видовете и недостатъчна механизация и модернизиране на оборудването. Като недостатъчно е оценено въвеждането на иновации в сектора, а материалната и технологичната база за производството на млади морски организми са остарели.

Като значими нужди са идентифицирани: нужда от модернизиране на съществуващите обекти за аквакултури посредством въвеждането на ресурсно-ефективни технологии; оптимизиране на аквакултурите от изкуствени водоеми, диверсификация на производството, добавяне на стойност към производството на

аквакултури, финансиране на нови стопанства за аквакултури, подобряване на партньорствата с научните институти и др.

Като основна цел на ПС 2 е определено подобряване на икономическата жизнеспособност на предприятията; гарантиране безопасността на храните и благосъстоянието; проучване на сравнителните предимства на българските аквакултури и подобряване на съответната законодателна рамка. Следните стратегически направления са идентифицирани:

- Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП;
- Предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания;
- Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури;
- Насърчаване на аквакултури, характеризирани се с високо равнище на опазване на околната среда.

В резултат на развилата си криза с Covid-19, през 2020 г. като допълнително стратегическо направление е включено и **компенсиране** за операторите във връзка с отглеждането и предлагането на пазара на аквакултури чрез мерки в областта на общественото здраве в резултат от избухването на **COVID-19**.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в четири специфични цели:

Специфична цел 2.1: Предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания

- Мярка 2.1/ чл. 47 „Иновации“

Специфична цел 2.2: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП

- Мярка 2.2/ чл. 48.1.а-г и е-з „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“
- Мярка 2.3/ чл. 52 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“

Специфична цел 2.3: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури, и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите

- Мярка 2.2/ чл. 48.1.д, и, й „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ - ефективност на ресурсите, намаляване на използването на вода и химикали, рециркулационни системи, които свеждат до минимум потреблението на вода
- Мярка 2.2/ чл. 48.1.к. „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ – повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ
- Мярка 2.4/ чл. 53 „Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури“

Специфична цел 2.4: Насърчаване на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, и на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност

→ Мярка 2.5/ чл. 54 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“

В рамките на приоритета се осъществяват и мерки за:

→ Финансови инструменти по "Програмата за морско дело и рибарство"

→ Мярка 2.6/ 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“

5.2.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

УО на ПМДР 2014-2020 г. предприема преразпределение на финансовите ресурси на мерките по ПС 2 в средата на 2020 г., с третото за оценявания период изменение на програмата. В ПС 2 УО интервенира в мерки 2.1, 2.4 и 2.5, поради идентифициран много нисък интерес към тях.

Въпреки предварително заявения интерес за кандидатстване по Мярка 2.1/ чл. 47 „Иновации“, представените проектни предложения са отхвърлени въз основа на липса на иновации – анализът на резултатите от проведените процедури по оценка показва, че интересът на потенциалните бенефициенти е към възстановяване/модернизиране на наличните производствени мощности, а не към въвеждане на иновации. Тази тенденция следва опита от предходния програмен период, в който за подобен тип дейност е финансиран един договор. Мярка 2.1/ чл. 47 „Иновации“ е закрыта.

Нисък интерес е регистриран и към финансиране по мярка 2.4/ чл. 53 „Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури“, аргументиран с потенциалната неустойчивост на инвестицията в дългосрочен план на ограничения национален пазар. Въпреки информационните мерки за представяне на целите на мярката, интересът към този вид инвестиции остава нисък – към 2020 г. в страната има само един сертифициран производител на биологична продукция (мидена ферма) в съответствие с Регламент (ЕО) № 834/2007 и правилата за неговото прилагане.

Интересът към реализиране на проекти, финансирани по Мярка 2.5/ чл. 55 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“ е наличен, но е оценен като нисък спрямо заделения за мярката бюджет. Поради краткото време до края на периода на договаряне, разполагаемият бюджет на мярката е намален.

Средствата от трите мерки са реалокирани за целите на мерките за компенсация на трудностите, произтичащи от кризата с Covid-19.

С измененията в края на 2020 г. е отговорено на регистрирания повишен интерес към инвестиции по Мярка 2.2/ чл. 48.1.а-г и е-з „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ и Мярка 2.3/ чл. 52 „Насърчаване на нови производители на

аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“. Предвид значителния ресурс, отделен за реализация на проекти в Мярка 2.2, част от него е пренасочен за посрещане на нуждите на бенефициентите по мярка 2.3 и мярка 5.4 по ПС 5. Предвидено е с пренасочените средства да бъдат финансирани одобрени проектни предложения, за които не достигат наличните такива в мярката и да се предоставят средства за финансов инструмент за бенефициентите по мярката.

Следва да се отбележи, че създадената в средата на 2020 г. Мярка 2.6/ чл. 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19“ регистрира занижени нива на интерес при първоначалния прием (с ангажирани 28% от разполагаемия бюджет). След проведена обществена консултация на УО с представители на сектора е установено, че макар секторът да изпитва необходимост от допълнително подпомагане в унисон с предложенията на УО, потенциалните бенефициенти по мярка 2.6 са по-малко от очакваното и планираният нов прием по тази мярка няма да изисква всички остатъчен бюджет по мярката. Поради това част от средствата са пренасочени към изпълнението на Мярка 1.9/ чл. 33 „Временно преустановяване на риболовната дейност“.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 2

Общият брой сключени договори по ПС 2 към началото на ноември⁴⁵ 2021 г. е 233. От тях 124 са договорите, сключени по предварително програмираните мерки и 109 са договорите, сключени по въведената през 2020 г. Мярка 2.6/ чл. 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19“.

Таблица 14. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 2 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансиран проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 2.1: Предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания						
Мярка 2.1/ чл. 47						
Специфична цел 2.2: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП	84	48	23	1	12	72
Мярка 2.2/ чл. 48.1.а-г и е-з	57	34	13	1	9	48
Мярка 2.3/ чл. 52	27	14	10		3	24
Специфична цел 2.3: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури, и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите	36	3	25		8	28
Мярка 2.2/ чл. 48.1.д, и, й	36	3	25		8	28
Мярка 2.2/ чл. 48.1.к.						
Мярка 2.4/ чл. 53						
Специфична цел 2.4: Насърчаване на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, и на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност	4	4				4
Мярка 2.5/ чл. 54	4	4				4

⁴⁵ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

Change in the volume of production recirculation system“, „2.6 - Change in the volume of aquaculture production certified under voluntary sustainability schemes“. С оглед намаляването на бюджета на мярка 2.5 са извършени изменения в индикаторите за резултат „2.7 - Aquaculture farms providing environmental services“. Създадени са индикатори за резултат във връзка с въведените компенсаторни Covid-19 мерки – „3 K-1 - N° of jobs maintained“ и „5 K-1 - N° of businesses maintained“. Поради ралокация на бюджети, свързани с въведените компенсаторни Covid-19 мерки са отпаднали индикаторите за резултат „2.2 - Change in value of aquaculture production, tonnes“ и „2.4 - Change in the volume of production organic aquaculture“.

Отпадат индикаторите за изпълнение „2.1 - N° of projects on innovation, advisory services“ и „2.3 - N° of projects on limiting the impact of aquaculture on the environment (eco-management, audit schemes, organic aquaculture environmental services)“, а следните индикатори за изпълнение са изменени – „2.2 - N° of projects on productive investments in aquaculture“, „2.5 - N° of projects on promoting human capital of aquaculture in general and of new aquaculture farmers“, „2.2 - N° of projects on productive investments in aquaculture“, „2.2 - N° of projects on productive investments in aquaculture“, „2.3 - N° of projects on limiting the impact of aquaculture on the environment (eco-management, audit schemes, organic aquaculture environmental services)“. Създаден е индикатор за изпълнение във връзка с въведените компенсаторни Covid-19 мерки – „2.4 - N° of projects on increasing potential of aquaculture sites and measures on public and animal health“.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

До края на 2020 г. са финансирани проекти по всички мерки в рамките на приоритета с изключение на затворените мерки по Специфична цел 1.1 и Специфична цел 2.3.

Таблица 15. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 2

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 2.1: Предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания			n/a	n/a
Мярка 2.1/ чл. 47 „Иновации“				
Брой на проекти, въвеждащи иновации, консултантски услуги	n/a	n/a	n/a	n/a
Специфична цел 2.2: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП			4 ↗	напредък над планирания
Мярка 2.2/ чл. 48.1.а-г и е-з „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“				
Брой на проектите за продуктивни инвестиции в аквакултурите	33	61	5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 2.3/ чл. 52 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“				

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Брой на проектите за насърчаване на човешкия капитал в сектора на аквакултурите като цяло, и по-специално на нови производители на аквакултури	23	23	3 →	планиран напредък
Специфична цел 2.3: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури, и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите			3 →	планиран напредък
Мярка 2.2/ чл. 48.1.д, и, й „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ - ефективност на ресурсите, намаляване на използването на вода и химикали, рециркулационни системи, които свеждат до минимум потреблението на вода				
Брой на проектите за продуктивни инвестиции в аквакултурите	18	6	1 ↑	ограничен напредък
Мярка 2.2/ чл. 48.1.к. „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ – повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ				
Брой на проектите за продуктивни инвестиции в аквакултурите	5	9	5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 2.4/ чл. 53 „Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури“				
Брой на проектите за ограничаване на въздействието на аквакултурите върху околната среда (схеми за екологосъобразно управление, схеми за одит, екологични услуги на биологичното производство на аквакултури)	n/a	n/a	n/a	n/a
Специфична цел 2.4: Насърчаване на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, и на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност			2 ↑	задоволителен напредък
Мярка 2.5/ чл. 54 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“				
Брой на проектите за ограничаване на въздействието на аквакултурите върху околната среда (схеми за екологосъобразно управление, схеми за одит, екологични услуги на биологичното производство на аквакултури)	8	4	2 ↑	задоволителен напредък
Мярка 2.6/ 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“				
Брой на проектите за увеличаване на потенциала на обектите за отглеждане на аквакултури и мерки по отношение на общественото здраве и здравето на животните	162	66	1 ↑	ограничен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Специфична цел 2.1. не може да бъде оценена с оглед отмяната на Мярка 2.1/ чл. 47 „Иновации“ поради отсъствие на интерес и представяне не проектни предложения, целящи обновяване и развитие на производствена база, но без въвеждане на иновативни елементи.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 2.2 е **над планирания**.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 2.3 е оценен като **планиран**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период за Мярка 2.2 и Мярка 2.3. Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 2.3 е оценен като **планиран**.

Въпреки отпадането на Мярка 2.4. **потенциалът по Специфична цел 2.2 е за постигане на напредък значително над планирания**, предвид финансираните през 2021 г. проекти по Мярка 2.2/ чл. 48.1.д, и, й „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 2.4 е оценен като **задоволителен**.

Напредъкът по изпълнението на Мярка 2.6 (Covid-19) е оценен като **ограничен**. Потенциалът за постигането на планирания напредък по тази мярка е наличен, предвид стартирането и през втората половина на 2020 г.

Таблица. 16. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 2

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁴⁶ , евро	Оценка по скала	Напредък
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2 Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури				
Финансов показател	30 851 738,00	9 046 937,23	1 ↗	ограничен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 2 е оценено със **ограничен напредък**, като 90% от него е постигнат в периода 2019-2020 г., в който са сертифицирани общо 8 147 444 евро БФП.

В началото на ноември 2021 г. общата стойност на договорените средства е близо 25 025 000 евро, с което **на практика е договорен 81,1% от бюджета по ПС 2.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обикновено използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 17. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 2

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2 Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 2.1: Предоставяне на подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания			n/a	n/a

⁴⁶ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2 Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури				
<i>Индикатор за резултат</i>	<i>Целева стойност (2023)</i>	<i>Постигната стойност (2020)</i>	<i>Оценка по скала</i>	<i>Напредък</i>
Промяна в обема на продукцията от аквакултури (тонове)	n/a	n/a	n/a	n/a
Специфична цел 2.2: Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите, включително подобряване на безопасността и условията на труд, по-специално на МСП			0 →	без напредък
Промяна в стойността на продукцията от аквакултури (хиляди евро)	13 748,39	0	0 →	без напредък
Промяна в нетната печалба (хиляди евро)	3 299,61	163	0 →	без напредък
Създадена заетост (FTE)	257	5	0 →	без напредък
Запазена заетост (FTE)	917	55	0 →	без напредък
Специфична цел 2.3: Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултури, и насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите			2 ↑	задоволителен напредък
Промяна в обема на продукцията от биологично отглеждани аквакултури (тонове)	n/a	n/a	n/a	n/a
Промяна в обема на продукцията от рециркуляционни системи (тонове)	351,15	199	2 ↑	задоволителен напредък
Промяна в обема на продукцията от аквакултури, сертифицирани от доброволни схеми за устойчивост (тонове)	n/a	n/a	n/a	n/a
Специфична цел 2.4: Насърчаване на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, и на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност			0 →	без напредък
Промяна в обема на продукцията от рециркуляционни системи (тонове)	n/a	n/a	n/a	n/a
Стопанства за аквакултури, осигуряващи услуги за околната среда, брой	8	0	0 →	без напредък
К-19 – Запазени работни места в сектор аквакултури, брой (нов индикатор)	162	0	0 →	без напредък
К-19 – Брой запазени бизнеси/фирми (нов индикатор)	162	0	0 →	без напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателите за резултат по целите на ПС 2 регистрират следния напредък:

- Специфична цел 2.1 следва да се оцени като неизпълнима предвид отпадането на мярката, водеща до нейното изпълнение;
- Специфична цел 2.2 не регистрира напредък;
- Специфична цел 2.3 регистрира задоволителен напредък с оглед напредъка по нарастване на обема на продукцията от Рециркуляционни системи;
- Специфична цел 2.4 не регистрира напредък с оглед отпадане на една от двете мерки, водещ до нейното изпълнение.

Спецификата на прилаганата методика за наблюдение изпълнението на заявените бизнеспланове на финансираните проекти (пет годишен срок за изпълнение и средногодишно отчитане на постигнатата в края на срока стойност на наблюдаваните индикатори) не осигурява възможност към момента за оценка ефективността на изпълнението на отделните специфични мерки по ПС 2. Индикативната оценка въз основа на икономическите данни за подсектора показват, че обемите на произведената продукция се нарастват за периода 2014 г. – 2017 г., а за периода 2018 г. – 2020 г. те се запазват относително постоянни с малко намаление през 2020 г. Приходите от продажби показват устойчив растеж за периода 2014 г. – 2020 г. През 2020 г. оценката на база стойност на продукцията е за продължаващ растеж, дължащо се основно на увеличаване на обемите на произвежданите видове пърствърва, които имат цена на килограм над средната за подсектора и по този начин компенсират намалените обеми при шаранови и сомови видове. Въпреки ограниченията, наложени от пандемията през 2020 г., е налична информация за нарастване търсенето, съответно и цената на част от отглежданите видове аквакултури (есетрови).

Представители на бранша фокусират необходимостта от повишаване на ефективността на подкрепяните от ПМДР мерки в сектора по отношение опростяване правилата за финансиране и отчитане на дейности с малка стойност (като мрежи, лодки, инструменти), както и необходимостта от създаване на ефективна организация на финансираните промоционални събития – осигуряване на подкрепа за реално участие на производители на аквакултури и представяне на продукцията им пред гражданите. Отчетено е, че към момента въвеждането на иновации все още не представляват интерес за работещите в сектора, а интересът към развитие на биоаквакултури е ограничен с оглед на пазара, който операторите все още разглеждат като несигурен и неразвит, съответно е налице и несигурност за възвращаемост и устойчивост на направените инвестиции.

5.3. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 3: НАСЪРЧАВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПОР

Въздействие върху изпълнението на ОПОР е идентифицирано от страна на различни фактори: остаряло оборудване и липса на достатъчен брой кадри, които да осъществяват контрол; несъвместима ИТ инфраструктура и оборудване за съхранение и управление на данни; недостатъчен административен капацитет, остаряло оборудване на наличните изследователски плавателни съдове за събиране на данни, ограничена функционалност на контролните бази данни и научни бази данни за наблюдение на видове и др.

Дефинираните нужди за преодоляване на идентифицираните дефицити са свързани с: актуализиране на оборудването за събиране и контрол на данни, подобряване на софтуера и базите данни за посрещане на нуждите на DCF, подобряване на административния капацитет за изпълнение на ОПОР, провеждане на информационни кампании относно правилата на ОПОР, съвместни дейности за събиране на данни и контрол със съседни държави.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в две специфични цели:

Специфична цел 3.1: Подобряването и предоставянето на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни

→ Мярка 3.2/ чл. 77 „Събиране на данни“

Специфична цел 3.2: Предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест

→ Мярка 3.1/ чл. 76 „Контрол и изпълнение“

Планираните в рамките на ПМДР 2014-2020 г. мерки следва да допринесат в следните специфични направления:

- подобряване и предоставяне на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни
- предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест.

5.3.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

В периода 2019-2020 г. в Приоритет 3 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс. В края на 2019 г. в ПМДР 2014-2020 г. е направено изменение, имащо за цел преодоляване на регистрирано от ЕК несъответствие по правилото "n +3" и сумата, засегната от автоматичното освобождаване от задължение до 31 декември 2018 г. за Европейския фонд за морско дело и рибарство по ПМДР в размер на 7 242 895,00 евро. Основното намаление на предварително планираните ресурси е направено в ПС 3, насочен към осигуряване на набирането и използването на данни. Неговото изпълнение е осигурено чрез прехвърляне на резерва, предвиден за останалите пет приоритета в програмата.

Прехвърлянето на резервите по ПС 1, ПС 2, ПС 4, ПС 5 и ПС 6 към бюджета на ПС 3 е обосновано с неизпълнението на междинните цели съгласно Рамката за изпълнение на програмата. Прехвърлянето е обосновано с изпълнението на етапната цел по ПС 3 (единствена по програмата), за който размерът на резерва се запазен по всички мерки на приоритета.

Съгласно финансовият план на ПМДР (версия 7.1) за реализация на дейности в обхвата на ПС 3 към 2023 г. са предвидени 11 602 340 евро или 11,12% от средствата на програмата.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 3

Общият брой сключени договори по ПС 3 към началото на ноември⁴⁷ 2021 г. е 34. От тях 3 са договорите, сключени по Специфична цел 3.1 и 31 са договорите, сключени по Специфична цел 3.2.

Таблица. 18. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 3 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансирани проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 3.1: Подобряването и предоставянето на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни	3	2	1			3
Мярка 3.2/ чл. 77	3	2	1			
Специфична цел 3.2: Предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест	31	20	11			31
Мярка 3.1/ чл. 76	31	20	11			31
ОБЩО за ПС 3	34					34

Източник: ИСУН2020

5.3.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ПРИОРИТЕТА

Направени изменения в индикаторите

С оглед направените промени в ресурсите по ПС 3 и намаляване на бюджета на Мярка 3.2 с 16,31%, са извършени изменения индикатора за резултат „3.B.1 - Increase in the percentage of fulfilment of data calls“. В индикатора за резултат по Мярка 3.1 не са извършвани изменения в рамките на програмния период.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

По Мярка 3.1/ чл. 76 „Контрол и изпълнение“ през 2018 г. са финансирани общо 18 проекта, като по-голямата част от тях са със срок за изпълнение през 2019 г. През 2019 г. са финансирани седем проекта, а през 2020 г. – един проект. Общо в периода юли **2018 – 2020 г.** са финансирани **26 проекта**. През **2021 г.** по мярката са финансирани още **пет** проекта.

По Мярка 3.2/ чл. 77 „Събиране на данни“ са сключени договори за изпълнение на общо **три проекта**, от които един през 2017 г., един през 2018 г. и един през 2019 г.

⁴⁷ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

Таблица. 19. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 3

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 3.1: Подобряването и предоставянето на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни			5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 3.2/ чл. 77 „Събиране на данни“				
Брой на проектите за подпомагане на събирането, управлението и използването на данни	2	3	5 ↑	напредък, значително над планирания
Специфична цел 3.2: Предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест			5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 3.1/ чл. 76 „Контрол и изпълнение“				
Брой на проектите за прилагане на системата на Съюза за контрол, инспекции и правоприлагане	20	25	5 ↑	напредък, значително над планирания

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 3.1 и Специфична цел 3.2 е оценен като **значително над планирания**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период: за Мярка 3.2 – напредък, значително над планирания и за Мярка 3.1 – напредък, значително над планирания.

Постигането на целевата стойност на индикатора за изпълнение по Мярка 3.1 е осигурено, предвид финансираните през 2021 г. шест нови проекта в нейния обхват.

Таблица. 20. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 3

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁴⁸ , евро	Оценка по скала	Напредък
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 3 НАСЪРЧАВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПОР				
Финансов показател	11 602 340,00	6 036 250,38	2 ↑	задоволителен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 3 е оценено със **задоволителен напредък**, като 2/3 от него е постигнат в периода 2019-2020 г., в който са сертифицирани общо 3 805 418 евро БФП.

⁴⁸ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

До октомври 2021 г. по Мярка 3.1 „Контрол и изпълнение“ общата стойност на договорените средства е в размер на 10 592 390 евро, с което **на практика е договорен над 91% от бюджета по ПС 3.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обичайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 21. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 3

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 3 НАСЪРЧАВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПОР				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 3.1: Подобряването и предоставянето на научни знания, както и подобряване на събирането и управлението на данни			0 →	без напредък
3.B.1 - Увеличение на процента на изпълнение на исканията за данни	20,92%	0	0 →	без напредък
Специфична цел 3.2: Предоставяне на подпомагане за мониторинга, контрола и изпълнението чрез повишаване на институционалния капацитет и на ефективността на публичната администрация, без да се увеличава административната тежест			0 →	без напредък
3.A.2 - Разтоварвания на суша, които са предмет на физически контрол	35,00%	0	0 →	без напредък

Източник: Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателите за резултат по Специфична цел 3.1 и Специфична цел 3.2 не регистрират напредък.

Налични са индикации за необходимост от усъвършенстване и повишаване ефективността на работа на системите за събиране на информация в риболовния сектор, вкл. без да се увеличава административната тежест. Идентифицирани са възможности за увеличаване на ефективността на мерките по събиране на данни и повишаване на мотивацията на икономическите оператори за участие в процесите по наблюдение и контрол чрез провеждане на кампании за разясняване и представяне на връзките и значението на набираната информация за запасите от видове риба и обемите улов и определянето на квотите за икономически значимите видове в Черно море.

5.4. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 4: ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ТЕРИТОРИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ

Рибарските райони са изправени пред специфични ограничения, свързани с намаляваща рентабилност на рибарството и последваща загуба на работни места. Преодоляването на влошеното социално-икономическо развитие следва да бъде

подкрепено с допълнителен организационен и административен капацитет, който да мобилизира местните човешки ресурси към догонване на по-развитите райони.

Като предизвикателства пред прилагането на подхода за общностно развитие са определени недостатъчния капацитет на Местните инициативни рибарски групи, наличието на голяма административна тежест при прегледа, одобряването и отчитането на проекти, финансирани по ОПРСР 2017-2013, включително двойни проверки от МИРГ и ИАРА в началото на периода на изпълнение на стратегиите за местно развитие. Идентифицирана е липса на координация и съвместни дейности между МИРГ и МИГ за насърчаване на териториалното развитие.

Идентифицирани са възможности за използване на разнообразни мерки или комбинации от мерки в стратегиите на МИРГ, с които да подпомагат местното развитие: меки мерки (за проучвания, информиране, обучение, и насърчаване към общи дейности на местните общности, диверсификация на дейностите, насърчаване на създаването на добавена стойност и др.), както и мерки за насърчаване на развитието на територията, включително свързани с изграждането на обща инфраструктура **за целите на риболова, туризма, в почистването на райони и участъци** от р. Дунав и Черно Море.

ПМДР има за цел да ще допринесе за насърчаване на икономически растеж, социално приобщаване, създаване на работни места в общностите от крайбрежните райони и регионите около вътрешните водоеми, които са зависими от рибарството и аквакултурите, чрез създаването на МИРГ, които прилагат стратегиите за местно развитие в тези области.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в обща специфична цел *Специфична цел 4.1: Насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и предоставяне на подпомагане за пригодността за заетост и трудовата мобилност в общностите в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболов и аквакултури, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика:*

- Мярка 4.1/ чл. 62 „Подготвително подпомагане“
- Мярка 4.2/ чл. 63 „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие и подбор на местни инициативни рибарски групи (МИРГ)“

В рамките на приоритета се осъществяват и мерки за:

- Финансови инструменти по "Програмата за морско дело и рибарство"

5.4.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

В периода 2019-2020 г. в Приоритет 4 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс. С изменението през март 2019 г. към мярка 4.2 „Изпълнение на стратегиите за ВОМР“ е пренасочен ресурс в размер на 2 176

588.78 евро от ЕФМДР за осигуряване финансов ресурс за реализация на 2 стратегии за развитие, включени в списъка на резервните проектни предложения поради липса на средства за тяхното финансиране. Необходимите средства са пренасочени от мерки 1.3 и 1.7 от ПС 1, както и от мярка 4.1, от която са пренасочени остатъчни средства.

В началото на 2020 г., след идентифицирани остатъчни бюджетни средства по мерки 4.1 и 4.2, които с оглед приближаващия край на програмния период няма да могат да бъдат усвоени е взето решение за преразпределението им към други мерки. Остатъчният ресурс по Мярка 4.1 (1.533 евро) е неизползваем, а в Мярка 4.2 е идентифициран свободен ресурс от 324.855,48 евро ЕФМДР поради отпадането на една кандидат МИРГ в процеса на одобрение. Така, бюджетът на Мярка 4.2 „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие подбор на местни инициативни рибарски групи (МИРГ)“ се намалява с 324.855,48 евро ЕФМДР и от 15 885 853,02 се променя на 15 560 997,54 евро ЕФМДР. По-късно през 2020 г. отново са идентифицирани остатъчни бюджетни средства по мярка 4.2 в размер на 260 763 евро ЕФМДР, които няма да могат да бъдат усвоени, защото планираният десети МИРГ не се е стартирал. Този свободен ресурс е насочен за използване от финансовия инструмент в рамките на мярката от бенефициентите по вече одобрените девет МИРГ.

Съгласно финансовият план на ПМДР (версия 7.1) за реализация на дейности в обхвата на ПС 4 към 2023 г. са предвидени 18 579 737 евро или 34,8% от средствата на програмата.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 4

Общият брой сключени договори по ПС 4 към началото на ноември⁴⁹ 2021 г. е 115. От тях 14 са договорите, сключени по Мярка 4.1 и 101 са договорите, сключени по Мярка 4.2.

Таблица. 22. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 4 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансиран проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 4.1: Насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и предоставяне на подпомагане за пригодността за заетост и трудовата мобилност в общностите в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболов и аквакултури, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика	115	53	62			115
Мярка 4.1/ чл. 62	14	14				14
Мярка 4.2/ чл. 63	101	39	62			101
ОБЩО за ПС 4	115	53	62			115

Източник: ИСУН2020

⁴⁹ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

5.4.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ПРИОРИТЕТА

Направени изменения в индикаторите

С оглед направените промени в ресурсите по ПС 4 и с оглед намаляването на бюджета на мерки 4.1 и 4.2 са извършени изменения в индикаторите за резултат „4.1 - Employment created (FTE)“, „4.2 - Employment maintained (FTE)“ и „4.3 - Businesses created“. Направена е промяна и в индикатора за изпълнение „4.1 - N° of local development strategies selected“.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

До края на 2020 г. са финансирани проекти по двете мерки в рамките на приоритета.

Таблица. 23. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 4

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 4.1: Насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и предоставяне на подпомагане за пригодността за заетост и трудовата мобилност в общностите в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболов и аквакултури, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика			4 ↗	напредък над планирания
Мярка 4.1/ чл. 62 „Подготвително подпомагане“				
Брой на проектите за подготвително подпомагане	8	14	5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 4.2/ чл. 63 „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие и подбор на местни инициативни рибарски групи (МИРГ)“				
Брой на избраните стратегии за местно развитие	9	9	3 →	планиран напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 4.1 е оценен като **над планирания**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период: за Мярка 4.1 – напредък, значително над планирания и за Мярка 4.2 – напредък, съответстващ на планирания.

Таблица. 24. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 4

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁵⁰ , евро	Оценка по скала	Напредък
-------------------------	-----------------------------------	---	-----------------	----------

⁵⁰ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 4 ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ТЕРИТОРИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ				
Финансов показател	18 579 737,00	2 227 741,52	1 ↗	ограничен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 4 е оценено със **ограничен напредък**, като над 74% от него е постигнат в периода 2019-2020 г., в който са сертифицирани общо 1 662 248 евро БФП.

До началото на ноември **2021 г.** договорените средства по двете мерки на приоритета са в размер на 18 597 126 евро, с което **на практика е договорен 100,1% от бюджета по ПС 4.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обичайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 25. *Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 4*

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 4 ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ТЕРИТОРИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 4.1: Насърчаване на икономическия растеж, социалното приобщаване, създаването на работни места и предоставяне на подпомагане за пригодността за заетост и трудовата мобилност в общностите в крайбрежните региони и регионите на вътрешните водоеми, които зависят от риболов и аквакултури, включително диверсификация на дейностите в рамките на сектора на рибарството, както и в други сектори на морската икономика			0 →	без напредък
Създадена заетост (ЕПРВ), FTE	46	0	0 →	без напредък
Запазена заетост (ЕПРВ), FTE	161	0	0 →	без напредък
Създадени предприятия, брой	69	0	0 →	без напредък

Източник: Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателите за резултат по Специфична цел 4.1 не регистрират напредък. Информацията по изпълнението на Стратегиите за местно развитие на деветте финансирани МИРГ разкрива разнороден напредък по постигането на целите им, вкл. по отношение на постигнати резултати и съответно напредък по ефективността на изпълнението на специфичната цел.

Таблица. 26. Степен на договаряне на наличните бюджети и реално изплатени суми по МИРГ, ИСУН 2020, 4 ноември 2021

Проекти, финансирани от МИРГ	Общ бюджет стратегии и текущи разходи, евро	Договорени средства по проекти в изпълнение на стратегиите за ВОМР, евро	Дял на договорените средства по проекти в изпълнение на стратегиите за ВОМР от общия бюджет, %	Реално изплатени суми по проекти в изпълнение на стратегиите за ВОМР, евро
МИРГ Бургас–Камено	2 000 031	837 463	41,9	103 392
МИРГ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен	2 000 031	909 541	45,5	250 115
МИРГ Варна-Белослав-Аксаково	2 000 031	876 859	43,8	428 419
МИРГ ВЗР: Батак-Девин-Доспат	2 000 031	792 666	39,6	179 596
МИРГ Несебър-Месемврия	2 000 031	640 996	32,5	93 491
МИРГ Пазарджик	2 000 031	732 159	36,6	182 900
МИРГ Поморие	2 000 031	345 837	17,3	65 060
МИРГ Самоков	2 000 031	831 741	41,6	-
МИРГ Шабла-Каварна-Балчик	2 000 031	583 847	29,2	-
Общо	18 000 279	6 560 109	36,4	1 302 972

Източник: ИСУН 2020, 4 ноември 2021

Първоначалното забавяне при стартиране работата на местните инициативни рибарски групи оказва влияние и върху напредъка по договаряне и използване на определените им бюджети. Отделните групи демонстрират различен напредък. Най-значим е той за МИРГ БДЧА, МИРГ ВБА, МИРГ БК, МИРК Самоков. В най-малка степен е постигнат напредък по договарянето на средства в МИРГ Поморие, МИРГ ШКБ и МИРГ Несебър-Месемврия. Най-висок дял на реално изплатените суми спрямо общия разполагаем бюджет обаче регистрират МИРГ ВБАи МИРГ БЧС.

Общият напредъкът по използване на средствата от определените бюджети на отделните МИРГ към ноември 2021 г. може да бъде определен като задоволителен, като надхвърля една трета от общия бюджет, предназначен за реализация на стратегиите за развитие на местните рибарски групи.

Таблица. 27. Сключени договори, финансирани от МИРГ

МИРГ	Брой мерки	Брой проекти по тип бенефициент			
		общо	НПО	публичен орган	стопански субект
МИРГ Бургас–Камено	3	8	3	3	2
МИРГ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен	4	11	3	4	4
МИРГ Варна-Белослав-Аксаково	3	11	5	6	-
МИРГ ВЗР: Батак-Девин-Доспат	3	15	10	5	-
МИРГ Несебър-Месемврия	4	9	5	4	-
МИРГ Пазарджик	7	11	3	1	7

МИРГ Поморие	2	3	1	2	-
МИРГ Самоков	4	14	4	7	3
МИРГ Шабла-Каварна-Балчик	4	9	3	4	2

Източник: ИСУН 2020, 4 ноември 2021

Анализът на финансираните в рамките на Стратегиите за развитие договори показва, че е преобладават договори за финансиране на публични мерки (предимно дребномащабна публична инфраструктура), както и мерки, насочени към промотиране на туристическия и културен потенциал на рибарските територии. Тези типове проекти се изпълняват от публични бенефициенти (общини), както и неправителствени организации. Делът на финансираните проекти с бенефициенти - икономически оператори (фирми) може да бъде определен като минимален, а в три от групите такива договори не са сключени до момента. Най-голям е делът на договорите, насочени към икономически дейности в МИРГ Пазарджик, където 7 от 11 финансирани проекта са с бенефициенти стопански субекти. Прегледът на проектите обаче разкрива, че в този случай пет от тези седем договора са сключени с един бенефициент.

Следва да се отчита, че върху изпълнението на стратегиите на МИРГ и насочване на средства към проекти в икономическия сектор, влияние оказва и пандемията с Covid-19, развила се през 2020 г. Мнението на представителите на МИРГ, изследвано в рамките на настоящата междинна оценка, е че кризата е създала затруднения за осигуряване на финансов ресурс от една страна, както и проблеми със забавяне на доставките. Поради забавеното стартиране на изпълнението на стратегиите МИРГ не разполагат с времеви период за удължаване изпълнението на дейностите, чрез което да подкрепи преодоляването на причиненото от кризата затруднения. Допълнителен затрудняващ фактор пред изпълнението на мерките е и започналото през 2020 г. свръх оскъпяване на строителни и други материали отново в резултат от кризата с Covid-19. Според представителите на МИРГ дългият период на оценяване на едно проектно предложение (половин до една година) води до невъзможност за изпълнение на предвиденото в проектните предложения, където са заложили цени, впоследствие силно завишени заради кризата.

Представителите на МИРГ определят интересът на потенциалните бенефициенти към представяне и реализация на проектни предложения като среден. Като възпиращи фактори определят подготвеността на бенефициентите за подготовка и изпълнение на проекти, забавянето в стартирането на процедурите, високата административна тежест (особено в началото, през 2018 г. при отсъствие на одобрени процедури, документи, методики), несигурността, която неяснотите по процедурите за финансиране и наблюдение оказват върху потенциалните бенефициенти – *„Имаме немалко отказали се бенефициенти поради дългия период на договориране и последващ контрол на процедури, което създава много проблеми.“*

Като съществен възпиращ фактор се определя и прилагането на двукратна оценка на представените предложения (от МИРГ и от УО) и свързаното с това забавяне, но също и класирането в някои случаи на проекти, които не създават очакваната от местната общност добавена стойност.

За преодоляване на подобни тенденции в следващия планов период е подходящо да бъдат предприети мерки за:

- навременно стартиране на изпълнението на мерките в подкрепа на ВОМР, като инструмент за предотвратяване концентрираното насочване на средства към публични мерки предвид тяхната привлекателност за МИРГ поради по-високата проектна готовност на публичните бенефициенти и съответно гарантиране използването на наличните средства;
- предвиждане на дял от общото финансиране, гарантирано насочен към икономически оператори в рибарската общност, както и предвиждане на ограничения в броя финансирани проекти и/или размера на финансиране, предоставяни на един икономически оператор;
- прилагане на процедури за подбор на проектни предложения, които да гарантират избор на проектите, допринасящи в най-голяма степен за развитието на местните рибарски общности;
- утвърждаване на процедури за финансиране и наблюдение на проекти, които в максимална степен облекчават бенефициентите при реализацията на проектните дейности при гарантирано ниво на контрол на изпълнението.

Прилагането на подобен подход би допринесло за постигане целите на ВОМР в подкрепа на заетостта и териториалното сближаване.

Представените по-горе констатации от анализа на изпълнението на ПС 4 съответстват и на изводите в публикувания през март 2021 г. **Анализ на прилагането на ВОМР на национално ниво⁵¹ в рамките на ПМДР 2014-2020 г.** Анализът подробно изследва приноса на прилагането на подхода ВОМР за изпълнението на ПМДР чрез изследване на планиране и изпълнение на стратегии за местно развитие от МИРГ, разглеждане на основните характеристики на рибарските територии и на въвличане и включване на рибарските общности и заинтересованите страни за планиране и прилагане на ВОМР и изпълнение на местните стратегии за развитие. Изготвен е SWOT анализ на прилагането на подхода ВОМР на ниво ЕФМДРА и ПМДР в България, както и SWOT стратегии за прилагането на подхода ВОМР. Като слаби страни на прилагането на ВОМР се определя **еднофондовото финансиране**, което ограничава възможностите за интегрирано териториално развитие на рибарските територии. **На ниво рибарски територии като силни страни** са определени ориентирането на приложението на подхода основно в рибарски територии с крайбрежен дребномащабен риболов, както и прилагането му в територии с различни специфични характеристики. Като **слаби страни** са определени **недостатъчната ефективност на прилаганите критерии за определяне на потенциалните рибарски територии**, както и това, че решенията за определяне на обхвата на дадена територия **се предопределят от публичния сектор** (местната власт); в настоящия период **не са финансирани СМР** в един от трите

⁵¹ март 2021, в изпълнение на договор с предмет: "ИЗГОТВЯНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПРИЛАГАНЕТО НА ВОМР НА НАЦИОНАЛНО НИВО В РАМКИТЕ НА ПМДР 2014-2020 г.", ВЪВ ВРЪЗКА С ПОДГОТОВКАТА НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА, ФИНАНСИРАНА ОТ ЕФМДР ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2021-2027 Г.", Възложител Министерството на земеделието, храните и горите на Република България, финансиран от бюджетна линия "BG14MFOP001 - 7.001 – Техническа помощ" на Оперативна програма Морско дело и рибарство, съфинансирана от Европейския съюз чрез ЕФМДР

предварително определени региони за такива (крайбрежието на **река Дунав**). Посочва се, че в рамките на ПМДР **не е наличен системен подход** за прилагане на ВОМР като инструмент за интегрирано териториално развитие. На ниво отделна Стратегия за местно развитие като силни страни се разглежда прилагането на СМР като инструмент както за териториално, така и за секторно въздействие в рибарските районни, осигуряващ специфични инвестиции и съобразен с нуждите и потенциала за развитие на рибарските територии. В същото време са идентифицирани **слаби страни** като **некомплексна и неефективна процедура и система от критерии за подбор на СМР**, неефикасно прилагане на стратегиите по отношение на интегрирания териториален подход и осигуряването на определена добавена стойност към реализирането СМР. Като слабости са определени извършването на оценка на проектните предложения основно на ниво мерки и отсъствие на оценка на приноса към СМР; ограничаване на възможностите за прилагането на стратегиите от прилаганата система за администриране на проектния цикъл; **негативното влияние на съкратения срок за прилагане на ПМДР върху качеството на процеса на прилагане на СМР**.

Като **слаби страни на процеса на управление** са идентифицирани високата степен на административна тежест и дълъг процес на реализиране на ниво проектни предложения; неадаптирането на администрирането на проектния цикъл към подхода ВОМР; различните нива на познаване и разбиране на системата на администриране на проектния цикъл сред оперативните екипи на МИРГ-и; неефективни и неконсистентни процедура и система от критерии за подбор и оценяване на проектните предложения; прилагане на двустепенна система на оценяване (МИРГ, УО), което отнема възможностите, които са делегирани на МИРГ за извършване на оценяването на проектни предложения. Съществен проблем е несъобразяването на условията за кандидатстване с липсата на нормативен статут и отсъствието на компетентност и финансови възможности у рибарите, извършващи дребномащабен риболов, да разработват проектни предложения и да управляват проекти. Отчетено е **наличието на административен опит и опит и компетентност за подбор и оценяване на проекти у оперативните екипи на МИРГ**.

Анализът извежда възможни подходи за планиране и разработване на подхода ВОМР 2021-2027 г., които е подходящо да бъдат отчетени при подготовката на следващия планов период.

Националната рибарска мрежа е създадена в края на 2019 г. с финансиране от проект по Техническа помощ по ПМДР 2014-2020 г. Договорът, финансиран с над 750 000 лева от програмата, възлага на организацията доставчик създаването на Национална рибарска мрежа, която има за цел изграждане на капацитет, разпространяване на информация, обмен на добри практики и подпомагане на сътрудничеството между МИРГ на територията на страната с цел успешното изпълнение на стратегии за водено от общностите местно развитие и устойчиво развитие на рибарските райони. Стратегическите цели, които НРМ преследва в дейността си са свързани с:

- осигуряване на представителност на заинтересованите страни;
- изграждане на капацитет на заинтересованите страни;

- разпространение на информация за изпълнението на подхода BOMP и ПМДР 2014-2020;
- обмен на добри практики и трансфер на знания;
- подпомагане на междутериториалното и транснационалното сътрудничество.

Заинтересованите страни включват организации, които представляват различни категории потенциални бенефициенти по Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР) 2014 – 2020 г. – рибари, предприемачи със стопанства в областта на аквакултурата, преработватели на риба и рибни продукти, Местни инициативни рибарски групи (МИРГ), НПО и други.

Участниците в НРМ са всички МИРГ, сключили договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 4.2 на ПМДР и всички заинтересовани страни, ангажирани в прилагането на подхода BOMP в рибарските райони, включително кандидати, бенефициенти по програмата, браншови организации, представители на науката, публична администрация на национално, регионално и местно равнище, ангажирани с прилагане на политиките в областта на рибарството.

НРМ отчита дейността си чрез представяне на Годишни междинни отчети, представяни през Министерството на земеделието, храните и горите. Представени са междинни отчети за 2019 и за 2020 г. Междинният отчет за 2020 г., наред с отчитането на заложените в Концепцията за управление на мрежата дейности (годишни срещи, семинари, проучвания, информационни кампании и др.), представя и обратна връзка от работата на мрежата със заинтересованите страни, които идентифицират въпроси, в голяма степен съответстващи на общите изводи от анализа в рамките на оценката, вкл. по отношение на необходимостта от намаляване на административната тежест по подготовка и управление на проекти, финансирани от ПМДР, от осигуряване съответствие между нуждите и капацитета на потенциалните бенефициенти в областта на ДМР и програмираните дейности и др. Следва да се отбележи, че Звеното за управление на НРМ е идентифицирало като съществена необходимост нуждата от **предоставяне и разпространение на информация за повишаване на капацитета и осъществяване на активно взаимодействие на МИРГ и потенциални бенефициенти с представители на науката и предприемачи с опит в сферата на иновациите, както и представяне на практики в областта на диверсификацията на икономическите дейности в рибарските райони.**

Като особено полезни за управлението на програмата, могат да бъдат определени дейностите по организиране и администриране процеса на комуникация със заинтересованите страни; получаване на обратна връзка по различни актуални въпроси. През 2020 г. тази възможност е оползотворена с особена полза по отношение установяване на нуждите и нагласите на сектора във връзка с подкрепата за преодоляване последиците от кризата с Covid-19 – сформирана е тематична работна група „Инструменти за преодоляване на последиците от COVID-19 в рибарските райони“, проведено е социологическо проучване относно въздействието на COVID-19 върху развитието на сектор „Рибарство и аквакултури“ и рибарските райони, и удовлетвореността на заинтересованите страни от трите извънредни COVID-19 мерки по ПМДР 2014-2020.

Предвид късното стартиране на дейността на НРМ в програмния период следва да се отчита необходимостта от допълнителни усилия за идентифициране на теми за работа от общ интерес, подходи за сътрудничество и изграждане на доверие. Анализът на проведените анкети показва, че значителна част от бенефициентите на програмата не формират мнение, за да отговорят на въпросите, свързани с НРМ и нейната дейност. Почти половината от отговорите посочват, че са научили за нейната работа от организирани от самата мрежа срещи или семинари, а част от отговорите разкриват необходимост от по-голяма навременност на комуникацията и предоставяната информация. В тази връзка и при продължаващата работа на мрежата, следва да бъде отчетена обратната връзка на заинтересованите страни относно дейността ѝ. Проведените интервюта и проучвания разкриват, че форматът на дейността на НРМ не посреща напълно очакванията на бенефициентите, като разминавания са регистрирани по отношение на ефективността на провежданите срещи и обучения, както и относно наличие на допълнително натоварване на заинтересованите страни с оперативни разходи, свързани с участието им. Въпреки това, участниците в дискусиите потвърждават, че *„Вярно е, че всеки път, когато се обаждаме, получаваме съдействие, обръщали са ни внимание.“*

Инструментите, използвани в дейността на НРМ позволяват регулярни срещи между УО на ПМДР, МИРГ и крайните получатели – бенефициентите по ПМДР 2014-2020 и ВОМР, което позволява директно получаване на обратна връзка относно трудности и потенциални възможности за усъвършенстване на действащите механизми.

Мнението на участници в мрежата, представители на МИРГ, е че съществуването на такава мрежа е необходимо, независимо дали тя е формално организирана или се базира на създадени неформални връзки, като работата в мрежа е ключов елемент за прилагането на ВОМР и следва да се развива. Мрежата би могла да бъде инструмент, който развива общо териториите на МИРГ. Въпреки продължаващите дискусии относно начина на управление на рибарска мрежа (от външна организация, както е в настоящия програмен период или от самите МИРГ), участниците са обединени в мнението си, че такава мрежа е необходима и тя трябва да бъде формирана между работещите МИРГ, които, заедно с приоритетите на техните стратегии, да бъдат в центъра на дейността ѝ.

5.5. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 5 НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И ПРЕРАБОТКАТА

Анализът, извършен на етап програмиране идентифицира следните аспекти, които оказват значително въздействие върху преработвателния сектор в страната: отсъствие на организации на производители (ОП), липсата на надеждна информация за пазара, слабо развита пазарна инфраструктура, слабо разнообразие от преработвани продукти, остарели съоръжения, невъведени иновации и слабо оползотворяване на странични продукти. Съответно ПМДР идентифицира нужди, свързани със създаването на организации на производителите (ОП) и изпълнение на пазарни и производствени планове; насърчаване на търсенето на продукти от риболов и аквакултури, в т.ч. нови пазари; създаване и модернизиране на преработвателни предприятия и др.

Като основна цел на ПС 5 е определено подобряване на качеството и насърчаване на предлагането на пазара на продукти от риболов в България. В това отношение, главните стратегически насоки за постигане на тази цел, са следните:

- подобряване на пазарната организация за продуктите от риболов и аквакултури посредством създаването на ОП и изпълнение на техните производствени и пазарни проекти, като по този начин се осигурява ясна стратегия за членовете им и по-добра стабилност на пазара; в същото време, посредством прилагането на пазарни мерки, ще се осигури по-добро представяне на рибните продукти и предприятия.
- насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара посредством създаването и модернизиране на преработвателни предприятия, които допринасят за икономии на енергия, намаляване въздействието върху околната среда, в т.ч. управлението на отпадъците, подобряване на безопасността, хигиената, здравеопазването и условията на труд, преработка на СЖП и биологични аквакултури,

В резултат на развилата си криза с Covid-19, през 2020 г. като допълнително стратегическо направление е включено и **компенсации** за операторите, търпящи загуби от избухването на **COVID-19**.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в две специфични цели:

Специфична цел 5.1: Подобряване на пазарната организация за продуктите от риболов и аквакултури

- Мярка 5.1/ чл. 66 „Планове за производство и предлагане на пазара“
- Мярка 5.2/ чл. 67 „Помощ за съхранение“
- Мярка 5.3/ чл. 68 „Мерки за предлагане на пазара“

Специфична цел 5.2: Насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара

- Мярка 5.4/ чл. 69 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“

В рамките на приоритета се осъществяват и мерки за:

- Финансови инструменти по "Програмата за морско дело и рибарство"
- Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19

5.5.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

Промяна в разполагаемия ресурс за изпълнение на специфичните цели по ПС 5 е направена през 2019 г., когато бюджетът по Мярка 5.2/ чл. 67 „Помощ за

съхранение“ е изцяло отменен поради изтичане на срока за прилагане на мярката съгласно разпоредбите на чл. 67 от Регламент № 508/2014 „Помощта, посочена в параграф 1, приключва до 31 декември 2018 г.“

През 2020 г. към ПС 5 са пренасочени средства за подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19. С второто изменение на програмата в края на 2020 г., към Мярка 5.4/ чл. 69 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“, поради продължаващ висок интерес и висока ангажираност на разполагаемия бюджет, е пренасочен допълнителен ресурс от ПС 1 (от мярка 1.1, 1.2, 1.4 и 1.7) и ПС 2 (от мярка 2.2), като част от него е предвиден за реализация на финансови инструменти по мярката.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 5

Общият брой сключени договори по ПС 5 към началото на ноември⁵² 2021 г. е 83. От тях 48 са договорите, сключени по предварително програмираните мерки и 35 са договорите, сключени по въведената през 2020 г. Мярка „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“.

Таблица. 28. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 5 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансираните проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 5.1: Подобряване на пазарната организация за продуктите от риболов и аквакултури	16	4	10		2	14
Мярка 5.1/ чл. 66	1	1				1
Мярка 5.2/ чл. 67						
Мярка 5.3/ чл. 68	15	3	10		2	13
Специфична цел 5.2: Насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара	32	23	2		7	25
Мярка 5.4/ чл. 69	32	23	2		7	25
Мярка COVID-19	35	29	6			35
ОБЩО за ПС 5	83	56	18		9	74

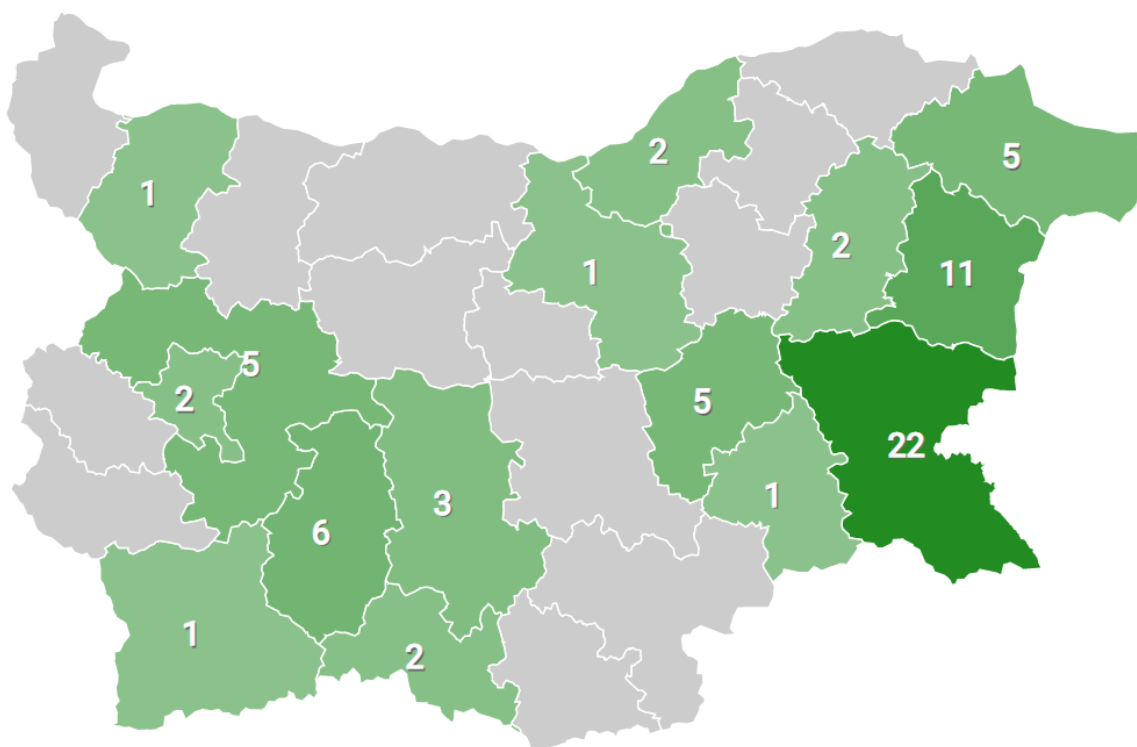
Източник: ИСУН2020

Териториално разпределение на финансираните проекти по специфични цели

Концентрацията на финансираните в рамките на ПС 5 проекти е видима в няколко области и следва разположението на утвърдените преработвателни предприятия в сектора. 1/3 от финансираните проекти са съсредоточени в област Бургас, а общо над половината проекти са в областите, разположени по черноморското крайбрежие. Във вътрешността на страната известна концентрация се забелязва в областите Пазарджик, Сливен и София-област, като такава липсва в областите Монтана и Ловеч, където са финансирани съответно 18 и 16 проекта за създаване и развитие на стопанства за аквакултури.

⁵² данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

Фигура 10. Териториално разпределение на финансираните проекти по ПС 5, ноември 2021

Източник: ИСУН2020

5.5.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ПРИОРИТЕТА

Направени изменения в индикаторите

С оглед направените промени в ресурсите по ПС 5 и с оглед намаляването на бюджета на мерки 5.1 и 5.3 и неизпълнение на мярка 5.2 са извършени изменения в индикаторите за резултат „5.1.a - Change in value of first sales in POs и „5.1.b - Change in volume of first sales in POs“. Направени са промени и в индикаторите за изпълнение на мерките 5.1 и 5.2.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

По Мярка 5.1/ чл. 66 „Планове за производство и предлагане на пазара“ в началото на 2020 г. е финансиран 1 от планираните 2 проекта за изготвяне и реализация на планове за производство и предлагане на пазара на организации на производители или асоциации на организации на производители.

Мярка 5.2/ чл.67 „Помощ за съхранение“ е отменена с оглед изтичане срока на нейното действие на 31 декември 2018 г.

По Мярка 5.3/ чл.68 „Мерки за предлагане на пазара“ до края на 2020 г. са сключени и в изпълнение общо 7 проекта. В началото на 2021 г. по мярката са финансирани още пет проекта.

По Мярка 5.4/ 69 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ до 2020 г. са финансирани общо 45 проекта.

Таблица. 29. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 5

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 5.1: Брой на организациите на производители или асоциациите на организации на производители, получаващи подпомагане за планове за производство и предлагане на пазара			3 →	планиран напредък
Мярка 5.1/ чл. 66 „Планове за производство и предлагане на пазара“				
Брой на организациите на производители или асоциациите на организации на производители, получаващи подпомагане за планове за производство и предлагане на пазара	2	1	2 ↑	задоволителен напредък
Мярка 5.2/ чл.67 „Помощ за съхранение“			n/a	n/a
Мярка 5.3/ чл.68 „Мерки за предлагане на пазара“				
Брой на проектите за мерки за предлагане на пазара и помощи за складиране	7	7	3 →	планиран напредък
Специфична цел 5.2: Насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара			5 ↑	напредък, значително над планирания
Мярка 5.4/ 69 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“				
Брой на проектите за преработка	36	45	5 ↑	напредък, значително над планирания

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 5.1 е оценен като **планиран**. Предвид финансираните през 2021 г. проекти по Мярка 5.3 се очаква постигане на напредък над планирания.

Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 5.2 е оценен като **значително над планирания**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период за Мярка 5.4/ 69 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“.

Таблица. 30. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 5

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁵³ , евро	Оценка по скала	Напредък
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 5 НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И ПЕРЕРАБОТКАТА				
Финансов показател	16 290 414,00	6 561 534,19	1 ↑	ограничен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

⁵³ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 5 е оценено със **ограничен напредък**, като 75% от него е постигнат в периода 2019-2020 г., в който са сертифицирани общо 4 924 456 евро БФП.

В началото на ноември 2021 г. общата стойност на договорените средства е близо 13 129 000 евро, с което **на практика е договорен 80,6% от бюджета по ПС 2.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обикчайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 31. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 5

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 5 Насърчаване на предлагането на пазара и преработката				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 5.1: Брой на организациите на производители или асоциациите на организации на производители, получаващи подпомагане за планове за производство и предлагане на пазара			0 →	без напредък
Промяна в стойността на първите продажби в организации на производителите, хил. евро	4 700	0	0 →	без напредък
Промяна в обема на първите продажби в организации на производителите, тона	1 800	0	0 →	без напредък
Специфична цел 5.2: Насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара			1 ↗	ограничен напредък
Промяна в стойността на първите продажби в организациите, които не са организации на производители, хил. евро	14 119,23	6 230	1 ↗	ограничен напредък
Промяна в обема на първите продажби в организациите, които не са организации на производители, тона	6 051	2 739	1 ↗	ограничен напредък
К-19 – Брой запазени бизнеси/фирми (нов индикатор)	30	0	0 →	без напредък
К-19 – Запазени работни места в сектор преработка, брой (нов индикатор)	30	0	0 →	без напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателите за резултат по целите на ПС 5 регистрират следния напредък:

- Специфична цел 5.1 не регистрира напредък;
- Специфична цел 5.3 регистрира ограничен напредък с оглед напредъка по нарастване на обема на първите продажби и тяхната стойност в организациите, които не са организации на производителите;

- Индикаторите за резултат, отчитащи действието на компенсаторните мерки по кризата с Covid-19 не отчитат напредък предвид сключените договори по мерките в края на 2020 г.

Спецификата на прилаганата методика за наблюдение изпълнението на заявените бизнеспланове на финансираните проекти (пет годишен срок за изпълнение и средногодишно отчитане на постигнатата в края на срока стойност на наблюдаваните индикатори) не осигурява възможност към момента за оценка ефективността на изпълнението на отделните специфични мерки по ПС 5.

5.6. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 6 ИНТЕГРИРАНА МОРСКА ПОЛИТИКА(ИМП)

Уязвимостта на Черно море и местообитанията му към човешки дейности и въздействието от риболова са фокус в развитието на интегрираната морска политика в България. За морското наблюдение е налице частична обвързаност на системите за обмен на данни между съществуващите в момента системи за морско наблюдение. Програмата идентифицира нужди, свързани с опазването на морската среда, нарастване на знанията за Черно море и развитие на морското наблюдение.

Приоритетът подкрепя дейности, които допринасят към развитие и прилагане на ИМП:

- постигане на целите на интегрираното морско наблюдение, по-специално тези на CISE,
- увеличаване на знанията и гарантиране, че са налични необходимите данни относно запазването на биоразнообразието в морската среда и морските защитени зони по Натура 2000.

Мерките, предвидени за постигане на целите на приоритета са обвързани в обща *Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика*

- Мярка 6.1/ чл.80.1.а „Интегрирано морско наблюдение“
- Мярка 6.2/ чл.80.1.б „Насърчаване на опазването на морската среда и устойчиво използване на морските и крайбрежните ресурси“
- Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“

Прилагането на дейностите за интегрирано морско наблюдение цели развитие и прилагане на интегрираната морска политика, като изпълнението на дейностите ще:

- доведе до разработване на съвместна система за обмен на информация в реално време със съответните нива на достъп, която ще бъде от полза на органите, ангажирани с морското наблюдение;
- ще допринесе за стимулиране на опазването на морската среда чрез повишаване на знанията за морето.

5.6.1. СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Изменения и преразпределения на финансовия ресурс в рамките на приоритета

В периода 2019-2020 г. в Приоритет 6 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс. Средствата, предназначени за изпълнение на Мярка 6.2/ чл.80.1.б „Насърчаване на опазването на морската среда и устойчиво използване на морските и крайбрежните ресурси“ изцяло са преразпределени към Мярка 6.3, като това преразпределение е обосновано с продължаващо наличие на празноти в нормативната рамка⁵⁴, които възпрепятстват осъществяването на дейности по Мярка 6.2 още от стартирането на програмата. След установяване в началото на 2020 г. на невъзможност за планиране до края на програмния период на нужните цели и дейности за изпълнение на мярката, тя е затворена, като преразпределянето на бюджета ѝ към Мярка 6.3 е продиктувано от наличния интерес към нея от страна на бенефициенти.

Съгласно финансовият план на ПМДР (версия 7.1) за реализация на дейности в обхвата на ПС 6 към 2023 г. са предвидени 3 100 000 евро или 3% от средствата на програмата.

Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 6

Общият брой сключени договори по ПС 6 към началото на ноември⁵⁵ 2021 г. е 34. От тях 3 са договорите, сключени по Специфична цел 6.1 и 31 са договорите, сключени по Специфична цел 6.2.

Таблица. 32. Разпределение на финансираните проекти по мерки и специфични цели на ПС 6 по брой и статус, ноември 2021 г.

Индикатор за изпълнение	Общ брой финансиранни проекти	Брой сключени договори	Брой договори в изпълнение	Брой спрени временно договори	Брой прекратени договори	Брой активни договори
Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика	9	5	4			9
Мярка 6.1/ чл.80.1.а	1		1			1
Мярка 6.2/ чл.80.1.б						
Мярка 6.3/ чл.80.1.в	8	5	3			8
ОБЩО за ПС 6	9	5	4			9

Източник: ИСУН2020

Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика

- Мярка 6.1/ чл.80.1.а „Интегрирано морско наблюдение“
- Мярка 6.2/ чл.80.1.б „Насърчаване на опазването на морската среда и устойчиво използване на морските и крайбрежните ресурси“
- Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“

⁵⁴ Закон за биологичното разнообразие

⁵⁵ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

5.6.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ПРИОРИТЕТА

Направени изменения в индикаторите

С оглед направените промени в ресурсите по ПС 6 и затваряне на Мярка 6.2/ чл.80.1.б „Насърчаване на опазването на морската среда и устойчиво използване на морските и крайбрежните ресурси“, са извършени изменения в текста на ПМДР, като в т. 3.2 „Specific objectives and result indicators“ са заличени стойностите на индикатор 6.2.a - Change in the coverage of Natura 2000 areas designated under the Birds and Habitats directives и същия се отбелязва като неприложим.

Поради затваряне на мярката отпадат текстове в точки „5.2 Information on integrated territorial investments“ и от 9.2 „Indication of the indicative amount of support to be used for climate change objectives“, свързани с чл. 80.1.б.

Степен на постигане на индикаторите за изпълнение на ниво специфични цели и мерки

В рамките на три процедури до края на 2020 г. са финансирани един проект на ИА „Морска администрация“ (през 2020 г.) по Мярка 6.1/ чл.80.1.а „Интегрирано морско наблюдение“ и два проекта (през 2019 г.) по Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“.

Шест проекта са финансирани през 2021 г. по Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“.

Таблица 33. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 6

Индикатор за изпълнение	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 6.1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика			3 →	планиран напредък
Мярка 6.1/ чл.80.1.а „Интегрирано морско наблюдение“				
Брой на проектите за интегрирано морско наблюдение	1	1	3 →	планиран напредък
Мярка 6.2/ чл.80.1.б „Насърчаване на опазването на морската среда и устойчиво използване на морските и крайбрежните ресурси“			n/a	n/a
Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“				
Брой на проектите за интегрирано морско наблюдение	3	2	2 ↑	задоволителен напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Напредъкът по изпълнението на Специфичната цел на ПС 6 и съответно на самия приоритет е оценен като **планиран**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период: за Мярка 6.1 – планиран напредък и за Мярка 6.3 – задоволителен напредък.

Потенциалът за постигане на целевата стойност на индикатора за изпълнение по Мярка 6.3 е осигурен, предвид финансираните през 2021 г. шест нови проекта в нейния обхват. Чрез тяхното изпълнение в края на програмния период по този

индикатор се очаква да бъде постигнат **напредък, значително над планирания** (оценка 5).

Таблица. 34. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидния към края на 2020 г. финансов индикатор за изпълнение на мерките по ПС 6

Индикатор за изпълнение	Целева стойност, БФП (2023), евро	Постигната стойност (2020) ⁵⁶ , евро	Оценка по скала	Напредък
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 6 ИНТЕГРИРАНА МОРСКА ПОЛИТИКА(ИМП)				
Финансов показател	3 100 000,00	0,00	0 →	без напредък

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 6 е оценено **без напредък**, предвид отсъствието на сертифицирани средства по него.

До края на 2020 г. по ПС 6 са договорени проекти на обща стойност 1 978 081 евро. **В началото на 2021 г.** по втора процедура по Мярка 6.3 общата стойност на договорените средства е в размер на 1 041 328 евро, с което **на практика е договорен над 97% от бюджета по ПС 6.**

Ефективност на изпълнението

Съгласно методическите работни документи оценката на ефективността на ниво специфична цел/мярка е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции, като следва да се отчита, че различните мерки могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обичайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка.

Таблица. 35. Степен на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за резултат на мерките по ПС 6

ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 6 ИНТЕГРИРАНА МОРСКА ПОЛИТИКА(ИМП)				
Индикатор за резултат	Целева стойност (2023)	Постигната стойност (2020)	Оценка по скала	Напредък
Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика			0 →	без напредък
Растеж на общата среда за обмен на информация (CISE) за наблюдението на морските райони в ЕС	93,00%	0	0 →	без напредък
Change in the coverage of Natura 2000 areas designated under the Birds and Habitats directives	n/a	n/a	n/a	n/a

Източник: ИСУН2020, Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2019 и 2020 г.

Към края на 2020 г. показателят за резултат по Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика не регистрира напредък. Най-ранното

⁵⁶ сертифицирани средства (публичен ресурс) от началото на програмния период до края на 2020 г.

приключване на изпълнение на проекти в обхвата на приоритета е по Мярка 6.3 – през март 2022 г.

5.7. ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Основната цел на реализацията на мерките в обхвата на Техническата помощ е да се осигури безпрепятствено изпълнение, наблюдение, оценка, информация и контрол на Програмата и ефективно усвояване на предвидените финансови ресурси.

Подкрепата е насочена към дейности, свързани с непрекъснато отчитане на напредъка по управлението и изпълнението на ПМДР, извършването на проучвания, анализи, доклади, улесняващи изпълнението и оценяващи въздействието на предвидените мерки по ПМДР в светлината на ефикасното и ефективното усвояване на подкрепата по ЕФМДР.

Дейностите, които се подкрепят, включват:

- предоставяне на техническа подкрепа, консултации, изследвания, анализи, проучвания и др., необходими за правилното управление, изпълнение, наблюдение, оценка и контрол на ПМДР;
- проучвания и изследвания за целите на мониторинга и управлението на ПМДР;
- изпълнение на дейности по информиране и публичността на ПМДР,
- изготвяне на оценки на ПМДР;
- финансиране на други външни услуги, необходими за управление на програмата;
- дейности, свързани с организиране на заседанията и работата на КН и работните групи към него;
- участие на УО в организирани от ЕК събития, работни срещи, работни групи или в двустранни събития и други международни и национални прояви;
- прилагане на единна система на възнаграждения (ПМС 119/20.05.2014 г.) за органи, изпълняващи дейности, директно насочени към управлението, наблюдението, оценяването и контрола на фондовете на ЕС;
- дейности, свързани с организирането и провеждането на процедурите за възлагане на обществените поръчки и сключването на договорите за дейностите по линия на техническа помощ (в т.ч. за изготвяне на техническото задание).

По ПС 7 са отворени 2 процедури по мярка „Техническа помощ“ през 2020 г. с бюджет 10 776 541 лева (5 510 043 евро) БФП (едната процедура е отворена през 2016 г. с краен срок през 2023 г.).

През 2020 г. по мярка „Техническа помощ“ са сключени 6 договора на обща стойност 2 821 662 лева (1 442 715 евро) БФП.

Общият напредък по мярка Техническа помощ по отношение на договорените средства е в размер на 11 572 003 лева (5 916 762 евро) БФП.

Общият напредък по мярка „Техническа помощ“ по отношение на изплатените публични разходи е в размер на 6 138 735 лв. (3 138 733 евро) БФП.

Сертифицираните средства до момента са в размер на 6 138 735 лв. (3 138 733 евро) БФП, като близо 65% от тях са сертифицирани в периода 2019-2020 г.

Към началото на ноември 2021 г. по ТП са финансирани общо 22 проекта, договорените средства са 7 324 652 евро, а реално изплатените суми са 3 488 827 евро или 63,4% от планирания общ бюджет.

Средствата по ПС 7 се използват за провеждане на обучения, информационни срещи, изготвянето на промоционални материали и събития, публикации, провеждане на комитети за наблюдение, повишаване на адм. капацитет на УО и органите по програмата, обновяване на материално-техническата база и анализи и проучвания за подготовката на следващия програмен период 2021-2027 г.

6. ЕФЕКТИВНОСТ И ЕФИКАСНОСТ НА ФИНАНСИРАНЕТО ПО ПРИОРИТЕТИТЕ НА ПМДР 2014-2020

6.1. Дял на сертифицираните, договорените и изплатени средства по приоритети на Съюза

Общото изпълнение на бюджета на ПМДР 2014-2020 г. към края на 2020 г. разкрива разнороден напредък по договарянето по различните ПС⁵⁷. С най-висок процент на сертифицирани средства са ПО 3 и ПО 5. Сравнително висок е дела на сертифицираните средства и по ПС 1. Това разкрива сравнително високо изпълнение на мерките, в които основните средства са насочени към икономически оператори в подсектор Преработка и Рибарство. Изостава договарянето в ПС 4, където стратегиите за местно развитие, осъществявани от МИРГ все още наваксват значителното закъснение при стартиране на работата в този програмен период.

Таблица. 36. Сертифицирани средства по приоритети на Съюза към края на 2020 и изпълнение на целевите стойности за целия период

Приоритет на Съюза	Целева стойност (2023), евро	Сертифицирани средства (към 2020 г.), евро	% на изпълнение
ПС 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	18 365 225	6 906 816,50	37,61%
ПС 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури	30 851 738	9 046 937,23	29,32%
ПС 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР	11 602 340	6 036 250,38	52,03%
ПС 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване	18 579 737	2 227 741,52	11,99%
ПС 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	16 290 414	6 561 534,19	40,28%
ПС 6: Насърчаване на изпълнението на ИМП	3 100 000	0,00	-
Общо	98 789 454	30 779 280	31,16

Източник: Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ПМДР 2014-2020 за 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

Данните към началото на ноември 2021 г. показват напредък по договарянето на всички приоритети, като чувствителен напредък е регистрирано по ПС 1, ПС 3 и ПС 5.

⁵⁷ Без сумите по Техническа помощ

Таблица. 37. Дял на договорените и изплатени средства в евро по приоритети на Съюза, ноември 2021 спрямо заложените в Рамката за изпълнение цели към края на периода (бюджет на приоритета)

Приоритет на Съюза	Бюджет, общо, в евро (сертифицирани средства)	Договорени средства, публичен принос (БФП)	% на изпълнение - договорени средства спрямо бюджет	Реално изплатени суми, общо	% на изпълнение - РИС
ПС 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	18 365 225	14 628 858,25	79,66	10 734 396,72	58,45
ПС 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури	30 851 738	25 025 019,34	81,11	11 474 279,19	37,19
ПС 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР	11 602 340	10 592 392,00	91,30	6 964 699,82	60,03
ПС 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване	18 579 737	18 597 126,09	100,09	3 110 563,25	16,74
ПС 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	16 290 414	13 128 903,75	80,59	8 804 187,69	54,05
ПС 6: Насърчаване на изпълнението на ИМП	3 100 000,00	3 019 410,01	97,40	558 938,27	18,03
Техническа помощ	15 469 239,37	7 324 652,71	133,92	3 488 826,82	63,79
Общо	104 289 446,84	92 316 362,14	88,52	45 135 891,76	43,28

Източник: ИСУН2020

6.2. ЕФЕКТИВНОСТ НА ПОСТИГАНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА СЪЮЗА

Ефективността на постигане на приоритетите е оценена въз основа на степента на постигане на специфичните цели към края на 2020 г. на всеки отделен приоритет чрез оценка на индикаторите за резултат по мерките.

Следва да се има предвид, че оценката на ефективността е подходящо да бъде извършвана след приключване на значим брой операции по отделните приоритети, като следва да се отчита, че различните мерки по приоритетите могат да се изпълняват в различни времеви рамки. Тази оценка обичайно използва индикаторите за резултат на програмата, в зависимост от времевата им рамка. В допълнение, следва да се отчита и спецификата на прилаганата методология за наблюдение изпълнението на част от проектите, финансирани от програмата, съгласно която

постигането на заложените индикатори за ефективност и устойчивост на финансираните инвестиции се извършва след приключване на петгодишен период.

Приоритет на съюза	Оценка по скала	Ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1 Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите	1 ↗	Ограничена ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури	1 ↗	Ограничена ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 3: Насърчаване на изпълнението на ОПОР	0 ➡	Силно ограничена ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване	0 ➡	Силно ограничена ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването	1 ↗	Ограничена ефективност
ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 6: Насърчаване на изпълнението на ИМП	0 ➡	Силно ограничена ефективност

Предвид горното, представената оценка на ефективност към края на 2020 г. може да се разглежда като индикативна.

Анализираните при изготвянето на настоящата оценка данни **към ноември 2021 г. показват развитие в положителна посока по всички приоритети:**

→ Приоритет на Съюза 1

Анализът на социално-икономическите данни показва, че броят на предприятията в подсектора (юридически и физически лица) на дребномащабния риболов остава стабилен, но заетите и осигурените в него лица намаляват, като такова намаление е регистрирано през 2019 г. спрямо 2018 г. (несвързано с Covid-19 кризата). В този смисъл показателят за резултат *Запазена заетост (ЕПРВ) в сектора на рибарството или допълнителните дейности* следва да се разглежда като ключов.

Оценката на **ефективността** на изпълнението на приоритета може да бъде определена като ограничена.

→ Приоритет на Съюза 2

Индикативната оценка въз основа на икономическите данни за подсектора показват, че обемите на произведената продукция се нарастват за периода 2014 г. – 2017 г., а за периода 2018 г. – 2020 г. те се запазват относително постоянни с малко намаление през 2020 г. Приходите от продажби показват устойчив растеж за периода 2014 г. – 2020 г. През 2020 г. оценката на база стойност на продукцията е за продължаващ растеж, дължащо се основно на увеличаване на обемите на произвежданите видове пъстърва, които имат цена на килограм над средната за подсектора и по този начин компенсират намалените обеми при шаранови и сомови видове. Въпреки ограниченията, наложени от пандемията през 2020 г., е налична информация за

нарастване търсенето, съответно и цената на част от отглежданите видове аквакултури (есетрови).

Оценката на **ефективността** на изпълнението на приоритета може да бъде определена като задоволителна.

→ Приоритет на Съюза 3

Информацията по изпълнението на мерките в рамките на приоритета разкрива напредък по постигането на целите им, вкл. по отношение на постигнати резултати и съответно напредък по ефективността на изпълнението на специфичните цели:

- изготвени и утвърдени две национални програми за събиране и управление на данни от сектор „Рибарство” 2014-2016 и 2017-2019 г.;
- изготвени и представени Годишни доклади за събиране на данни в сектор „Рибарство” 2018 и 2019 г.;
- предоставяне на актуална информация от извършените оценки на запасите от значими за сектора видове пред българския бряг на Черно море, водещо до промени в оценките на рибните запаси и съответно промени в определяните квоти за риболов от значение за икономическите оператори, регистрирани в страната;
- разработена и въведена в експлоатация система за наблюдение и контрол на дейността на риболовните кораби, вкл. разтоварвания на суша;
- повишен капацитет на контролните органи за извършване на наблюдение и контрол в сектора, вкл. чрез осигуряване на материални и технически ресурси и провеждане на обучения; обновяването на оборудването за извършване на контролна дейност се извършва в съответствие с изискванията в Регламент 1224/2009;

В този смисъл, оценката на **ефективността** на изпълнението на приоритета може да бъде определена като задоволителна.

→ Приоритет на Съюза 4

Към края на 2020 г. показателите за резултат по ПС 4 не регистрират напредък. Информацията по изпълнението на Стратегиите за местно развитие на деветте финансирани МИРГ разкрива разнороден напредък по постигането на целите им, вкл. по отношение на постигнати резултати и съответно напредък по ефективността на изпълнението на съответната специфичната цел.

Оценката на **ефективността** на изпълнението на приоритета може да бъде определена като ограничена.

→ Приоритет на Съюза 5

Анализът на социално-икономическите данни показва, че броят на предприятията в подсектора остава стабилен и на практика всички предприятия в него изпълняват договори, финансирани в рамките на програмата. Обемът на произведената продукция в периода 2019-2020 г. също остава стабилен в рамките на наблюдаваните отклонения в предходните години, без силно изразено негативно влияние на кризата с Covid-19 през 2020 г. Въпреки силно положителните тенденции в икономическите

показатели на подсектора, пълната заетост в него намалява. Заетите на пълен работен ден намаляват от близо 93% през 2014 до 83.2% през 2018 г. В този смисъл, показателят за резултат *Запазени работни места в сектор преработка* следва да се разглежда като ключов.

Оценката на **ефективността** на изпълнението на приоритета може да бъде определена като удовлетворителна.

→ Приоритет на Съюза 6

Потенциална възможност за оценка на **ефективността** на изпълнението на приоритета е налична **след приключване на изпълнението на финансираните проекти**, най-рано през март 2022 г.

6.3. ЕФИКАСНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА СЪЮЗА

Оценката на ефикасността е изготвена въз основа на договорения финансов ресурс към степен на постигане на целевите стойности (процент на постигане на заложеното изменение) по индикаторите за изпълнение – брой проекти, реализирани в рамките на съответния приоритета на Съюза. Следва да се отчитат ограниченията пред изводите на такава оценка с оглед протичащото изпълнение на основния обем проекти, финансирани по всички приоритети.

За оценката на ефективността на изпълнението на всеки приоритет към края на 2020 г. са използвани следните показатели: индикатор за изпълнение - брой финансирани проекти по ПО спрямо целевата стойност в Рамката за изпълнение, спрямо финансов индикатор - дела на сертифицираните публични разходи спрямо целевата стойност в Рамката за изпълнение, като за съответните приоритети те са:

	Индикатор за изпълнение е брой проекти (цел 2023)	Брой проекти (до края на 2020)	Съотношение колона 3 спрямо колона 2, %	Брой проекти ⁵⁸ (ноември 2021)	Съотношение колона 4 спрямо колона 2, %	Финансов индикатор сертифицирани разходи БФП, евро (цел 2023)	Сертифицирани разходи БФП, евро (до края на 2020)	Съотношение колона 6 спрямо колона 5, %	Договорени разходи БФП, евро (ноември 2021)	Съотношение колона 8 спрямо колона 5, %
1	2	3	7	4		5	6		8	
ПС 1	142	94	66,2	109	76,8	18 365 225	6 906 816,50	37,6	14 628 858,25	79,7
ПС 2	249	169	67,9	213	85,5	30 851 738	9 046 937,23	29,3	25 025 019,34	81,1
ПС 3	22	28	127,3	34	154,5	11 602 340	6 036 250,38	52,0	10 592 392,00	91,3
ПС 4	23	17	73,9	115	500,0	18 579 737	2 227 741,52	12,0	18 597 126,09	100,1
ПС 5	53	47	88,7	74	139,6	16 290 414	6 561 534,19	40,3	13 128 903,75	80,6
ПС 6	4	4	100,0	9	225,0	3 100 000	0,00	0,0	3 019 410,01	97,4

⁵⁸ Активни договори (финансирани проекти минус прекратени договори)

→ Приоритет на Съюза 1

Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**над планираната**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (над 66%) спрямо сертифицирания публичен ресурс спрямо предвидения (37,6%) в рамките на планирания бюджет на ПС 1. Към момента на изготвяне на междинната оценка **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**планирана**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (76,8%) спрямо договорения ресурс спрямо предвидения (79,7%) в рамките на планирания бюджет на ПС 1.

→ Приоритет на Съюза 2

Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**значително над планираната**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (67,9%) спрямо сертифицирания публичен ресурс спрямо предвидения (29,3%) в рамките на планирания бюджет на ПС 2. Към момента на изготвяне на междинната оценка **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**планирана**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (85,5%) спрямо договорения ресурс спрямо предвидения (81,1%) в рамките на планирания бюджет на ПС 5.

→ Приоритет на Съюза 3

Към момента на изготвяне на междинната оценка **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**над планираното**“ предвид надвишения брой проекти и по двете специфични цели, финансирани в рамките на планирания бюджет на ПС 3.

→ Приоритет на Съюза 4

Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**над планираното**“ предвид надвишения брой проекти и по двете специфични цели, финансирани в рамките на планирания бюджет на ПС 4. При оценката на ефикасността на изпълнение на ПС 4 в последствие следва да се разглежда и изпълнението на планираните бюджети на отделните МИРГ.

→ Приоритет на Съюза 5

Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**над планираната**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (88,7%) спрямо сертифицирания публичен ресурс спрямо предвидения (40,3%) в рамките на планирания бюджет на ПС 5. Към момента на изготвяне на междинната оценка **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**значително над планираната**“ предвид дела на финансирания брой проекти от предвиденото (повече от 39% над планираното) спрямо договорения ресурс спрямо предвидения (80,6%) в рамките на планирания бюджет на ПС 5.

→ Приоритет на Съюза 6

Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет не може да бъде оценена поради отсъствието на сертифицирани разходи въпреки финансиран брой проекти спрямо планираното за края на периода. Към момента на изготвяне на междинната оценка **ефикасността** на ниво приоритет може да се оцени като „**над планираното**“ предвид надвишения брой проекти (Мярка 6.3), финансирани в рамките на планирания бюджет на ПС 6.

7. Въздействие на ниво приоритети на ПМДР 2014-2020

Оценката на въздействието на високо ниво (приоритети на Съюза) адресира влиянието на програмата, финансирана от ЕФМДР на секторно ниво. Този тип оценка може да бъде извършена само, когато изпълнението на програмата е в много напреднала фаза и са видими съществени резултати. Препоръчителният период за извършването на оценка на въздействието на високо ниво е в края на изпълнението на програмата или след нейното финализиране, което е препоръчителният вариант.

На настоящия етап оценката на въздействие на ниво приоритети на Съюза е изготвена въз основа на постигането на целевите стойности на индикаторите за резултат по отделните приоритети.

Въздействието на отделните приоритети е оценено като **силно ограничено и ограничено**.

Към момента на оценката бенефициентите на програмата оценяват, че изпълняваните мерки принос в най-голяма степен имат по постигане целите за:

- Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на рибарските предприятия;
- Насърчаване на инвестициите в секторите на преработването и предлагането на пазара;
- Подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на аквакултурите;
- Насърчаване на аквакултури с ефективно използване на ресурсите;
- Подобряване на безопасността и условията на труд в предприятията в сектора на аквакултурите, по-специално на МСП.

С постигане в по-ограничена степен могат да бъдат разглеждани целите, свързани с:

- Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов
- Опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми
- Подпомагане за засилването на технологичното развитие, иновациите и трансфера на знания в сектора на аквакултурите

Тази оценка на въздействието на програмата се потвърждава от данните на доклада „Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС“, изготвян от Министерство на финансите за всяко шестмесечие. Основната цел на доклада е изготвяне на оценка на макроикономическите ефекти от инструментите на ЕС в България. Документът включва оценка на Министерството на финансите – разработена с инструмента СИБИЛА 2.0 – за въздействието от усвоените до края на 2020 г. средства по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) през програмния

период 2014–2020 г., като ефектите са декомпозирани и по отделни оперативни програми. В приложение са представени оценките на модела СИБИЛА 2.0 за генерираните ефекти на ниво приоритетна ос по всички оперативни програми. Оценката на въздействието включва краткосрочни ефекти към края на 2020 г. от реалното изпълнение на програмите. Посочено е, че за отразяване на част от средносрочните ефекти, както и дългосрочните такива от реализираните интервенции и за тяхното пълно проявление е необходимо да бъде разглеждан доста по-дълъг хоризонт⁵⁹.

Докладът, съдържащ оценка към края на 2020 г. посочва, че поради ниската сума на усвоените средства до края на 2020 г., по ПМДР все още не се наблюдават значителни ефекти върху основните макроикономически показатели, които да бъдат отчетени. Към края на 2020 г. ПМДР оказва влияние върху нарастването на частните инвестиции в страната – с 0,2%; намаление на коефициента на безработица (15-64) – с 0,01%.

Изтъкнато е, че в средносрочен и дългосрочен план, сред съществените ефекти от реализацията на програмата се очаква да бъдат нарастване на производството, увеличение на частните инвестиции и съответно на пазара на труда, като приносът ѝ ще бъде съществен в рамките на сектор „Рибарство“, а в дългосрочен план очакванията са за по-осезаемо проявление на положителното влияние на ПМДР 2014-2020 върху основните макроикономически показатели под формата на увеличена икономическа дейност, повече заетост и подобрене на нетното въздействие върху платежния баланс и държавния бюджет.

⁵⁹ „Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС“, март 2021
<https://www.minfin.bg/bg/1168>

8. Оценка на релевантността на ПМДР

Релевантността на ПМДР 2014-2020 към края на 2020 г. е оценена въз основа на степента, в която планираните мерки съответстват на нуждите на определените основни цели, икономическия и социален контекст, в които се изпълнява програмата.

Стратегията на ПМДР подпомага осъществяването на основните цели и приоритети на ЕС за периода 2014-2020 г. и принципите на ОПОР, насочени към жизнеспособност, конкурентоспособност и екологична устойчивост в секторите на рибарството и аквакултурите и насърчаване на социалното сближаване и заетостта в зависими от рибарството общности. В периода на изпълнение на програмата не са настъпили промени в целите и приоритетите на ЕС за периода, както и в принципите на ОПОР по отношение подкрепата в разглежданите сектори.

Прегледът на цялостните социално-икономически промени в страната показва, че развитието на сектор Рибарство с неговите подсектори продължава да се нуждае от подкрепа в специфичните области, в които работят планираните по програмата мерки. Икономическото развитие на отделните подсектори демонстрира устойчивост по основните показатели, а в случая с подсектора на преработка на риба и рибни продукти е налице развитие, съответстващо на тенденциите в националната хранително-вкусова промишленост. Мерките в подкрепа на ДМР и заетостта в сектора продължават да са актуални, а необходимостта от диверсифициране на доходите е налице, въпреки наличните особености, на които следва да отговори подкрепата за тях.

С направените през периода 2019-2020 г. четири промени в програмата, УО е цялостно ефективно управление както на наличните средства, така и постигане съответствие на финансираните мерки с променящите се фактори на средата. Предприетата отмяна и пренасочване на финансов ресурс основно от ПС 1 към ПС 2 и ПС 5 съответстват на резултатите от изготвяните текущи анализи на установен нисък интерес на потенциалните бенефициенти към определен тип мерки, на необходимостта от съблюдаване изискванията на европейското законодателство (отписване на средства, отмяна на мерки поради изтичане на период на действие).

Прегледът на нормативните промени в свързано национално законодателство не разкриват необходимост от съществена промяна в логиката на ПМДР. Изключение прави отсъствието на предприети нормативни изменения по отношение на налични празноти в нормативната рамка⁶⁰, които възпрепятстват осъществяването на дейности по Мярка 6.2 още от стартирането на програмата. След установяване в началото на 2020 г. на невъзможност за планиране до края на програмния период на нужните цели и дейности за изпълнение на мярката, тя е затворена, като преразпределянето на бюджета ѝ към Мярка 6.3 е продиктувано от наличния интерес към нея от страна на бенефициенти. Тази промяна не оказва съществено въздействие върху логиката на програмата, а средствата са преразпределени в обхвата на същия приоритет.

В рамките на оценявания период, през 2020 г. се развива пандемията от Covid-19, която се явява и най-голямото предизвикателство не само пред успешното

⁶⁰ Закон за биологичното разнообразие

управление на програмата, но и пред оцеляването на част от бизнеса в сектора и устойчивостта му в следващите периоди. Въз основа на промените в релевантното европейско законодателство в ПМДР 2014-2020 г. са направени промени, чрез които е осигурена подкрепа на представителите на сектора – рибарство, аквакултури, преработвателна промишленост, за справяне с последствията от кризата с Covid-19. Мерките за тази подкрепа са планирани в активно партньорство с представители на бизнес сектора.

Изводите от анализа на ситуацията, въз основа на който е програмирана ПМДР и определените цели и приоритети, съответстват на настъпилите промени в социално-икономическото развитие на страната, а определените определените цели на ПМДР са постижими при максимална концентрация на усилия за оползотворяване на наличните ресурси, продължаваща засилена комуникация с бенефициентите и облекчаване на административната тежест по подготовка и изпълнение на проектите в рамките на възможните граници.

Анализът на икономическите данни за развитие на сектора, както и проведените проучвания сред бенефициенти и браншови организации потвърждават релевантността на направените промени по отношение разпределение на средства между отделните мерки на програмата. По този начин в максимална степен е осигурено ефективно изразходване на средствата и подкрепа на валидните цели на програмата чрез подкрепа на специфичните мерки.

9. Напредък по прилагането на Финансови инструменти

С оглед на възможностите за предоставяне на финансиране под формата на финансови инструменти, е предприето актуализиране на **предварителната оценка за прилагане на финансови инструменти по ПМДР 2014 – 2020 г.** и изготвяне на предварителна оценка по Програма за морско дело, рибарство и аквакултури, 2021-2027 г.

Актуализираната през 2019 г. версия на ПМДР 2014-2020 г.⁶¹ предвижда използване на финансови инструменти за 27 от мерките, включени в нея.

В началото на 2020 г. е изготвена Актуализация на Предварителна оценка за прилагане на Финансови инструменти по ПМДР 2014-2020 г.⁶² В нея са идентифицирани неоптимални инвестиционни ситуации, даващи основание за прилагане на финансови инструменти, целящи повишаване нивото на предлаганите кредити и насърчаване на конкурентоспособността в сектор Рибарство. Оценката потвърждава, че използването на финансови инструменти се счита за ефективен начин за разпределяне на публичен ресурс, включително и средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), а прилагането на ФИ през текущия програмен период е значително разширено при националните оперативни програми на Република България, в съответствие със сключеното Споразумение за партньорство между България и ЕС, в което е предвидена разширена роля на ФИ, включително по ПМДР 2014-2020. Посочено е, че България е една от малкото държави с опит по прилагането на гаранционни схеми в сектор „Рибарство“ през периода 2007-2013.

Подкрепата чрез финансови инструменти по ПМДР 2014-2020, има за цел подкрепа на бенефициентите при достъпа до външно финансиране при изпълнение на проекти, съответстващи на целите на програмата, които са финансово жизнеспособни и с които се финансират допустими дейности по съответните мерки на ПМДР 2014-2020. Посочено е, че финансовите инструменти са разработени с оглед облекчаване на финансирането за изпълнение на проекти на крайни получатели по ПМДР 2014-2020, както и за осигуряване на финансов източник за финансиране на част от разходите на бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ по Програмата.

През 2020 г. стартира процеса по оценка за използването на финансови инструменти през ПМДР. С последните промени в ПМДР, направени в края на 2020 г. е предвидено финансовите инструменти да бъдат използвани за подпомагане на реализацията на бенефициенти по следните мерки:

- по мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ – 613 854 евро ЕФМДР
- по мярка 2.3. „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ – 613 854 евро ЕФМДР;
- по мярка 4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие – 260 763 евро ЕФМДР;

⁶¹ Одобрена от ЕК на 02 септември 2019 г.

⁶²<https://www.eufunds.bg/bg/pmdr/node/3999>

→ по мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ – 613 854 евро ЕФМДР.

В рамките на междинната оценка, при проведено проучване, приблизително 1/3 от анкетираните бенефициенти на Програмата отговарят, че са имали необходимост от използване на финансов инструмент за реализация на проекта си, като по-често това са икономически оператори с проекти в сектор „Аквакултури“.

Оценката е завършена на 11.02.2020 г. Подписано е споразумение между УО на ПМДР 2014-2020 г. и „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД на 16.03.2021 г. за **използване на финансови инструменти по 3 приоритета на Съюза**, а именно **ПС 2, ПС 4 и ПС 5** на стойност 4 111 719 лв. от ЕФМДР.

10. Комитет за наблюдение на ПМДР 2014-2020 г.

Комитета за наблюдение на ПМДР 2014-2020 г. е колективен орган, основан на принципа на партньорство и е създаден на основание и в съответствие с изискванията на ПМС № 79 от 10 април 2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на РБ и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ за програмен период 2014-2020 г. Дейността на КН се осъществява въз основа на одобрени Вътрешни правила за работа. КН извършва преглед и отчитане на изпълнението и напредъка на ПМДР относно постигането на нейните цели и изпълнение на общите и специфичните за ПМДР показатели и индикатори, провежда консултации и издава становища по всяко изменение на ПМДР, предложено от УО на ПМДР и извършва проверка и одобрението на годишните доклади за изпълнение преди предаването им на ЕК. При необходимост се формират работни групи за консултиране на специфични и текущи въпроси, като напр. експерти в областта на финансовите инструменти и др.

През 2019 г. са проведени две заседания на КН, а през 2020 г. – едно заседание и шест писмени процедури.

11. Управление на ПМДР и системите за контрол в периода 2019-2020 г.

Дирекция "Морско дело и рибарство" в МЗХГ изпълнява функциите на Управляващ орган на ПМДР 2014-2020 г. от 2015 г.⁶³. На дирекцията е възложена и подготовката на програмните документи, свързани с управление на средствата от Европейския фонд за морско дело и рибарство за следващия програмен период 2021-2027 г.

Функциите на дирекция „Морско дело и рибарство” като управляващ орган на ПМДР са регламентирани в Устройствения правилник на Министерството на земеделието, храните и горите⁶⁴. Съгласно него, **Управляващият орган е отговорен за управлението и изпълнението на програмата по прозрачен, ефективен и коректен начин** в съответствие с приложимото европейско и национално законодателство, в т. ч.:

- организира, координира и участва в изготвянето, актуализирането, изпълнението, наблюдението и оценката на ПМДР 2014 – 2020 г.;
- дефинира и разработва критерии и методология за избор на операции по ПМДР;
- *осъществява цялостния процес по провеждане на процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ПМДР, в т. ч. проверки на място;*
- гарантира, че бенефициентите и другите отговорни органи, ангажирани по изпълнението на ПМДР, са информирани за задълженията си, произтичащи от предоставянето на помощта;
- *при необходимост организира, координира и участва в процеса по изменение на ПМДР;*
- контролира изпълнението на делегираните на Държавен фонд "Земеделие" – Разплащателната агенция, функции по програмата;
- изпълнява функциите на секретариат, координира и подпомага работата на Комитета за наблюдение на ПМДР, организира и участва в провеждането на неговите заседания и обобщава нужните данни и анализи за работата му, в т.ч. на постоянните работни групи към него;
- участва в Комитета за координация на ВОМР по чл. 12 от Постановление № 161 на Министерския съвет от 2016 г.;
- осигурява спазването на изискванията за информираност и публичност;
- изготвя годишните доклади, свързани с изпълнението на програмата;
- организира и координира работата по изготвянето на програмни документи в областта на морското дело и рибарството;

⁶³ Решение № 211 на МС от 06.04. 2015 г. за изменение на Решение № 792 на МС от 17.12.2013 г.

⁶⁴ приет с ПМС № 130 от 29.06.2017 г., обн., ДВ, бр. 55 от 7.07.2017 г., в сила от 7.07.2017 г.

- въвежда и актуализира информация в Информационните системи за управление и наблюдение на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в Република България (ИСУН 2020);
- въвежда, преглежда и актуализира данните по изпълнението на програмата в Компютризираната информационна система за обмен на данни на Европейската комисия – SFC 2014;
- осъществява координация с програмите, финансирани от Европейските фондове;
- регистрира, отчита и докладва установените случаи на нередности по ПМДР;
- осигурява провеждането на междинна и последваща оценка на ПМДР съгласно чл. 54 – 57 от Регламент (ЕС) № 1303/2013;
- изпълнява и други функции, присъщи на управляващ орган, в съответствие с приложимото европейско и национално законодателство.

С приетият в края на 2019 г. нов Устройствен правилник на МЗХГ⁶⁵ функциите на дирекцията като УО на ПМДР се запазват, като функцията по осъществяване на цялостния процес по провеждане на процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ПМДР, в т.ч. проверки на място *се ограничава до сключване на административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ*. УО извършва и мониторингови проверки на изпълнените проекти на база извадка (проверките са административни и проверки на място). Следните функции се добавят в обхвата на УО:

- организира и управлява изпълнението на подхода ВОМР в рибарските райони по ПМДР за периода 2014 – 2020 г.;
- извършва последващ контрол за законосъобразност на проведените от бенефициента процедури за избор на изпълнител;
- организира и контролира работата на Националната рибарска мрежа за периода 2014 – 2020 г.;
- подготвя програмните документи, които са свързани с управление на средствата от Европейския фонд за морско дело и рибарство за периода 2021 – 2027 г.;
- осъществява процесуалното представителство по дела, по които страна е ръководителят на управляващия орган на Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

В периода 2019 – 2020 г. функции на **междинно звено** изпълнява **единствено Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция**⁶⁶ - съгласно споразумение за делегиране на функции по прилагане на Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г., подписано между УО и ДЗФЗ – РА.

⁶⁵ приет с Постановление № 260 на МС от 14.10.2019 г. за приемане на Устройствен правилник на Министерството на земеделието, храните и горите, Обн., ДВ, бр. 82 от 18.10.2019 г.

⁶⁶ С Решение № 573 на МС от 13.07.2016 г. за изменение на Решение № 792 на МС от 17.12.2013

Съгласно делегирани му функции, в качеството му на междинно звено функции ДФЗ-РА извършва:

- верификация на разходите, извършени от бенефициентите, с изключение на последващия контрол за законосъобразност на проведените от бенефициентите процедури за избор на изпълнител, и извършване на плащане след подадено искане за плащане за всеки отделен проект по ПРОГРАМАТА;
- предоставяне на Сертифициращия орган по електронен път на доклада по сертификация, декларации за допустимите разходи и информация за приложените процедури и извършените проверки по отношение на верифицираните разходи, съгласно чл. 65 от Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ);
- проверките за изпълнение на производствените програми, за използването на финансираните активи по предназначение (административни проверки и проверки на място), проверките за изпълнение на мониторинговите индикатори и всички свързани дейности в обхвата на мониторинга и касаещо изпълнение на задълженията по договор от страна на бенефициента;

Функциите на ИАРА се променят във времето от управляващ орган в периода 2013-2015 г., междинно звено в периода 2015-2016 г., до функции по подпомагане дейностите по Програмата за морско дело и рибарство след 2016 г.

Функции на **одитен орган** по ПМДР се изпълняват от Изпълнителна агенция „Сертификационен одит на средствата от Европейските земеделски фондове“ (ИА СОСЕЗФ)⁶⁷. През 2019 г. от Одитния орган на ПМДР 2014-2020 са извършени следните одити:

- Първи системен одит за изразяване на увереност относно ефективното функциониране на Системите за управление и контрол (СУК) на Сертифициращия орган (СО) по ПМДР 2014-2020. Окончателният доклад е представен на 05 февруари 2019 г.
- Втори системен одит за изразяване на увереност относно ефективното функциониране на Системите за управление и контрол (СУК) на Управляващия орган (УО) и Междинното звено (МЗ) по ПМДР 2014-2020. Окончателният доклад е представен на 15 октомври 2019 г.
- Трети системен одит от 3.02.2020 г. Тематичен системен одит за потвърждаване на резултатите от извършените от Управляващия орган по Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. повторни проверки на процедури за избор на изпълнители по реда на ЗОП и ПМС № 160/2016 г.

Оценени са всички ключови изисквания, засягащи СУК на УО/МЗ и СО, в съответствие с Указанията за Комисията и държавите членки относно обща методология за оценяване на системите за управление и контрол в държавите членки. Категоризираната от одита оценката на системите за управление и контрол в

⁶⁷ С Решение № 223 на МС от 24.04.2017 г. за изменение на Решение № 792 на МС от 17.12.2013

УО/МЗ и СО е, че **системите работят ефективно**, като е **необходимо известно подобрене**. През октомври 2019 г. от генерална дирекция „Морско дело и рибарство“, ЕК извърши: проследяване на изпълнение на препоръките от одитен доклад по Одитна мисия № 2018/BG/EPSC/MARE/E1 за одит на функционирането на системите за управление и контрол съгласно Регламент (ЕС) № 1303/2013 и съгласно Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейски фонд за морско дело и рибарство.

Сертифициращ орган по програмата е Звено "Сертификация на разходите по ОПРСР" в Държавен Фонд "Земеделие".⁶⁸ Функциите на ДФЗ като Сертифициращ орган по Оперативната програма за развитие на сектор "Рибарство" и по "Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020" (ПМДР) са регламентирани в **Устройствен правилник на Държавен фонд "Земеделие"**⁶⁹.

През 2019 г. в съответствие с член 131, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от *Сертифициращият орган (СО) на ПМДР 2014 - 2020 са изпратени четири заявления за междинно плащане* до ЕК за възстановяване на разходите направени от бенефициерите и платени за изпълнение на операциите. Сертифицираните от СО за 2019 г. публични разходи по ПМДР 2014-2020 включват разходи деклариращи от бенефициентите по общо 101 броя подадени искания за плащане. От началото на програмата до 31.12.2019 г. кумулативно от СО са сертифицирани 43 390 964,02 лв. публични средства, от които 33 895 013,46 лв. са от ЕФМДР и 9 495 950,56 лв. е националното съфинансиране. *Отчетеното изпълнение на бюджета по ПМДР общо е 21,28 % и е с 15.16% в повече спрямо 2018 г.*

Идентифицираните основни **предизвикателства пред УО в периода след 2018 г.** са свързани с:

- преодоляването на допуснатото закъснение в изпълнението на програмата в периода до 2018 г. включително;
- недопускане на отписване на средства от бюджета на програмата поради ненавременен договоряне и усвояване (правило n+3);
- прилагане на балансиран подход за разпределение бюджета в рамките на приоритетните оси и специфичните цели с оглед идентифицираните предизвикателства, свързани с нисък интерес сред потенциални бенефициенти към част от мерките в програмата;
- прилагане на мерки за кризисна реакция в подкрепа на сектора за ограничаване и преодоляване последствията от кризата с Covid;
- повишаване капацитета на УО и Междинното звено на програмата, ограничаване на текучеството на експерти и повишаване ефективността на процедурите за кандидатстване, оценка на проектните предложения и верификация на разходите.

През 2019 г. е извършена промяна в ръководния екип ПМДР и оптимизиране на процедурите за работа. Функциите по мониторинг на изпълнението на проектите са

⁶⁸ Решение № 792 на Министерския съвет от 2013 г.

⁶⁹ Приет с ПМС № 151 от 16.07.2012 г., обн., ДВ, бр. 55 от 20.07.2012 г., в сила от 20.07.2012 г., посл. изм. и доп., бр. 20 от 10.03.2020 г., в сила от 1.04.2020 г.

делегирани на МЗ - ДФЗ-РА. През 2020 г. процесът на оптимизация е продължен, като са инициирани промени в административната структура на УО, формирани са три отдела („Програмиране“, „Подбор на проектни предложения“, „Последващ контрол и нередности“) с цел по-ясно разграничаване на функциите и отговорностите, оптимизиране на работата и повишаване квалификацията на служителите.

Повишен е капацитета на служителите на УО, като са проведени обучения в областта на обществените поръчки, извършване на последващ контрол и налагане на финансови корекции, оценката на проектни предложения, разработване на SWOT анализ и извеждане на нужди при разработване на ПМДРА от FAME. Осъществени са участия в мероприятия на FAME, FARNET и ЕК. Планираното укрепване на административния капацитет е постигнато и чрез увеличаване на състава, като за периода са назначени 11 служители с необходимия професионален опит и квалификация.

В изпълнение на препоръките от доклада на първата Междинна оценка на ПМДР 2014-2020 г., са предприети всички необходими действия с оглед осигуряване на необходимия експертен състав по отношение на изпълнението на Стратегиите за BOMP, както и за оптимизиране на процесите с оглед своевременно обявяване на мерките на МИРГ, съгласно ИГРП за 2019 г. на всяка МИРГ. За всеки отделен МИРГ са определени двама експерти, по един от всеки отдел. УО на ПМДР работи в непрекъсната комуникация и си сътрудничи с представителите на FARNET, като организира два работни семинара с участието на представители на УО на ПМДР, МИРГ и FARNET за обмяна на опит и дискутиране на теми, свързани с изпълнение на подхода BOMP. Успешно са обявени процедури за подбор на проекти от одобрените стратегии за BOMP на всички МИРГ, като е налице тенденция за ускорено прилагане на подхода BOMP. В края на 2019 г. успешно стартира дейността си и Националната рибарска мрежа.

За ускоряване изпълнението на Програмата УО в значителна степен е активизирал провеждането на мерки за публичност и информация за популяризиране на ПМДР и възможностите за финансиране по различните мерки. За целта са използвани максимално разнообразни канали за информация - публикации в медиите, интернет, социални мрежи, репортажи и интервюта, рекламни и печатни материали, неформални срещи и други.

Специфично предизвикателство пред изпълнението на програмата представлява кризата с Covid-19, разразила се в период на активизиране на дейностите по договаряне и изпълнението на основния обем мерки. Икономическите последствия от кризата оказват сериозно отражение върху изпълнението на сключените договори. Това забавяне се отразява и на отчетените индикатори за изпълнение и резултат. Процесът по мониторинг на изпълнението на проектите по програмата продължава, въпреки затрудненията породени от пандемията.

Одобрените в периода изменения на ПМДР са свързани с балансирано разпределение на бюджетите по отделните приоритети, специфични цели и мерки въз основа на анализи на интереса у потенциалните бенефициенти и потенциала за оползотворяване на наличните бюджети. Две от измененията на Програмата, през 2020 г., включват обособяване на три извънредни мерки за справяне са последиците от пандемията COVID-19, както и въвеждане на финансови инструменти и

переразпределение на бюджета от мерки с нисък или слаб интерес към мерки с висок интерес и потенциал.

Предприетите действия на ниво УО в периода 2019-2020 г. са осигурили окончателното преодоляване на забавянето при договарянето и разплащанията по приоритети 1, 2, 4 и 6, избягване на загуба на средства по правилото $n+3$, а изпълнението на отделните мерки по програмата е значително ускорено.

Прилаганият от УО подход на подобрена комуникация и проактивност при планирането и осъществяването на мерки за ускоряване на изпълнението на програмата се оценява от работещите в сектора силно положително. Мнението на заинтересованите страни е, че силно е повишена диалогичността от страна на УО на програмата и че обсъждането на различни предложения и гледни точки осигуряват в голяма степен подобряване на процесите по подготовка и изпълнение на отделните процедури за финансиране. Като необходимост е отчетена нуждата от повишаване експедитивността по взимане на решения от страна на УО относно оценката на проектните предложения и сключване на договори. В особена степен това се отнася до процедурите, финансиращи компенсаторни мерки, свързани с Covid-19 кризата, предвид необходимостта от бърза реакция в помощ на ограниченията, наложени от противоепидемиологичните мерки.

Мнението на бенефициентите относно администрирането и управлението на процесите по подготовка, оценка и изпълнение на проектите, финансирани от ПМДР 2014-2020, отчетено чрез направените проучвания показва няколко основни елемента, които затрудняват ефективното преминаване през процедурите на кандидатстване и изпълнение на финансирани проекти. Около една трета от бенефициентите са срещнали **трудности с кандидатстването**. В най-голяма степен те са свързани с недостатъчна пълнота на информацията, затруднено набавяне на необходими документи и разрешителни, недостатъчна яснота на информацията. Изразени са колебания относно полезността на насоките за кандидатстване, както и по отношение полезността на получената пояснителна информация от секция „Въпроси и отговори“, администрирана от страна на УО на ПМДР.

Като **значим проблем е оценена голямата продължителност на оценителния процес**, която в повечето случаи е била между 3 и 6 месеца, а в някои случаи и над 6 месеца, като над 55% от анкетираните посочват, че оценителният процес е продължил извън предварително обявените срокове. *„Поради дългите срокове на процедурите до сключването на договора някои неща за които се кандидатства се спират от производство или са на по високи цени.“*. Процедурите по оценяване, заедно с процедурите по подписване на административен договор и тези за **изменение /анексиране на подписан договор** са посочени като най-продължителния етап от всички, свързани с подготовка и изпълнение на финансирани проекти. В съответствие с горното, като ограничаващ фактор е посочено и наличието на усложнени проверки преди сключване на административните договори.

Близо 40% от анкетираните бенефициенти са срещали трудности при изпълнението на договорите си. Те са свързани със **сложни процедури на съгласуване**; затруднена комуникация с администрацията; трудности при отчитане (едни и същи документи се представят няколко пъти); трудности с набавянето на собствени

средства, с които да изпълнят дейностите по проекта; трудни процедури за избор на изпълнител (в най-малка степен).

Въпреки срещаните предизвикателства, над 50% от анкетираните биха кандидатствали отново, докато 38% се колебаят поради минималните ефекти от полученото финансиране.

Направените **предложения за подобрене** на условията за кандидатстване и изпълнение на проектите включват най-често:

- **съкращаване на сроковете** за процедиране от страна на администрацията, вкл. минимизиране на сроковете на етап оценка и етап последващ контрол, включително за подписване на решенията/договор или допълнително споразумение към вече подписан договор;
- **намаляване на административната тежест** (документи) и съгласувания на етап кандидатстване, при положение, че проекта може да не бъде одобрен;
- по-дълъг срок за кандидатстване, поради **необходимост от множество съгласувания** с други институции, за които има нормативно установени последователност и срокове;

Като затруднения по отношение на финансовото изпълнение на проекта са идентифицирани трудности с:

- осигуряване на съфинансирането на одобрения проект и неприемането от страна на банките на договорите за безвъзмездна финансова помощ като обезпечение;
- отсъствие на опростени варианти за признаване на разходите и предварително фиксирани ставки;
- отхвърляне на много разходи като недопустими.

В рамките на проведените с представители на УО и верификация орган интервюта, беше дискутиран въпроса за прилаганото изискване за подписване на допълнение към вече сключен административен договор за БФП при избор на доставчик на услуга или продукт и подписване на договор с него от страна на бенефициента. Доколкото процедурите и изискванията за избор на доставчици са уредени нормативно и са приложими за всички оперативни програми, **следва да бъде прегледана наложената практика за изискване на подписване на анекс, в който се вписва изборният с редовно проведена процедура доставчик и цената на неговата услуга, доставка или строителство.** Налице са необходимите процедури и документи, с които този избор и съответно договорена цена могат да бъдат верифицирани, **без да бъде налагана допълнителна административна тежест по анексиране на административния договор за предоставяне на БФП.** Това в много голяма степен ще **намали времето**, необходимо за администриране и управление на договора, а съответно и за изпълнение на проекта от страна на бенефициента. Промяната би имала и **силно положителен ефект по отношение на**

капацитета на УО за ефективно управление на сключените договори за финансиране.

През 2019 и 2020 г. са реализирани редица дейности – извършване на предварителни проучвания и възлагане на анализи с цел навременна и адекватна подготовка на новата програма МДРА за 2021-2027 г. и недопускане на пауза между програмните периоди. Проведени процедури и са избрани изпълнители по обществени поръчки, в резултат на което са изготвени са Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България (2021-2027 г.), Ситуационен анализ на състоянието на сектор „Рибарство“. Изготвен е и „Анализ на прилагането на подхода Водено от общностите местно развитие (BOMP) на национално ниво в рамките на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. (ПМДР) в България“. Разработените документи са преминали през обществени обсъждания и постъпилите забележки са отразени по релевантен начин. На тяхна база е изготвен SWOT-анализ и са изведени потребностите за сектора, като са взети предвид новите политически приоритети на ЕС за програмния период 2021-2027 г.

Изготвена е предварителна оценка за прилагане на финансови инструменти по Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 – 2027 по сключен е договор с предмет „Анализ и проучване на възможностите по отношение на прилагане на финансовите инструменти през следващия програмен период“.

На национално ниво е прието ПМС № 142 от 7 юни 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмния период 2021 – 2027 г. Формирана е тематична работна група (ТРГ) за разработване на ПМДРА. Проведени са 8 (5 през 2020 г.) на ТРГ. В ПМДРА 2021-2027 се поставя акцент по-специално върху целите на Европейската зелена сделка, Стратегиите за биологичното разнообразие и стратегията „От фермата до трапезата“, приети през май 2020 г. В следствие на подготвителната работа са изведени са операциите, които ще се прилагат по ПМДРА, определени са приоритетите, специфичните цели и типовете действия. Изготвен е и проект на бюджет на програмата, разпределен по видове действия и съответстващите им индикатори за изпълнение. УО планира да използва **опростени разходи и финансови инструменти за широк набор от операциите**. В началото на 2021 г. УО на ПМДР стартира неофициални преговори с ЕК по първия проект на ПМДРА.

12. Публичност и комуникация

В съответствие с изискванията на Националната комуникационна стратегия 2014-2020 г. са изготвени и одобрени Годишни планове за действие за 2019 и 2020 г. Плановете представят планираното изпълнение на програмата през съответната година, като са изброени мерките, по които е предвидено отваряне на прием в периода. Представени са идентифицирани комуникационни нужди и планираните индикативни дейности съответно по специфична цел на Националната комуникационна стратегия, дейност по Програмата, целеви групи, както и индикатори със съответна целева стойност и планирания времеви обхват за изпълнение на дейността.

През 2019 г. са планирани организация и провеждане на две заседания на КН, на едно годишно информационно събитие на програмата, както и между 6 и 12 информационни събития за бенефициенти и потенциални кандидати за популяризиране на отворените процедури по ПМДР. Планираните през 2020 г. са със същия характер, като предвидените информационни събития за бенефициенти и потенциални кандидати са между 5 и 8 броя. Съгласно публикувания Отчет на Годишния план за действие на ПМДР за 2019 г. са осъществени 7 информационни срещи и Фестивал „Изберете българската риба“ и шоу програма към него, реализирана в три града в страната. В допълнение са отчетени 85 публикации в 6 печатни медии, както и изготвяне на информационно-рекламни материали – брошури, дипляни, тефтери, химикали и др.

Годишните доклади за изпълнение на ПМДР 2014-2020 г. отчитат своевременното актуализиране на секция „Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г.“ на Единния информационен портал на Европейските структурни и инвестиционни фондове - www.eufunds.bg. Комуникационната програма включва както публикации на Единния информационен портал, така и интервюта на експерти от УО за електронни медии във връзка с актуални теми по ПМДР. Отчетени са проведените през 2019 г. информационни срещи с потенциалните кандидати преди откриването на приеми по мерките от Програмата със съответните места на провеждане и разглежданите теми. Проведени са две оперативни срещи за повишаване на капацитета за изпълнение на подхода BOMP с подкрепата на FARNET и с участието на Генерална дирекция „Морско дело и рибарство“, ЕК и на географския представител на FARNET за България.

В началото на 2020 г. от УО е проведена мащабна информационна кампания на територията на цялата страна, с организирани 10 информационни срещи, чрез което е достигнато до широк кръг потенциални бенефициенти, включително и земеделски производители в съответните райони. Откритите процедури по мерки по ПМДР се популяризират и от служителите на Областните информационни центрове в 28 –те областни градове на страната.

Министерството на земеделието, храните и горите, като директен бенефициент изпълнява проект по мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ на обща стойност 1 млн. лв. През 2020 г. по него са проведени над 8 информационни събития – рибни изложения и рибни базари на територията на цялата страна.

В отговор на идентифицираните затруднения на бенефициентите относно реда за провеждането на процедури за избор на изпълнители за дейностите по проектите им,

през февруари 2020 г. в гр. Стара Загора УО организира и със съдействието на Националната рибарска мрежа е проведено обучение за бенефициенти по ПМДР във връзка с повишаване на знанията им при прилагането на нормативните документи в областта. Отново със съдействието на Националната рибарска мрежа УО на ПМДР е изготвило информационни брошури за популяризирането на трите извънредни COVID-19 мерки и насърчаване на потенциалните кандидати. Информационните материали са изпратени до пощенските адреси на 720 оператора в сектор рибарство. В помощ на потенциалните кандидати по трите извънредни COVID-19, УО на ПМДР е провело две онлайн обучения през юли 2020 г. Участие са взели и представители на **Местните инициативни рибарски групи** и експерти от Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, които **в качеството си на медиатори подпомагат кандидатите при изготвянето на проектните предложения.**

Като важен акцент в комуникационните дейности по ПМДР в изпълнението на следващите информационни мерки е определено популяризирането сред широката общественост на **добри практики и публикуване на информация за успешни проекти**, подпомогнати от ЕФМР.

Актуална информация за напредъка по оперативната програма, различни видове справки и списък с бенефициенти се поддържа и от специален модул на Информационната система за управление и наблюдение ИСУН 2020. Списъкът с бенефициенти се публикува и в досието на съответната мярка.

Повишаването на информираността и публичността е един от ключовите инструменти, чрез които се преодолява забавянето в изпълнението на ПМДР. След 2019 г. се използват различни информационни канали – публикации в печатни медии, репортажи и интервюта, вкл. в специализирани медии⁷⁰, интернет страници⁷¹, както и профили в социалните мрежи на Министерство на земеделието, храните и горите, ДФ "Земеделие" – РА, Национална рибарска мрежа, AGRO.BG-селскостопанският интернет портал на България и др.

Резултатите от проучването сред бенефициенти⁷² на ПМДР 2014-2020 г. (без проекти по мерките за преодоляване на последствията от кризата с Covid-19) показват, че **най-често те са се информирали за процедурата**, по която са бенефициенти от **консултантска фирма**, като следващите по честота информационни канали са **интернет страницата на Програмата на eufunds.bg и интернет страницата на ИАРА**, както и **печатни и информационни материали, разработени от УО на ПМДР**. Като използвани източници са посочени и социални медии, свързани с ПМДР или МЗХГ, информационни срещи, организирани от УО, както и представители или кампании на браншови организации. Не са използвани за такъв тип информация канали като изложения, семинари или обучения организирани от УО, бюлетини, събития, срещи, семинари, организирани от Националната рибарска мрежа, както и онлайн и печатни медии, вкл. радио и телевизия.

Като възможности за повишаване ефективността на информационните кампании е идентифициран потенциал за продължаващо прецизиране на целевите групи и

⁷⁰ AGRO.BG-селскостопанският интернет портал на България

⁷¹ eufunds.bg, nrmbg.com

⁷² без проекти по мерките за преодоляване на последствията от кризата с Covid-19

повишаване съответствието на представяната информация с предварително идентифицирани нужди на целевите групи.

Като най-подходящи⁷³ комуникационни форми за информиране за възможности за финансиране от ПМДР са посочени:

- информационни срещи, организирани от УО;
- раздел на ПМДР в www.eufunds.bg;
- социални медии, свързани с ПМДР и/или МЗХГ;
- информационни материали за ПМДР, разработени от УО;
- кампании на браншовите организации в сектора;
- събития, срещи, семинари, организирани от Националната рибарска мрежа;
- бюлетин и/или информационни материали, изготвяни от Националната рибарска мрежа.

Представителите на МИРГ⁷⁴ също отчитат използване на разнообразни канали за комуникация и разпространение на информация – вестници, радио, телевизия, интервюта, социални медии, спирки на автобуси, лични срещи, като се отчита достигане до всички заинтересовани страни по различни комуникационни канали. Представителите на МИРГ считат, че най-ефективния начин за предоставяне на информацията е чрез лични срещи и съответно са се насочили с този подход към заинтересовани страни от всички подсектори - рибарство, преработване, аквакултури. Провеждани са индивидуални срещи и се разясняват детайлно възможностите за кандидатстване и условията за финансиране. Прилагането на този подход е оценено като **най-резултатно в местните рибарски общности** в сравнение с другите комуникационни канали. Следва да се отбележи **съществената роля, която МИРГ имат при разпространяване на информация и консултиране за подготовката на проектни предложения за подкрепа срещу ефектите от кризата с Covid-19.**

Половината от анкетираните бенефициенти не смятат, че прилагането на комуникационната стратегия на ПМДР е ефективно. Бенефициентите определят **цялостната комуникация от страна на институциите, свързани с ПМДР като по-скоро неефективна, осъществявана в твърде продължителни срокове. В благоприятна светлина са оценени изчерпателността на представяната информация** относно възможностите за кандидатстване и финансиране, **както и своевременното предоставяне на информация** за процедурите за кандидатстване. Тези изводи съответстват на мнението на представители на браншови организации в сектора, че е необходимо повишаване на експедитивността в решенията на УО, свързани с оценката на проектни предложения и сключване на договори за предоставяне на БФП.

Прегледът на изготвяните Годишни доклади във връзка с Националната комуникационна стратегия 2014-2020 г. разкрива сравнително ограничено

⁷³ Изброени в низходящ ред

⁷⁴ Проведена фокус група в рамките на оценката

съдържание и оскъдна информация относно идентифицирани специфични информационни нужди. Не са планирани и съответно отчетени комуникационни дейности, реализирани чрез интернет и социалните мрежи. Годишните планове не съдържат основен тип индикатор за наблюдение на изпълняваните комуникационни дейности, а именно брой участници в планираните комуникационни дейности, обхват на достигнати представители на целевите групи, обхват на аудитория на използвани за комуникационните цели медии или друг подобен, който да осигури възможност за наблюдение и оценка на ефективността на изпълняваните комуникационни дейности.

Като се вземат предвид мненията на бенефициентите относно подходящите информационни канали за възможностите за финансиране по Програмата, както и че над една трета от тях считат, че ролята и постиженията на политиката на ЕФМДР не са разпознаваеми в достатъчна степен, е препоръчително да бъде планирано присъствие на ПМДР 2014-2020 г. и в социалните мрежи, както и да бъдат изпълнявани съвместни информационни дейности с браншовите организации в сектора, както и с Националната рибарска мрежа.

Необходимо е, по отношение дейностите за комуникация и публичност да бъдат предприети мерки, насочени към по-фокусирано планиране, идентифициране на специфични комуникационни нужди на целевите групи, планиране на обхват на достигнати представители на целевите групи, обхват на аудитория на използвани за комуникационните цели медии. Повишаване на ефективността на комуникационните мерки по програмата са от ключово значение и предвид установената трайна тенденция на нисък интерес за участие сред част от потенциалните бенефициенти и заинтересовани страни.

13. Предприети мерки против сериозни нарушения

Съгласно информацията от Годишните доклади за изпълнение на ПМДР 2014-2020 г. през 2019 и 2020 г. не са подавани сигнали и не са регистрирани нередности, попадащи в чл.10 (1)(2) на Регламент № 508/2014.

В изпълнение на изискванията в нормативната база, УО на ПМДР е въвел процедури за администриране на сигнали и нередности във Вътрешни правила за администриране на нередности по ПМДР (2014-2020) в съответствие с Наредбата за администриране на нередности по Европейските структурни и инвестиционни фондове. Определени са двама служители, отговорни за проверка на сигнали и администриране на нередности в рамките на УО. Проверката по сигнал приключва с писмен акт за наличие или липса на нередност съгласно чл. 14, ал. 1 от Наредбата за администриране на нередности по европейските структурни и инвестиционни фондове.

В случай на установено нарушение се регистрира нередност в Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ИСУН 2020). УО на ПМДР предприема следните корективни действия:

- уведомява компетентните органи в случаите на подозрение за извършено престъпление;
- след установяване на недължимо платените и надплатените суми, както и на неправомерно получените или неправомерно усвоените средства, предприема действия за събиране на дължимите суми.

УО докладва установените нередности и развитието по вече докладвани случаи пред Дирекция АФКОС – МВР, съгласно Наредбата за администриране на нередности по Европейските структурни и инвестиционни фондове, както и в системата за докладване на нередности (IMS), предоставена от Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ).

По мерките от ПС 1, които се отнасят до риболовни кораби, се прави справка дали кандидатът е собственик на риболовен кораб, който е включен в списъка на Съюза на корабите, извършващи незаконен, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов съгласно Наредба № 3 от 19 февруари 2013 г. за прилагане на точкова система за извършени тежки нарушения по смисъла на Регламент (ЕО) № 1005/2008 на Съвета за период от 3 години преди датата на кандидатстване по съответната процедура. Извършва се справка в Изпълнителна агенция рибарство и аквакултури (ИАРА) и в случаите, когато кандидатът не е собственик на риболовен кораб, извършвал незаконен, недеклариран и нерегламентиран риболов през последните три години преди датата на кандидатстване.

УО на ПМДР е включил изискванията за допустимост на заявленията за кандидатстване, регламентирани в чл. 10 на Регламент (ЕС) № 508/2014 в Условието за кандидатстване в т. 11.2 „Критерии за недопустимост на кандидатите“ следните изисквани за недопустимост на кандидатите:

- текстовете по т. 1 и т. 2 и т. 3 от чл. 10 от регламента;

- бенефициентите попълват Декларация по чл. 10, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 508/2014 на етап подаване на формуляра за кандидатстване и на етап подаване на искане за плащане. Декларацията е задължително изискуем документ;
- бенефициентите попълват и Декларация за липса на регистрирани текущи нередности и запознаване с определението за измама, съгласно чл. 3, пар. 2, буква „а” от Директива (ЕС) 2017/1371 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза.

Към края на 2020 г. няма данни за сериозни нарушения.

14. Принос на напредъка към тематичните цели на ЕСИ фондове

Участие на ЕФМДР по отношение на тематичните цели на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове) е оценено в съответствие с предвижданията на последната одобрена версия на ПМДР 2014-2020 г.

Таблица. 38. Постигнат принос на напредъка към Тематичните цели на ЕСИ фондовете, 2020

Участие на ЕФМДР по отношение на тематичните цели на ЕСИ фондовете	Планирано участие на ЕФМДР (в евро)	Сертифицирани разходи, ЕФМДР до края на 2020 г. (в евро)	Обобщен напредък по индикаторите за изпълнение на мерките с принос към ТЦ към края на 2020 г.
03 - Подобряване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия, на селскостопанския сектор (за ЕЗФРСР) и на сектора на рибарството и аквакултурите (за ЕФМДР)	38 631 010,00	16 444 882,13	планиран напредък
04 - Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори	1 031 250,00	n/a ⁷⁵	напредък, значително над планирания
06 - Опазване и защита на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите	21 243 692,00	5 470 316,70	планиран напредък
08 - Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила	15 792 775,00	1 893 580,12	планиран напредък

Приносът на напредък към тематичните цели на ЕСИ е оценен към края на 2020 г. въз основа на сравнение на сертифицираните средства спрямо планираните в ПМДР по отделните тематични цели, както и чрез оценки обобщен напредък по индикаторите за изпълнение на мерките с принос към съответната тематична цел. Постигнат е планиран напредък по индикаторите за изпълнение по приноса към всички тематични цели, предвидени в ПМДР 2014-2020 г.

⁷⁵ Сертифицираната сума по Мярка 2.2/ чл. 48.1.к. „Продуктивни инвестиции в аквакултурата“ – повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ е включена в общата сума по ПС 2

15. Хоризонтални принципи на изпълнение (чл. 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013)

В периода 2019 – 2020 г. продължават да са валидни изводите, направени в първата междинна оценка на ПМДР за наличие на процедури и условия за прилагане на хоризонталните принципи на изпълнение, вкл. принципите на партньорство и многостепенно управление с особен акцент върху ролята на партньорите при изпълнението на програмата; насърчаване на равенството между мъжете и жените и на недискриминацията; на устойчивото развитие, вкл. дейности за неговото насърчаване.

УО е заложил процедури и условия за прилагането на хоризонталните принципи – в Условията за кандидатстване, в наръчника по ПМДР. Прилагането на заложените в проектите принципи се проследява на етап изпълнение на проектното предложение. При подаване на искане за окончателно плащане, бенефициерът следва да представи информация как изпълнява заложените принципи на хоризонталните политики на ЕС. Информация по какъв начин се изпълняват хоризонталните политики се предоставя и при отчитане на дейностите по проекта.

Един от критериите за одобряване на стратегии за местно развитие е предвиденото спазване на принципа на равни възможности и недискриминация и равни възможности на мъжете и жените.

Всички отчети съдържат информация за дела на участие на двата пола при изпълнение на приоритетите на Програмата.

Преходът към устойчивост на околната среда е приоритет на реформата в ОПОР за периода 2014-2020 г., като поставя акцент върху преминаване към риболов, който постига максимално устойчив улов и дава възможност за постепенното прекратяване на изхвърлянето на нежелан улов, както и подобрена ресурсна ефективност.

При изготвянето на ПМДР са взети под внимание специфичните нужди във връзка със смекчаването на последиците от изменението на климата.

ПМДР определя ориентировъчния размер на подкрепата за постигане на целите, свързани със смекчаване и приспособяване към изменението на климата.

Таблица. 39. Постигане на степен на обвързване на мерките с целите на смекчаване и приспособяване към изменението на климата, 2020

Мярка	Коефициент %	Напредък по индикаторите за изпълнение на мерките
01 – Член 40, параграф 1, букви б)–ж), и)	40	планиран напредък
01 – Член 34 Окончателно преустановяване на риболовни дейности	100	планиран напредък
05 – Член 33 Временно преустановяване на риболовни дейности	40	задоволителен напредък
09 – Член 41, параграфи 1 + 3 Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, халета за рибни борси и покрити лодкостоянки —	40	ограничен напредък

Мярка	Коефициент %	Напредък по индикаторите за изпълнение на мерките
инвестиции за подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища и халетата за рибни борси или кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки; изграждане на лодкостоянки с цел подобряване на безопасността на рибарите (+ член 44, параграф 1, буква е) — риболов във вътрешни водоеми)		
01 – Член 48, параграф 1, буква к) Продуктивни инвестиции в аквакултурите — повишаване на енергийната ефективност, енергия от възобновяеми източници	40	напредък, значително над планирания
01 – Член 77 Събиране на данни	40	напредък, значително над планирания
02 – Член 65 Изпълнение на стратегиите за местно развитие (в т.ч. текущи разходи и насърчаване на развитието)	40	планиран напредък
03 – Член 80, параграф 1, буква в) Повишаване на знанията за състоянието на морската среда	40	задоволителен напредък

Проследяването на напредъка по изпълнението на мерките със съществен коефициент на принос към постигане на целите, допринасящи за ограничаване изменението на климата, показва наличие на планиран напредък по мерките, насочени към риболовния сектор и напредък, значително над планирания за мерките в подсектор аквакултури и събиране на данни. Общата оценка на напредъка по приноса за смекчаване на последиците от изменението на климата обаче все още може да бъде оценен като ограничен към края на 2020 г.

16. Изводи от втората междинна оценка на ПМДР за изпълнението в периода 2019-2020 г.

16.1. Изводи по отношение на развитието на националния социално-икономическия контекст на сектор Рибарство

Най-съществен фактор по отношение на икономическото развитие в оценявания период е възникналата в началото на 2020 г. криза с пандемията от Covid-19, която оказва съществено влияние върху всички социално-икономически сектори. Текущите данни за развитието на кризата с Covid-19 сочат, че по-скоро се реализира сценарий на V-образна рецесия.

Прекъснатите глобални снабдителни вериги по време на кризата и тяхното преконфигуриране в настоящия момент водят до повишаване на цените на множество ресурси на международните пазари: горива, енергията като цяло, метали и други полезни изкопаеми и т.н. Повишават се и цените на множество услуги, особено в сферата на транспорта и логистиката, които могат да засегнат сектор Рибно стопанство. Изброените фактори представляват заплахи за реализиране на U-или L-образна рецесия.

Очакването е вътрешното търсене да има основен положителен принос за растежа през прогнозния хоризонт до 2023 г., който да се дължи главно на частното потребление в условията на силен растеж на разполагаемия доход на домакинствата. Това е потенциален проблем за сектор Рибарство, тъй като вътрешното търсене на практика не се променя през последните 10 години.

Обемите на улова на риба се запазват относително постоянни. Приходите в подсектор Риболов нарастват от 2014 г. до 2017 г. За периода 2018 – 2020 г. се наблюдава спад до около 11 мил. лв. Спадът при приходите е по-съществен до 9,3 мил. лв. през 2019 г. като за 2020 г. се очакват още по-ниски стойности. Подсекторът е на печалба през всички години на периода 2011-2019 г. без 2018 г.

По данни на НСИ за 2019 г. в подсектора работят 84 предприятия, като 75 от тях са в океански и морски риболов, а 9 в сладководен риболов. За десет годишен период се наблюдават тенденции на нарастване от 45 предприятия през 2010 г. до 84 предприятия през 2014 г. и на запазване на броя между 2014 г. и 2019 г.

Броят на заетите лица (в еквивалент на пълна заетост) в подсектор Риболов през 2019 г. е 2,1 пъти броя през 2010 г., а през 2018 г. е достигнал близо 3 пъти началния за периода.

Според данните, събирани от ИАРА, броят на заетите в дребномащабен риболов (в еквивалент на пълна заетост) нараства от 349 през 2014 г. до 496 души през 2019 г. или с над 42% за петгодишния период.

Оценката на данните показва, че в периода 2014-2018 г. между 85 и 97% от заетите в дребномащабния риболов лица не са обхванати от данните на НСИ, т.е. около 350 (в еквивалент на пълна заетост) лица годишно са заети с дребномащабен риболов като физически лица, без да са регистрирани като икономически единици.

Съотношението на лицата с еквивалент на пълната заетост към броя на заетите лица в дребномащабния риболов (ИАРА) показва, че се осъществява под 1/3 заетост годишно или около 70 дни.

Обемите на произведена продукция от аквакултури се нарастват за периода 2014 г. – 2017 г. За периода 2018 г. – 2020 г. те се запазват относително постоянни.

Приходите в подсектор Аквакултури показват устойчив растеж за периода 2014 г. – 2020 г. През 2020 г. оценката на база стойност на продукцията е за продължаващ растеж или поне за запазване на нивото за разлика от другите два подсектора.

По данни на НСИ за 2019 г. в подсектор Аквакултури работят 330 предприятия. За десет годишен период се наблюдават тенденции на нарастване от 211 предприятия през 2010 г. до 316 предприятия през 2015 г. и на запазване на броя между 2016 г. и 2019 г.

По данни на НСИ подсектор Аквакултури ръстът на заетост е плавен - от 581 заети лица (в еквивалент на пълна заетост) през 2010 г. до 858 през 2019 г. - ръст от 47,7%.

Обемът на произведената продукция в подсектор Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия се е повишил от 11 596 т през 2014 г. до 16 447 т през 2017 г. През последните 3 години, 2018 г. – 2020 г. той е малко по-нисък – малко над 14 000 т.

Нарастват и годишните приходи от 101,1 мил. лв. през 2014 г., до 150,6 мил. лева през 2017 г. През последните 3 години, 2018 г. – 2020 г. те са малко по-ниски – около 137-143 мил. лева.

По данни на НСИ за 2018 г. в подсектора работят 41 предприятия, като близо 30% са средни предприятия, а останалите са малки и микро.

Броят на заетите лица (в еквивалент на пълна заетост) в подсектор 10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия се повишава от 1451 през 2014 г. до 1574 през 2018 г. по данни на НСИ.

Икономическите данни демонстрират добър експортен потенциал и нарастващо количеството на експортираната продукция с всяка година. Налице е дългосрочна тенденция за увеличаване на приходите от преработка на риба и други водни организми (основно консервирана), като основните видове са от внос.

Подсекторът е с най-високо икономическото използване на инвестиционния капацитет в ХВП, показващо наличие на оптимално натоварване на създадения инвестиционен капацитет, висока пазарна възвращаемост и добра ценова позиционираност.

16.2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПМДР 2014-2020 г. по ПРИОРИТЕТИ НА СЪЮЗА, ПОСТИГНАТИ ДО 2020 г.

Анализ на факторите, повлияли върху изпълнението на програмата и въз основа на които са направени изводи са представени за всеки от приоритетите в раздел 5. на настоящия доклад.

16.2.1. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 1 НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВО В ЕКОЛОГИЧНО ОТНОШЕНИЕ, ИНОВАТИВНО, КОНКУРЕНТОСПОСОБНО И ОСНОВАНО НА ЗНАНИЯ РИБАРСТВО, ХАРАКТЕРИЗИРАЩО СЕ С ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

- В периода 2019-2020 г. в ПС 1 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс, както и с отменяне на мерки в рамките на приоритета. Част от мерките по ПС 1 са източници на финансов ресурс, насочен към мерки както в неговия обхват, така и в обхвата на други приоритетни оси на програмата.
- До края на 2020 г. са **финансирани проекти по всички мерки в рамките на приоритета** с изключение на затворените мерки по Специфична цел 1.1 и на Мярка 1.6/ чл. 40.1.а „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ – събиране на отпадъци в морето от рибарите и Мярка 1.1/ чл. 30 „Диверсификация и нови форми на доход“.
- Степента на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 1 е оценена като **„планиран напредък“** по Специфични цели 1.1, 1.2 и 1.3. Напредъкът по постигане на целевите стойности на индикаторите за изпълнение по мерките на Специфична цел 1.4 е оценен като **„задоволителен“**.
- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател (2023) на ниво ПС 1 е оценено със **ограничен напредък**.
- В периода 2019-2020 г. по ПС 1 са сертифицирани публични разходи по проекти на обща стойност 6 400 388,4 евро. **В началото на ноември 2021 г.** общата стойност на договорените средства е близо 14 630 000 евро, с което **на практика е договорен 79,7% от бюджета по ПС 1**.
- Към края на 2020 г. показателите за резултат по целите на ПС 1 регистрират следния напредък:
 - Специфична цел 1.1 не регистрира напредък;
 - Специфична цел 1.2 не регистрира задоволителен напредък;
 - Специфична цел 1.3 не регистрира напредък;
 - Специфична цел 1.4 не регистрира напредък
- Предвид първоначалния етап от изпълнението на основната група проекти, потенциална възможност за оценка на **ефективността** на изпълнението на ниво мерки и специфична цел е **след приключване на изпълнението на финансираните проекти**.
- В периода януари 2019 – декември 2020 г. основни „донори“ при преразпределението на финансов ресурс в ПМДР 2014-2020 г. са мерки по **Приоритет на Съюза 1** „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство с ефективно използване на ресурсите“: Мярка 1.1/ 30, Мярка 1.2/ 32, Мярка 1.3/

34, Мярка 1.6/ 40.1.а и г, Мярка 1.7/ 42. **Всички** те, с изключение на Мярка 1.3/ 34, са част от мерките на ПМДР 2014-2020 г., които **са директно насочени към** и по които се дава приоритет на представителите на дребномащабния крайбрежен риболов.

- Проучванията и анализите, извършени от УО в периода 2019 – 2020 г. потвърждават ниския интерес, проявен от потенциалните бенефициенти за представяне на проектни предложения.

16.2.2. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 2: НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВИ В ЕКОЛОГИЧНО ОТНОШЕНИЕ, ХАРАКТЕРИЗИРАЩИ СЕ С ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ, ИНОВАТИВНИ, КОНКУРЕНТОСПОСОБНИ И ОСНОВАНИ НА ЗНАНИЯ АКВАКУЛТУРИ

- В периода 2019-2020 г. в Приоритет 2 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс.
- **До края на 2020 г.** са финансирани проекти по всички мерки в рамките на приоритета с изключение на затворените мерки по Специфична цел 1.1 и Специфична цел 2.3.
- Общият брой сключени договори по ПС 2 към началото на ноември⁷⁶ 2021 г. е 233. От тях 124 са договорите, сключени по предварително програмираните мерки и 109 са договорите, сключени по въведената през 2020 г. Мярка 2.6/ чл. 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“.
- Концентрацията на финансираните в рамките на ПС 2 проекти е видима в няколко области.
- Степента на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 2 е оценена както следва: СЦ 2.1. – не оценена поради отмяна на мярка; СЦ 2.2. – „напредък над планирания“, СЦ 2.3 – „планиран напредък“, СЦ 2.4. – „задоволителен напредък“.
- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател (2023) на ниво ПС 2 е оценено със **ограничен напредък**.
- В периода 2019-2020 г. по ПС 2 са сертифицирани публични разходи по проекти на обща стойност 8 147 444,3 евро. **В началото на ноември 2021 г.** общата стойност на договорените средства е близо 25 025 000 евро, с което **на практика е договорен 81,1% от бюджета по ПС 2**.
- Към края на 2020 г. показателите за резултат по целите на ПС 2 регистрират следния напредък:
 - Специфична цел 1.1 следва да се оцени като неизпълнима предвид отпадането на мярката, водеща до нейното изпълнение;

⁷⁶ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

- Специфична цел 1.2 не регистрира напредък;
 - Специфична цел 1.3 регистрира задоволителен напредък с оглед напредъка по нарастване на обема на продукцията от Рециркулационни системи;
 - Специфична цел 1.4 не регистрира напредък с оглед отпадане на една от двете мерки, водещ до нейното изпълнение.
- Налице е необходимост от повишаване на ефективността на подкрепяните от ПМДР мерки в подсектор Аквакултури по отношение опростяване правилата за финансиране и отчитане на дейности с малка стойност, както и необходимостта от създаване на ефективна организация на финансираните промоционални събития – осигуряване на подкрепа за реално участие на производители на аквакултури и представяне на продукцията им пред гражданите.
- Към момента, въвеждането на иновации все още не представляват интерес за работещите в сектора, а интересът към развитие на биоаквакултури е ограничен с оглед на пазара, който операторите все още разглеждат като несигурен и неразвит, съответно е налице и несигурност за възвращаемост и устойчивост на направените инвестиции.

16.2.3. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 3: НАСЪРЧАВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПОР

- В периода 2019-2020 г. в Приоритет 3 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс.
- По Мярка 3.1/ чл. 76 „Контрол и изпълнение“ през 2018 г. са финансирани общо 18 проекта, като по-голямата част от тях са със срок за изпълнение през 2019 г. През 2019 г. са финансирани седем проекта, а през 2020 г. – един проект. Общо в периода юли **2018 – 2020 г.** са финансирани **26 проекта**. През **2021 г.** по мярката са финансирани още **пет** проекта.
- По Мярка 3.2/ чл. 77 „Събиране на данни“ са сключени договори за изпълнение на общо **три проекта**, от които един през 2017 г., един през 2018 г. и един през 2019 г.
- Напредъкът по изпълнението на Специфична цел 3.1 и Специфична цел 3.2 е оценен като **значително над планирания**. Оценката е направена въз основа на степента на постигане към 2020 г. на заложените целеви стойности към края на програмния период: за Мярка 3.2 – напредък, значително над планирания и за Мярка 3.1 – напредък, значително над планирания.
- **Постигането на целевата стойност на индикатора за изпълнение по Мярка 3.1 е осигурено**, предвид финансираните през 2021 г. шест нови проекта в нейния обхват.
- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 3 е оценено със **задоволителен напредък**.

- До края на 2020 г. по ПС 3 са сертифицирани публични разходи по проекти на обща стойност 3 805 418,4 евро. До октомври **2021 г.** по Мярка 3.1 „Контрол и изпълнение“ общата стойност на договорените средства е в размер на 10 592 390 евро, с което **на практика е договорен над 91% от бюджета по ПС 3.**
- Към края на 2020 г. показателите за резултат по Специфична цел 3.1 и Специфична цел 3.2 не регистрират напредък.
- Налични са индикации за необходимост от усъвършенстване и повишаване ефективността на работа на системите за събиране на информация в риболовния сектор, вкл. без да се увеличава административната тежест.

16.2.4. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 4: ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ТЕРИТОРИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ

- В периода 2019-2020 г. в ПС 4 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс.
- До края на **2020 г.** са финансирани проекти по двете мерки в рамките на приоритета.
- Степента на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 4 е оценена като „напредък над планирания“.
- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 4 е оценено със **ограничен напредък.**
- До края на 2020 г. по ПС 4 са сертифицирани публични разходи по проекти на обща стойност 1 663 147,8 евро. До началото на ноември **2021 г.** договорените средства по двете мерки на приоритета са в размер на 18 597 126 евро, с което **на практика е договорен 100,1% от бюджета по ПС 4.**
- Към края на 2020 г. показателите за резултат по Специфична цел 4.1 не регистрират напредък. Информацията по изпълнението на Стратегиите за местно развитие на деветте финансирани МИРГ разкрива разнороден напредък по постигането на целите им, вкл. по отношение на постигнати резултати и съответно напредък по ефективността на изпълнението на специфичната цел.
- Първоначалното забавяне при стартиране работата на местните инициативни рибарски групи оказва влияние и върху напредъка по договаряне и използване на определените им бюджети. Отделните групи демонстрират различен напредък.
- Общият напредъкът по използване на средствата от определените бюджети на отделните МИРГ към ноември 2021 г. може да бъде определен като **задоволителен**, като надхвърля една трета от общия бюджет, предназначен за реализация на стратегиите за развитие на местните рибарски групи.

- Анализът на финансираните в рамките на Стратегиите за развитие договори показва, че е **преобладават договори за финансиране на публични мерки** (предимно дребномащабна публична инфраструктура), както и мерки, насочени към промотиране на туристическия и културен потенциал на рибарските територии. Тези типове проекти се изпълняват от публични бенефициенти (общини), както и неправителствени организации. Делът на **финансираните проекти с бенефициенти - икономически оператори** (фирми) може да бъде определен като **минимален**, а в три от групите такива договори не са сключени до момента.
- Като възпиращи фактори за наличие на интерес към мерките се определят сравнително ниското ниво на подготвеността на бенефициентите за подготовка и изпълнение на проекти, забавянето в стартирането на процедурите, високата административна тежест (особено в началото, през 2018 г. при отсъствие на одобрени процедури, документи, методики), несигурността, която неяснотите по процедурите за финансиране и наблюдение оказват върху потенциалните бенефициенти;
- Като съществен възпиращ фактор се определя и прилагането на двукратна оценка на представените предложения (от МИРГ и от УО) и свързаното с това забавяне, но също и класирането в някои случай на проекти, които не създават очакваната от местната общност добавена стойност.

16.2.5. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 5 НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И ПРЕРАБОТКАТА

- В периода 2019-2020 г. в Приоритет 4 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс.
- **До края на 2020 г.** са финансирани проекти по всички мерки в рамките на приоритета с изключение на затворените мерки по Специфична цел 1.1 и Специфична цел 2.3.
- Общият брой сключени договори по ПС 2 към началото на ноември⁷⁷ 2021 г. е 233. От тях 124 са договорите, сключени по предварително програмираните мерки и 109 са договорите, сключени по въведената през 2020 г. Мярка 2.6/чл. 55 „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“.
- Концентрацията на финансираните в рамките на ПС 5 проекти е видима в няколко области и следва разположението на утвърдените преработвателни предприятия в сектора.
- Степента на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. **индикатори за изпълнение** на мерките по ПС 5 е оценена както следва: СЦ 5.1. – „планиран напредък“; СЦ 5.2. – „планиран напредък“.

⁷⁷ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 5 е оценено със **ограничен напредък**.
- В периода 2019-2020 г. по ПС 5 са сертифицирани публични разходи по проекти на обща стойност 4 924 456,3 евро. **В началото на ноември 2021 г.** общата стойност на договорените средства е близо 13 129 000 евро, с което **на практика е договорен 80,6% от бюджета по ПС 2**.
- Към края на 2020 г. **показателите за резултат** по целите на ПС 5 регистрират следния напредък:
 - Специфична цел 5.1 не регистрира напредък;
 - Специфична цел 5.3 регистрира ограничен напредък с оглед напредъка по нарастване на обема на първите продажби и тяхната стойност в организациите, които не са организации на производителите;
 - Индикаторите за резултат, отчитащи действието на компенсаторните мерки по кризата с Covid-19 не отчитат напредък предвид сключените договори по мерките в края на 2020 г.

16.2.6. ПРИОРИТЕТ НА СЪЮЗА 6 ИНТЕГРИРАНА МОРСКА ПОЛИТИКА(ИМП)

- В периода 2019-2020 г. в Приоритет 6 са направени промени, свързани с преразпределение на финансов ресурс.
- В рамките на три процедури **до края на 2020 г.** са финансирани **един проект** на ИА „Морска администрация“ (през 2020 г.) по Мярка 6.1/ чл.80.1.а „Интегрирано морско наблюдение“ и **два проекта** (през 2019 г.) по Мярка 6.3/ чл.80.1.в „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“.
- Общият брой сключени договори по ПС 6 към началото на ноември⁷⁸ 2021 г. е 34. От тях 3 са договорите, сключени по Специфична цел 6.1 и 31 са договорите, сключени по Специфична цел 6.2.
- Степента на постигане на целевите стойности (2023) по валидните към края на 2020 г. индикатори за изпълнение на мерките по ПС 6 е оценена като „планиран“.
- Изпълнението към 2020 г. на определения в Рамката за изпълнение финансов показател на ниво ПС 6 е оценено със **задоволителен напредък**.
- В периода 2019-2020 г. по ПС 6 са верифицирани разходи по проекти на обща стойност 462 791 евро. **В началото на 2021 г.** по втора процедура по Мярка 6.3 общата стойност на договорените средства е в размер на 1 041 328 евро, с което **на практика е договорен над 97% от бюджета по ПС 6**.
- Към края на 2020 г. **показателят за резултат** по Специфична цел 1: Разработване и изпълнение на интегрираната морска политика не регистрира напредък.

⁷⁸ данни от ИСУН 2020 към 4 ноември 2021 г.

16.3. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ФИНАНСИРАНЕТО ПО ПРИОРИТЕТИТЕ НА ПМДР 2014-2020; ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НИВО ПРИОРИТЕТИ НА ПМДР

Анализ на факторите, повлияли върху изпълнението на програмата и въз основа на които са направени изводи са представени в раздел 6. на настоящия доклад.

- Общото изпълнение на бюджета на ПМДР 2014-2020 г. към края на 2020 г. разкрива разнороден напредък по договарянето по различните ПС⁷⁹. С най-висок процент на договорени средства са ПО 6 и ПО 3, които в най-голяма степен насочват средства към институционални бенефициенти. Сравнително висок е дела на договорените средства и по ПС 5, в който основните средства са насочени към икономически оператори в подсектор Преработка. Изостава договарянето в ПС 4, където стратегиите за местно развитие, осъществявани от МИРГ все още наваксват значителното закъснение при стартиране на работата в този програмен период.
- Данните към началото на ноември 2021 г. показват напредък по договарянето на всички приоритети, като чувствителен напредък е регистрирано по ПС 1, ПС 2 и ПС 5.
- Оценката на **ефективността** на изпълнението на ПС 1, ПС 2 и ПС 5 може да бъде определена като ограничена, а тази на ПС 3, ПС 4 и ПС 6 може да бъде определена като силно ограничена. Факторите, които оказват съществено влияние върху оценката са свързани както със забавеното стартиране на програмата и произтичащото от това забавяне в отчитането на индикаторите на резултат (допълнено със спецификата на методиката за отчитане изпълнението на бизнес планове по сключените договори по част от мерките), така и с отчетените промени в интереса на потенциалните бенефициенти към определени мерки, анализирани в хода на изпълнението на програмата.
- Към края на 2020 г. **ефикасността** на ниво приоритет може да бъде оценена като „над планираната“ за ПС 1, ПС 3, ПС 4 и ПС 5 и „значително над планираната“ за ПС 2. Ефикасността за ПС 6 не може да бъде оценена към момента.
- Въздействието на отделните приоритети към края на 2020 г. е оценено като **силно ограничено и ограничено**, като очаквани ефекти от изпълнението им следва да бъдат проявени след приключване изпълнението на финансираните проекти.

⁷⁹ Без сумите по Техническа помощ

16.4. ОЦЕНКА НА РЕЛЕВАНТНОСТТА НА ПМДР 2014-2020

Анализ на факторите, повлияли върху изпълнението на програмата и въз основа на които са направени изводи са представени в предходните раздели на настоящия доклад, вкл. раздели 2 до 4.

- Развитието на сектор Рибарство с неговите подсектори продължава да се нуждае от подкрепа в специфичните области, в които работят планираните по програмата мерки. Икономическото развитие на отделните подсектори демонстрира устойчивост по основните показатели, а в случая с подсектора на преработка на риба и рибни продукти е налице развитие, съответстващо на тенденциите в националната хранително-вкусова промишленост.
- Мерките в подкрепа на ДМР и заетостта в сектора продължават да са актуални, а необходимостта от диверсифициране на доходите е налице, въпреки наличните особености, на които следва да отговори подкрепата за тях.
- Предприетата отмяна и пренасочване на финансов ресурс основно от ПС 1 към ПС 2 и ПС 5 съответстват на резултатите от изготвяните текущи анализи на установен нисък интерес на потенциалните бенефициенти към определен тип мерки, на необходимостта от съблюдаване изискванията на европейското законодателство (отписване на средства, отмяна на мерки поради изтичане на период на действие).
- Прегледът на нормативните промени в свързано национално законодателство не разкриват необходимост от съществена промяна в логиката на ПМДР.
- Въз основа на промените в релевантното европейско законодателство в ПМДР 2014-2020 г. са направени промени, чрез които е осигурена подкрепа на представителите на сектора – рибарство, аквакултури, преработвателна промишленост, за справяне с последствията от кризата с Covid-19. Мерките за тази подкрепа са планирани в активно партньорство с представители на бизнес сектора.
- Изводите от анализа на ситуацията, въз основа на който е програмирана ПМДР и определените цели и приоритети, съответстват на настъпилите промени в социално-икономическото развитие на страната, а определените цели на ПМДР са постижими при максимална концентрация на усилия за оползотворяване на наличните ресурси, продължаваща засилена комуникация с бенефициентите и облекчаване на административната тежест по подготовка и изпълнение на проектите в рамките на възможните граници.
- Анализът на икономическите данни за развитие на сектора, както и проведените проучвания сред бенефициенти и браншови организации потвърждават релевантността на направените промени по отношение разпределение на средства между отделните мерки на програмата.

16.5. УПРАВЛЕНИЕ НА ПМДР И СИСТЕМИТЕ ЗА КОНТРОЛ В ПЕРИОДА 2019-2020 г.

Анализ на факторите, повлияли върху изпълнението на програмата и въз основа на които са направени изводи са представени в раздел 11. на настоящия доклад.

- През оценявания период управлението на ПМДР е изправено пред две основни предизвикателства, свързани с изпълнение на програмата:
 - необходимост от спешно активизиране на договарянето и изпълнението на проекти и съответно предотвратяване загубата на средства;
 - осигуряване на подкрепа за преодоляване последствията за сектора от развитието на пандемията от Covid-19
- През 2019 г. е извършена промяна в ръководния екип ПМДР и оптимизиране на процедурите за работа. Функциите по мониторинг на изпълнението на проектите са делегирани на МЗ - ДФЗ-РА.
- През 2020 г. процесът на оптимизация е продължен, като са инициирани промени в административната структура на УО с цел по-ясно разграничаване на функциите и отговорностите, оптимизиране на работата и повишаване квалификацията на служителите.
- Надграден е капацитетът на служителите на УО, като са проведени обучения в областта на обществените поръчки, извършване на последващ контрол и налагане на финансови корекции, оценката на проектни предложения, разработване на SWOT анализ и извеждане на нужди при разработване на ПМДРА от FAME;
- УО на програмата успешно провежда засилена комуникационна политика и активно включване на заинтересованите страни за разрешаване на тези основни предизвикателства. За ускоряване изпълнението на Програмата УО в значителна степен е активизирал провеждането на мерки за публичност и информация за популяризиране на ПМДР и възможностите за финансиране по различните мерки.
- Подготвени са и са одобрени четири промени на програмата. Одобрените в периода изменения на ПМДР са свързани с балансирано разпределение на бюджетите по отделните приоритети, специфични цели и мерки въз основа на анализи на интереса у потенциалните бенефициенти и потенциала за оползотворяване на наличните бюджети.
- Две от измененията на Програмата, през 2020 г., включват обособяване на три извънредни мерки за справяне с последиците от пандемията COVID-19, както и въвеждане на финансови инструменти и преразпределение на бюджета от мерки с нисък или слаб интерес към мерки с висок интерес и потенциал.
- В края на 2019 г. успешно стартира дейността си Националната рибарска мрежа.

- Предприетите действия на ниво УО в периода 2019-2020 г. са осигурили окончателното преодоляване на забавянето при договарянето и разплащанията по приоритети 1, 2, 4 и 6, избягване на загуба на средства по правилото n+3, а изпълнението на отделните мерки по програмата е значително ускорено. Постигнат е напредък в договарянето на средства по всички приоритети на Съюза
- Преразпределени са средства от бюджетите на отделните мерки по начин, осигуряващ ефективно използване на наличния ресурс;
- Планирани са и са осъществени мерки за преодоляване последствията за сектора от развитието на пандемията от Covid-19
- Бенефициентите по програмата определят като значим проблем голямата продължителност на оценителния процес. Процедурите по оценяване, заедно с процедурите по подписване на административен договор и тези за изменение /анексиране на подписан договор са посочени като най-продължителния етап от всички, свързани с подготовка и изпълнение на финансирани проекти. Като ограничаващ фактор е идентифицирано и наличието на усложнени проверки преди сключване на административните договори.
- През 2019 и 2020 г. са реализирани редица дейности – извършване на предварителни проучвания и възлагане на анализи с цел навременна и адекватна подготовка на новата програма МДРА за 2021-2027 г. и недопускане на пауза между програмните периоди.

16.6. ПУБЛИЧНОСТ И КОМУНИКАЦИЯ

Анализ на факторите, повлияли върху изпълнението на програмата и въз основа на които са направени изводи са представени в раздел 12. на настоящия доклад.

- В съответствие с изискванията на Националната комуникационна стратегия 2014-2020 г. са изготвени и одобрени Годишни планове за действие за 2019 и 2020 г.
- В началото на 2020 г. от УО е проведена мащабна информационна кампания на територията на цялата страна. Откритите процедури по мерки по ПМДР се популяризират и от служителите на Областните информационни центрове в 28 –те областни градове на страната.
- Проведени са тематични разяснителни срещи с оглед идентифицирани специфични затруднения сред кандидати и бенефициенти по програмата.
- Резултатите от проучванията разкриват необходимостта от подобряване ефективността на информационните кампании за представяне на възможностите на ПМДР 2014-2020, вкл. чрез осигуряване на възможност предварително задаване на въпроси с цел осигуряване предоставянето на по-изчерпателна информация по типични казуси. Като особено ефективни се разглеждат информационните канали през социалните мрежи.
- При анализа на проведените информационни дейности през 2020 г. и оценката на удовлетвореността на бенефициентите от тях следва да бъдат отчетени

пандемичната криза с Covid-19 и произтичащите от нея ограничения и изисквания за спазване на социална дистанция.

- Проведена е широка информационна кампания от УО за представяне на мерките срещу ефектите от кризата с Covid-19, подкрепена от МИРГ в местните рибарски общности. Директната комуникация чрез организирани срещи с бенефициенти е оценена като най-резултатен комуникационен канал. Допълващата роля на МИРГ при **разпространяване на информация и консултиране за подготовката на проектни предложения за подкрепа срещу ефектите от кризата с Covid-19** е подчертана като ефективна предвид тяхната разпознаваемост на местно ниво от операторите в сектора.
- Бенефициентите идентифицират необходимост от ускоряване на **цялостната комуникация от страна на институциите**, свързани с ПМДР, което в голяма степен ще добринесе за повишаване на ефективността ѝ.
- Представяната в изготвяните Годишни доклади във връзка с Националната комуникационна стратегия 2014-2020 г. информация следва да включва данни относно обратната връзка от проведените събития, оценка на тяхната полезност и информация относно идентифицирани специфични информационни нужди.
- Комуникационните планове не включват и съответно не отчитат комуникационни дейности, реализирани чрез интернет и социалните мрежи.

17. Препоръки за изпълнението на ПМДР до 2023

17.1. УПРАВЛЕНИЕ НА ПМДР 2014-2020

- Облекчаване на административната тежест при кандидатстване и управление на финансираните проекти, вкл.:
 - **съкращаване на сроковете** за процедиране от страна на администрацията, вкл. минимизиране на сроковете на етап оценка и етап последващ контрол, включително за подписване на решенията/договор или допълнително споразумение към вече подписан договор;
 - отпадане на необходимостта от анексиране на сключени с бенефициенти договори при избор на доставчик в рамките на изпълнението на финансиран договор;
 - **намаляване на административната тежест** чрез преглед и определяне на обстоятелства, които могат да бъдат декларирани на етап кандидатстване и представяне на доказателства на следващ етап, намаляване броя на изискуемите документи чрез извършване на служебни справки и електронни подписване на документи, с цел ограничаване на административни изисквания при положение, че проекта може да не бъде одобрен;
 - осигуряване на по-дълъг срок за кандидатстване, поради **необходимост от множество съгласувания** с други институции, за които има нормативно установени последователност и срокове;
- Продължаваща работа за надграждане капацитета на УО за управление, наблюдение и оценка на изпълнението на програмата.

17.2. ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

- Необходимо е, по отношение дейностите за комуникация и публичност да бъдат предприети мерки, насочени към по-фокусирано планиране, идентифициране на специфични комуникационни нужди на целевите групи, планиране на обхват на достигнати представители на целевите групи, обхват на аудитория на използвани за комуникационните цели медии.
- Препоръчително е да бъде планирано присъствие на ПМДР 2014-2020 г. и в социалните мрежи, както и да бъдат изпълнявани съвместни информационни дейности с браншовите организации в сектора, както и с Националната рибарска мрежа.
- Подобряване работата на НРМ и засилване представянето на примери и добри практики от други държави, особено по отношение на мерките, към които е установен нисък интерес, вкл. мерки, насочени към въвеждане и реализация на

иновации, развитие на екологични аквакултури, диверсификации на дейностите в рибарските райони, принос към зелената икономика и ограничаване на измененията в климата.

- Повишаването на ефективността на комуникационните дейности по програмата са от ключово значение и предвид установената трайна тенденция на нисък интерес за участие сред част от потенциалните бенефициенти и заинтересовани страни.
- Потенциал за **повишаване ефективността и въздействието на изпълняваните мерки** са идентифицираните възможности за увеличаване на ефективността **на мерките по събиране на данни, финансирани по ПС 3** и повишаване на мотивацията на икономическите оператори за ефективно участие в процесите по наблюдение и контрол чрез **провеждане на кампании за разясняване и представяне на връзките и значението на набираната от националните институции и научните организации информация** за запасите от видове риба и обемите улов и определянето на квотите за икономически значимите видове в Черно море;
- Следва да бъде отчитана продължаващото развитие на пандемичната криза с Covid-19 и произтичащите от нея ограничения и изисквания за спазване на социална дистанция и са бъде планирано развитие на капацитета на УО за провеждане на онлайн информационни кампании и дискусии.

17.3. ПРОГРАМИРАНЕ НА СЛЕДВАЩ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД

- Подготовка на необходимите процедури и навременно стартиране на изпълнението на новата програма в периода 2021-2027;
- Прилагане на опростени варианти за признаване на разходите и предварително фиксирани ставки за определени дейности с ниска стойност и сложност за изпълнение;
- Проектиране и прилагане на национални мерки за подобряване качеството на информацията за реализирания реален улов и реалната заетост и време на риболов за дребномащабния риболов с цел създаване възможност за ясно определяне на характеристики на бъдещи мерки в подкрепа на ДМР, осигуряващи реалистични критерии за допустимост, необходими за бизнеса допустими дейности и ясни, устойчиви и проследими показатели за наблюдение и оценка изпълнението на проектите;
- Създаване на възможности за прилагане на ВОМР на територията на общини по протежението на река Дунав;
- Насърчаване на активна работа на създадените неформални мрежи за обмяна на практики и подкрепа между МИРГ;
- Навременно стартиране на изпълнението на мерките в подкрепа на ВОМР, като инструмент за предотвратяване концентрираното насочване на средства към публични мерки предвид тяхната привлекателност за МИРГ поради по-

високата проектна готовност на публичните бенефициенти и съответно гарантиране използването на наличните средства;

- Предвиждане на мерки, осигуряващи финансиране, гарантирано насочено към икономически оператори в рибарската общност, както и предвиждане на ограничения в броя финансирани проекти и/или размера на финансиране, предоставяни на един икономически оператор с оглед идентифицираната тенденция за приоритетно финансиране от МИРГ на проекти за развитие на публичната инфраструктура в местните рибарски общности или съсредоточаване на проекти в ограничен брой икономически оператори. Идентифицираните тенденции са повлияни и от силното забавяне в стартирането на изпълнението на местните стратегии, в резултат на което се предлагат за финансиране проекти с най-висока степен на проектна готовност. При планирането на следващия програмен период тези специфики следва се съобразят с основните цели на подхода ВОМР по отношение на повишаване на заетостта и териториалното сближаване;
- Прилагане на процедури за подбор на проектни предложения, които да гарантират избор на проектите, допринасящи в най-голяма степен за развитието на местните рибарски общности;
- Утвърждаване на процедури за финансиране и наблюдение на проекти, които в максимална степен облекчават бенефициентите при реализацията на проектните дейности при гарантирано ниво на контрол на изпълнението.